ספורי

ל״ו צדיקים

דאָס האָבען מיר איינגעטיילט אין צוויי טהיילען לויט א״ב.

אין דעם ערשטען טייל געפינען זיך מעשיות פון ר״י הקדוש מיט זיין תלמוד ר׳ חיים וויטאל ז״ל און מיט זייערע אלע תלמודים איידער זיי זענען נתגלה געוואָרען.

אין דעם צווייטען טהייל געפינען זיך מעשיות פון די גרעסטע וועלט צדיקים וואס ביי זייער לעבען האט מען זיי גערעכענט פאר פראָסטע מענשען, זיי זענען אבער געוועזען פערבארגענע צדיקים.

צום סוף האבען מיר צוגעגעבען א וואונדערליכע מעשה פון א גרויסען תנא ווי ער איז לעבעדיגערהייט אין גן עדן אריין

צווייטע — 2 — טהייל

ווארשא

געדרוקט ביי אברהם יצחק האלטער, נאוואליפיע 29.

שנת תרע״ב לפ״ק.

כא.

ר׳ יצחק לאנדוי פון צפת ז״ל.

ר׳ יצחק לאנדוי איז געוועזען זעהר א גרויסער עושר. זיין פרנסה האט ער געצויגען פון א קרעטשמא וואס ער האט געהאלטען אין ארענדא. דערצו האט איהם גאט געבענטשט מיט תורה און געראטענע קינדער. דער יוד איז געוועזען מיט אלעם גליקליך, און זיין הצלחה איז פון טאג צו טאג דערהויבען געווארען. נאר איין זאך האט אין איהם געפעהלט, וואס ס׳האט זיך שטארק דערפון געהערט אומעטום און איהם קיין כבוד נישט דערלאזט. ער איז געוועזען א שרעקליכער קארגער.

ער האט מורא געקריגען טאמער וועלען ביי איהם אפשטייגען יודען, און צווישען מענטשין קומט דאך פאר פערשידענס, און ס׳קען אמאל טרעפען אז א יוד זאל פון איהם פערלאנגען עסען אויף קרעדיט אדער א גמולת חסד, און דאריבער האט ער בעשלאסען אז זיין קרעטשמא זאל צו זיך איינגעמען בלויז גויים. אין קיין יוד זאל קיין דריסת רגל נישט האבען. פאר א גוי האט ער נישט מורא געהאט, ווארום איהם קען ער ענטפערין אז ער האט נישט אדער ער וויל נישט. און וועט נישט דערמיט הייסען קיין שלעכטער, דען ער איז גיט דער גוי א קנאפער מחותן. בקיצור ער האט זיך גוט געפיהרט דאס געשעפטיל פון בלויז גויים. די יודען האבען שוין געוואוסט אז צו איהם איז נישט אריינצוגעהן, און זענען טאקי נישט אריינגעגאנגען ס׳האט שוין געמעגט זיין דער גרעסטער רעגין אדער א גזלנים לאקערניש האט מען איהם אלץ אויסגעמיטען.

ויהי היום, איז עטליכע בעלי עגלות מיט פאסאזשירען און פיל טייערע בידען סחורה, אויסגעקומען פערביי צופאהרען פאר זיין קרעטשמא, און פונקט דעמאלס איז פון הימל נעגאנגען א שטורמדיגער האגעל וואס האט געגעבען איבערצוהערניש אז נאך איהם וועט א שלאקס רעגין גיהן. די יודען האבען געמיינט און געשריען, א טייל פון רעגין שמערצין און א טייל פון דעם, וואס זייער גאנצע פרנסה ווערט איבערגעפיהרט, איינער האט זיך אנגערופען אז מ׳זאל זיך אנטקעגען שטעלין און אריינגעהן אין קרעטשמא, ווארום זייערע כוחות זענען שוואכער געווארען פון עגמת נפש, שארען, דורשט און הונגער און דערצו, פוג׳ם קוקען ווי דער גוי האט דעם ערלויבטען אריינטריט צום יוד, זייער ברודער, אין שטוב אריין, און זיי—נישט! מען האט אדער אויף דעם טלעם נישט געקוקט און בעשלאסען אלסדינג, פאר ליעב צוגעמען, און מען

מיט געשטאַנען אויפ'ן פרייען פעלד צווישען האַנעל.

פלוצלינג, גאָר פלוצלינג עפענט זיך די גרויסע שווערע אייזען טיר פון קרעטשמאָ, פון דאָרטען געהט אַרויס דער בעל הבית, און געהט גלייך צו זיי צו און בעהט זיי אַלע אַריין, און זאָגט צוגעבען אַנ'אָרט אויף די זייער סחורות ביי זיך אין וואוינונג.

די יודען האָבען נישט פערשטאַנען וואָס דאָס איז, צו איז ער משוגע אָדער אפשר וויל ער זיי גאָר הרגנען. דאָס האָט פאַר זיי אויסגעקוקט ווי קריעת ים סוף און זעגען ווי צומישטע, ווי די היישעריקען, צו איהם אין קרעטשמאָ מיט האַק און פאַק אַריינגעלאָפען. מען קען זאָגען אַז מלאכים האָבען זיי געטראָגען, דען דער גרעסטער משוגענער האָט דאָך געוואוסט, אויב ער איז נאָר געוועזען אַ יוד, זיין קרעטשמאָ אויסצומיידען.

וואָס זיי האָבען די עטליכע מינוטען אינווייניג געטהוען איז אונז נישט קיין חילוק דער עיקר איז גאָר צי בעמערקען אַז אין אַ האַלבע שעה אַרום האָבען זיי פאַר זיך דערזעהן געדעקטע טישען מיט כל טוב, ספּעציעל פאַר זיי. מיט רייגע געדאַנקען, אָנז אָהן צומישונג האָבען זיי אָנגענומען די איינלאַדונג, צו עסין, קודם כל, דאָס, וואָס פאַר זיי איז אַנגעברייט. אין מיטען עסין, צווישען די פיש און פליש, האָבען זיי בעשלאָסען ווייטער נישט צו עסין, ביז זיי וועלין פון בעל הבית זעלבסט דערגיין, וואָסער סבה האָט איהם אַזוי פערענדערט, דער בעל הבית האָט געענטפערט אַז ער וועט זיי אַלעם צוליעב טהוען, נאָר זיי מוזען פריהער אָבעסען און האָט זיי אָנגעוויזען אַנאָמתדיג גלייכווערטיל (אין משיחין בסעודה) וואָס זיי האָבען געמוזט איהם צוליעב טהוען.

נאָכ'ן בענטשין איז ער צו זיי צוגעקומען דערצעהלען דאָס געשעהניש. מען קען זיך פאָרשטעלין ווי נייגעריג זיי זענען געוועזין און ווי גליקליך, פון דעם וואָס ער האָט אָנגענומען זייער פאָרשלאַג. זיי זענען געזעסען רוהיג און ער האָט שטיל און געלאַסין דערצעהלט:

דאָס איז געוועזען מיט אַ חודש צוריק—האָט ער אָנגעהויבען זיין ערצעהלונג—און איך האָב זיך, ווי מיין מנהג איז, נאָך וויעטשערע געלייגט שלאָפען. אין מיטען דערנאַכט האָט זיך מיר געחלומט, אַז איך ליג קראַנק, מען רופט אַ פעלדשער נאָכהער אַ דאָקטור, זיי פערשרייבען פערשידענע רעצעפטין, איך נעם זיי אַראָפ, און פיהל נישט קיין בעסערונג. עס לויפט איבער עטליכע טעג און איך שטאַרב: אין שטוב ווערט אַ ליאַרם און אַ געפילדער. און עטליכע שעה אַרום נאָך דעם בעוויינען מיך, הויבט מען אָן צוקלעהרען וועגען קובר זיין מיך: מיין ווייב רופט דעם עלטסטען משרת, געזונטער יונג. און הייסט איהם איינשפאַנען פערד און וואָגין, און מיך פיהרען אויפ'ן בית עלמין. דער משרת בעהט עטליכע לייליכער מיך איינצו-וויקלען און ליינוואַנד אויף תכריכים. זי וויל געבען פון די שעהנסטע לייליכער און בעסטען סאָרט ליינוואַנד אויף תכריכים, נאָר מיין שנור לאָזט איהר נישט און זאָגט, אַז איך וועל יוצא זיין מיט אַלטע לייליכער און געמיינע תכריכים. מיין משרת בעהט עטליכע רובל אויף קבורה געלד און מיין ווייב גיט איהם צעהן רובל. ער לייגט מיך אַרויף

פֿאַרפֿין טאָגען און פֿאָהרט מיט מיר צום בית עולם. ער איז אָנגעקומען פּונקט אין האַלבע נאַכט װען אַלע זענען שוין געשלאָפֿען, און האָט אָנגעקלאַפּט בײַם גבאי פֿון דער חברה קדישא, און איהם דערצעהלט װעגען װאָס ער איז געקומען, און װיפֿיעל געלד ער האָט דערויף, דער גבאי איז אין כעס געװאָרען און האָט געזאָגט: פֿאַר אַזאַ מענטש װאָס האָט קײנמאָל, אין לעבען, קײן צדקה ניט געגעבען און איז אַזוי שלעכט געװעזען צו זײנע אײגענע ברידער, די יודען, אַז ער האָט זיך צו זיך אין קרעטשמאַ ניט אַרײַנגעלאָזט, װיל איך ניט װיניגער, װי טויזענד רובל. דער משרת איז פֿון איהם אַװעקגעפֿאָהרען אין אַ צװײטער שטאָדט, צו אַ צװײטען גבאי פֿון דער חברה קדישא. אויך יענער האָט איהם אַזוי װי דער ערשטער געענטפֿערט און ער איז מיט מיר באַלד געפֿאָהרען אין די דריטע שטאָדט. דאָרטען האָט מען איהם גאָרניט געװאָלט אויסהערען, נאָכדעם װי ער האָט דערמאָנט מײַן נאָמען. דער משרת האָט זיך ניט װיסען געמאַכט, האָט אונטערגעװאַרט ביז אין האַלבע נאַכט און נאָכהער מיך אַרײַנגעלײגט אין די װײַבער שוהל, נאָכהער האָט ער אויפֿגעװעקט דעם גבאי און איהם דערצעהלט, װאו ער האָט מיך איבערגעלאָזט, און איז האַסטיג פֿון דאָרטען אַװעקגעפֿאָהרען אַהײם.

צומאָרגנס האָט דער גבאי צוזאַמענגערופֿען אַלע חשובע לײַט פֿון שטאָדט, און מען האָט געמאַכט אַן אסיפה אין דער זעלבער װײַבער שוהל װאו איך בין געלעגען. זײ האָבען געשריען און געקװיטשעט און בײַ זײ איז געבליבען, מיך ניט פֿריהער קובר צו זײַן ביז װאַנען מען װעט זײ געבען אַכט הונדערט רובל. זײ האָבען צוגערופֿען דעם משמש זײַערן, איהם געגעבען גוט אָנצוטרונקען מיט שנאַפּס, און ער איז מיט מיר געפֿאָהרען צו מײַן געװעזענע קרעטשמאַ. ער האָט מיך דאָרטין, אין שטוב, אַנידער געלײגט אויף דר׳ערד און געזאָגט: דאָ האָט איהר חזרה אײַער בעל הבית, װײַקט איהם אײַן און זאַלצט איהם אויס, כדי ער זאָל ניט קאַליע װערין.

אַ שװאַרצע חמאַרע האָט פֿערדעקט זײַערע געזיכטער, ניט אַזוי װײַט פֿון דעם אונערװאַרטעטין גאַסט װי פֿון דעם גרויסען פּרײַז. זײ האָבען זיך דאָס גאָרניט געקאָנט שענקין, נאָר זעהנדיג אַז עס איז קײן אַנדער ברירה ניט פֿערהאַן, האָבען זײ אויסגעצײלט די אַכט הונדערט רובל, און ער איז מיט מיר צוריק אַװעקגעפֿאָהרען.

ער איז אָנגעקומען און האָט אַװעקגעגעבען דאָס געלד, און די בעלי מתעסקים האָבען זיך פֿאַרבײַט געמאַכט צו דער טהרה. בײַ די טהרה האָט מען זיך אײַ בער מיר גאָר אויסטערליש געװיצעלט, אײנער האָט מיר געגעבען אַ קלאַפּ אין פּלײצע דער צװײטער אין קאָפּ, אַז איך האָב שוין אויסגעקוקט די מינוט װאָס מ׳װעט מיך אין דר׳ערד אַרײַן לײגען, אַז איך זאָל קענען פּטור װערין די בזיונות. מען האָט מיך מטהר געװעזען און קובר געװעזען.

ליגענדיג אין דר׳ערד האָב איך געדענקט אַז עס ברויך צו מיר קומען אַ מלאך מיך פֿיהרען אָבגעבען דין וחשבון פֿאַר דעם בית דין של מעלה, פֿאַר מײַנע מעשים װאָס איך האָב אויף דער װעלט, בעת מײַן לעבען אָפּגעטהוען. עס איז אײַ[...]געלאָפֿען [...] טאָג און קײן שום מלאך איז צו מיר ניט געקומען.

פונקט אין'ם דריטען טאָג איז צו מיר געקומען אַ מלאך און מיך שוין געפיהרט צום בית דין של מעלה.

דאָרטען האָט מען מיך געפרעגט צי ל'האָב געלערינט תורה לשמה האָב איך געענטפערט אַז יאָ, און באַלד זייען געקומען טויזענדער מלאכים אלס עדות, און מיין שמחה איז געוועזען זעהר גרויס דערפון. נאָכהער האָט מען מיך געפרעגט צי ל'האָב געגעבען עפיס צדקה. איך האָב אַ ציטער געטהוען און מיין שמחה, איז פערקעהרט געוואָרען אויף אַ טרויער. באַלד זענען אָנגע-קומען טויזענדער נשמות. איינע האָט געזאָגט אַז צוליעב מיר איז זי געשטאָר-בען, די צווייטע האָט געזאָגט אַז ל'האָב איהר נישט געלאָזט אַ נאַכט איבערנעכטיגען און די גזלנים האָבען איהר, צוליעב מיר, געהרגט. מיט איין וואָרט: אַלע האָבען אויף מיר דאָס שרעקליכסטע און ערגסטע אַרויסגעזאָגט, און איך בין געשטאַנען אין איין ציטערניש,

מען האָט מיך געפרעגט וואָס ל'וויל, צי נאָכאַמאָל געבוירען ווערין, צו ליידען אַ חודש גהינם, און איך האָב זיך אויסגעקליבען דאָס צווייטע וויסענדיג. אַז אין ערשטין פאַל קען איך גאָר זיין אַ גרויסער אָרימאַן און לא די וואָס ל'וואָלט נישט געקאָנט געבען צדקה, וואָלט איך אויך לערנען נישט געקאָנט און ס'וואָלט מיר פיל ערגער געוואָרען.

באַלד איז צו מיר געקומען אַ שוואַרצער מלאך, מיך צו פיהרען אין גהינם. ער האָט מיך אָנגעהויבען פיהרען איבער מיסטין און שלאַנגען און האָט מיך אַזוי אָפּגעפיהרט דריי וואָכען נאָכאַנאַנד, און מיינע צרות זענען געוועזען אומגעגליך צו פערטראָגען. נאָכהער האָט ער מיך אָפּגעפיהרט אין גהינם אריין דאָרטען איז שוין געוועזען די הערכסטע אָקטאַווע צו מיינע צרות. איך האָב איהם געבעהטען אַז ער זאָל אויף מיר רחמנות האָבען און מיך פיהרען נאָך אַמאָל צום משפט וועל איך בעסער אויסקלויבען גלגול, האָט ער מיך געשלאָגען און געענטפערט אַז ער קען דאָס נישט טהוען ווייל ער קען דערפאַר גע-שטראָפט ווערען. איך בין אַגידערגעפאַלען אויף דער הייסער פאָדלאָגע אַ האָב איהם געזאָגט אַז ווייטער קען איך די יסורים נישט פערטראָגען, איך וויל אויף מיר נעמען זיין שטראָף אויך, אבי ער זאָל מיך צוריק אָפּפיהרען צו משפט, און ער האָט דאָס מיר צוליעב געטהוען.

מען האָט מיר געפסקנ'ט, אַזוי ווי איך האָב געוואָלט,—גלגול, און מ' האָט מיר געפסקנ'ת דעם מלאך'ס שטראָף.

באַלד איז צו מיר צוגעגאַנגען אַ בייזער מלאך מיט אַ פייערדיגע רוט אין ז' האַנט און האָט מיר נאָכגעלאָזט אַ שטאַרקען שמיץ איבערין לייב — — -

איך האָב געמאַכט אַ הילכיגען געוואַלד פון וועלכען איך אַליין בין אוי געשטאַנען פון חלום, און מיין ווייב און קינדער זענען צו מיר צוגעלאָפען, ר טיוען. איך בין געקומען צו זיך און האָב פערשטאַנען אַז דאָס איז געווע נישט מעהר ווי אַ חלום.

די יודען וואָס זענען געזעסען ביים טיש און אויסגעהערט די שרעקלי מעה, האָבען מיט טרעהרען אין די אויגען אַרויסגעלאָזט אַ טיעפען זיפץ ו הארץ.

ער האט זײ בערוהיגט און צו זײ געזאגט: פון יענע נאכט אן האב איך אויף מיר גענומען צו זײן א מכנים אורח מיט'ן גאנצען הארץ און צוגעבען צדקה. און בלויז נויים מעהר איבער מײן שוועל נישט דורכצולאזען, גאר מאכען א בעזונדער ארט פאר זײערט וועגען.

זײ האבען זיך שטארק געפרעהט און אויף צומארגינס, זענען זײ אהײם געפאהרען און דערצעהלט די וואונדערליכע געשיכטע אין אלע שטעדט וואו זײ זענען דורכגעפאהרען.

ער האט בעקומען א זעלטען נומען שם. ער איז ווײטער געזעסען און געלערינט, און איז געווארען א גרויסער מכנים אורח און געטהוען פיל צדקה. ער האט בעשײנפערליך אײנגעזעהן, אז פון דער צײט וואס יודען זענען צו אהם אריינגעקומען איז ער געווארען מעהר עושר מיט א דאפעלער הצלחה:

כב.

ר' אברהם מרדכי פון פינטשעוו זי"ע.

אײנמאל איז ר' אברהם מרדכי זי"ע געפאהרען אין א שיף אויפ'ן ים און האט מיט זיך מיטגעפיהרט פיל סחורה. אין מיטען וועג האט דער ים אנגעהויבען שטורימען און זײ האבען מורא געהאט זײ זאלען נישט דערטרונקען ווערען. עס איז אויף דער שיף געווארען א גרויסער טומעל. ר' אברהם מרדכי ז"ל האט אנגעהויבען בעהטען בײם אויבערשטין רחמים אין דעם זכות פון זײן ווײב די צנועה, און גאט האט איהם געהאלפען, די שיף איז גערעטעט געווארען. דאס האט צוגעזעהן א גוי וואס איז אויך געוועזען פון פינטשעוו וואס האט געקאנט זײן ווײב און האט צו איהם געזאגט: דו בעהטסט אזוי שטארק אין דײן ווײב'ס זכות, אקוראט ווי זי וואלט געוועזען א'אמת פרומע פרוי און איך וועל דיר ווײזען ווי ווײט פרום זי איז. דו וועסט זעהן אז זי וועט מיט מיר עובר זײן אויף א'עבירה. ער האט אפילו דעם גוי נישט געוואלט אפענטפערין, נאר דירעשט מענטשין האבען פערלאנגט פון איהם אז ער זאל זיך צוהערין צום גוי'ס ווערטער. ער האט דעם גוי געענטפערט: וויבאלד דו וועסט מיר ברענגען איהר פינגערל וואס זי טראגט אויף איהר האנט וועל איך וויסען אז דו האסט דײנם אויסגעפיהרט און זי איז נישט קײן ערהליכע.

אין א צײט ארום, ווען זײ זענען שוין געוועזען אין פינטשעוו, האט דער גוי אנגעהויבען אויספיהרען זײן ארבײט. זעהנדיג אז די פרוי איז אמת א'ערהליכע און ער וועט בײ איהר גארנישט פועל'ן האט ער גענומען אנרעדען די דיענסט, אז זי זאל צוגנבענען דאס פינגעריל און איהם איבערגעבען, און זי האט אזוי געטהוען.

אז ער האט שוין געהאט דאס פינגערל בײ זיך, האט ער צונויפגערופען עטליכע פון די, וואס זענען דעמאלס אויף דער שיף געזעסען, און האט זײ דאס

געווייזען, און זיי זענען צוזאמען מיט איהם געגאנגען צו ר' אברהם מרדכי ז"ל אין שטוב אריין.

אזוי ווי דער גוי איז אין שטוב אריינגעקומען איז ער אנידערגעפאלען אויף דר'ערד און איז געשטארבען מיט'ן פינגעריל אין האנד.

די דיענסט איז געבליבען אין חלשות און האט זיך מודה געוועזען, די, וואס זענען דערביי געוועזען האבען פון מאן און ווייב פערלאנגט, אונטשולדיגונג פאר'ן חושד זיין אומזיסט אונשולדיגע מענטשין, און זיי האבען זיי דאס צוליב געטהוען.

כג.

ר' גרשון פון יפו ז"ע

ר' גרשון ז"ל איז איינמאל געגאנגען אין די יפו'ר גאסען זוכען, טאר זיין ווייב'ס וועגען טהייערע שטאף אויף א קלייד. ער האט אין א קריסטליך געוועלב בעמערקט א שטאף וואס איז איהם שטארק געפעהלין און האט עם דארטען געקויפט. ער האט בעצאהלט און א קריסטליכער שייגעץ האט דאס איהם אפגע-טראגען א היים. דער שייגעץ איז געוועזען א כישוף מאכער, און זעהנדיג זיין שעהן ווייב האט ער בעשלאסען מיט איהר צוטהוען אנ'עבירה. איידער ער איז אוועקגעגאנגען האט ער נוט אויסגעהערט צו וועלכען שניידער מען גיט דאס שטאף א קלייד צומאכען.

אין א וואך ארום איז ער גראד געוועזען ביים שניידער, וויל אויך זיי, פון זייער געשעפט, האבען געגעבען דעם יודישען שניידער צו ארבייטען, און ער האט פערלאנגט פון שניידער אז ער זאל איהם ערלויבען צו אפטראגען דאס קלייד צום קונדשאפט. דער שניידער האט איהם דאס געמוזט צוליעב טהוען און ער האט עס אפגעטראגען צו די קונדשאפט. אויפ'ן וועג האט ער מיט דעם קלייד כשוף געטהוען.

אין עטליכע טעג ארום, דאס איז געוועזען ערב יום כפור נאך די סעודה מפסקת, האט זי אנגעטהוען דאס קלייד צוגעהן אין שוהל אריין. באלד ווי זי האט דאס קלייד אנגעטהוען איז זי גאר אנ'אנדער מענטש געווארען און עס האט איהר שטארק געצויגען צו דער עבירה. דער מאן האט אפילו יא בעמערקט אין איהר עפים א שינוי נאר דאך האט ער זיך דערפון גארנישט געמאכט און איז אוועק אין שוהל צו כל נדרי. זי איז באלד נאך איהם פון שטוב ארויס, און איז אהינגעקומען צו דעם שייגעץ אין שטוב אריין.

דארטען האט מען געטרונקען און געגעסען און זיך געלאזט וואויל געהן...

בעת זי האט פון זיך אראבגענומען דאס קלייד און זיך געוואלט געהן לעגען שלאפען, איז פון איהר ארויס דער כח הטומאה (ווארום דער כח הכשוף האט אויף איהר געווירקט נאר בעת זי איז געגאנגען אנגעטהוען אינ'ם קלייד) און זי האט זיך דערמאנט אין וועלכע וועלט זי איז. זי איז באלד ארויס אויפ'ן הויף

נישט געהנדיג אנגעטהוען מעהר ווי די האלקע און האט אנגעהויבען בעהטען בײם אויבערשטין, מחילה, אויף איהרע זינד, וואס זי האט אין זינען געהאט צוטהוען אנ׳עבירה און האט גענעסען אום יום כפור. דער אויבערשטער האט אנגענומען איהר געבעהט און זי האט דערזעהען אז זי שטעהט בײ זיך אין הויף.

זי איז אריין אין שטוב האט זיך געלײגט שלאפען אין בעט צוליעב דעם וואס זי איז געוועזען פול אנגעטרונקען און צוליעב דעם, וואס זי האט מורא געהאט פאר׳ן מאן טאמער וועט ער איהר חושד זײן אין אנ׳עבירה

דער מאן איז אהײם געקומען האט ער איהר בעמערקט ליגען אין בעט שלאפען.

צומארגינס ווען זי איז אויפגעקומען, האט ער מיט איהר אנגעהויבען רעדען וועגען די נעכטיגע שוהל צי ס׳איז איהר געוועזען גרוים.

זי האט נישט געהאט א טבע פון לײקענען און האט אנגעהויבען שטארק צו װײנען און זיך געוואלט מודה זײן וואו זי איז נעכטען געוועזען, און דערצעהלען, אז זי איז נישט מטמא געווארען, נאר ער האט איהר נישט געלאזט דערצעהלען און האט איהר אפגעענטפערט:

וויסען זאלסטו אז נאך נעכטען האב איך געוואוסט וואס מיט דיר וועט פארקומען און כ׳האב דיך געוואלט דערפון מציל זײן, נאר דער אויבעשטער האט מיר דערין געשטערט. און איצטער זאג איך דיר אז דו זאלסט נישט האבען קײן עגמת נפש, איך בין דיר אין קײן זאך נישט חושד, און פערקעהערט, איצטער ביזטו בײ מיר דאפעלט בעגלויבט אז דו האסט געקאנט בײשטעהן די סטרא אחרא. נאר וויסען זאלסטו—האט ער צו איהר געזאגט—אז דער שײגעץ איז נאך דײן ארויסגעהן געשטארבען מיט א מיתה משונה.

צומארגינס, נאך יום כפור, איז מען געוואויר געווארען, אז דער שײגעץ האט זיך אנגעבערענט מיט פיטריאל דאס גאנצע פנים און ער האט געליטען שרעקליכע יסורים, פון גרוים שמערצען, האט ער אראפגעשלינגען סם און איז געשטארבען.

כד.

ר׳ בנימין פון קושטא ז״ע.

די מעשה איז געשעהן אין יאהר התקי״ח, ווען דער הײליגער צדיק ר׳ בנימין האט געבראיכט פאהרען עטליכע טעג אויפ׳ן ים, וואס צווישען די טעג וואלט אויסגעקומען שבת, און קײן אנדער צײט צופאהרען אום אויסצומײדען פון פאהרען אום שבת איז פאר איהם געוועזען אונמעגליך. אלזא, האט ער באצאהלט דער שיפ׳ס געזעלשאפט פאר דעם שבת׳דיגען טאג וויפיעל זי האט נאר אלײן געוואלט אבי די שיף זאל רוהען אין שבת׳דיגען טאג.

ער איז אוועקגעפאהרען פון קושטא און פרײטאג פארנאכט האט ער בעפוילען מען זאל אבשטעלען די שיף. דער קאפיטאן האט נישט געוואלט פאלגען

-אגענדיג אז אויף דעם ארט קען מען זיך נישט אפשטעלען לענגער ווי א האלבע שעה, דען די גזלנים פונ'ם דערבייאיגען וואלד קענען זיי הרגנען. און, וואס אַ'אמת, איז טאקי יענער וואלד געוועזען געפעהרליך פאר מענטשין נישט בלויז דורך די גזלנים ווי צוליעב די חיות רעות וואס האבען זיך דארטען געפונען.

ר' בנימין ז"ל איז געבליבען שטעהן א צומישטער, נישט וויסענדיג וואס צו טהוען, צו מחלל שבת זיין און פאהרען נאך א סטאציא, וואס דער איסור איז זעהר גרויס, צי נישט מחלל שבת זיין און איינשטעלין זיין לעבען אין געפאהר.

ער האט בעשלאסען נישט צו מחלל שבת זיין און איז אראפגעגאנגען פון דער שיף. א טייל שיף'סלייט האבען אויס זיין פרומקייט חוזק געמאכט און א טייל, האבען געהאט מיטלייד מיט איהם און וואלטען אפשר, איינגעוויליגט מיט איהם צוזאמען אפצושטייגען. סיי ווי סיי האבען זיי נאר בלויז געוואלט, און אז עס איז געקומען די צייט, נאך די האלבע שעה זענען זיי פון דארטען אוועק געפאהרען איבערלאזענדיג איהם, מיט עססענוואארג, צווישען דעם שרעקליכען וואלד, וואס איז בעוואוסט מיט די טיראנישע בעשעפענישען.

בעמערקענדיג צו וועלכע זייט די זון געהט-אונטער, האט ער געוואוסט וואו ס'איז מזרח זייט און ער האט זיך אנידער געשטעלט מנחה דאווענען און מקבל שבת זיין. מען קען זיך גארנישט פארשטעלען מיט וואס פאר א צובראכען הארץ, ער איז נעבאך געשטאנען און געדאווינט, דען דאס רוישען פון די לייבען האט געקאנט טויב מאכען דעם שטארקסטיין מענטש.

נאכ'ן דאווענען האט ער זיך מיט א טיכעל ארומגעבונדען זיינע הענד, דען ער האט נישט געהאט א כלי, צום אנגעמען וואסער, צו וואשען די הענד, און ער האט זיך געזעצט עססין. דאס ברומען פון חיות רעות האבען איהם שיעור פון זין אראפגעבראכט, און ער האט אנגעהויבען זינגען זמירות אזוי שטארק, אז דאס האט איבערגעשטיגען דאס ברומען פון די געפעהרליכע חיות.

פלוצלינג איז ער דערציטערט געווארען. דאס איז געוועזען בעת ער האט דערזעהען א לייב פאר זיינע אויגען צוגעהן גלייך צו איהם, לכתחילה האט ער געמיינט אז זיין לעבין איז גארנישט ווערטה, נאר נאכהער זעהנדיג אז דער לייב לייגט זיך נעבען איהם אויף דר'ערד און טשעפעט איהם נישט, איז ער געווארען אביסעל רוהיגער און זיך ווייטער מיט א ריין, עהרליך התלהבותדיג'ן טאן געניגען ניגען זמירות. נאכ'ן זמירות האט ער געבענטשט און איז איינגעשלאפען.

ער האט זיך אויפגעכאפט צומארגינס אין דערפריה, און האט געזעהן ווי דער לייב ליגט כסדר נעבען איהם און היט איהם אפ.

ער האט פערשטאנען, אז דער אויבישטער פערלאזט נישט די, וואס זענען ערנסט מיט דעם גאנצען הארצען צו איהם איבערגעגעבען. ער האט פאר זיינע אויגען דערזעהען א קריגעל וואסער, האט זיך געוואשען די הענט, און זיך געשטעלט דאווענען דאס שבתדיגע דאווענען.

געוועהנליך איז זיין דאווענען געוועזען ריין אהן א שום פגם, דען נאכהער, ביי דער סעודה איז ער געזעסען רוהיג, אהן שרעק אזוי, אז בעת ער האט געבענטשט איז שוין געוועזען דונקעל און ער האט געמוזט באלד אפדאווענען.

ער האט קוים געאוספעיעט אפצועסען א כזית מקיים צו זיין שלש סעודות און

ער האט ווייטער געבענטשט און באלד דערנאך, געדאווענט מעריב און געמאכט א הבדלה.

נאך הבדלה האט ער בעמערקט ווי דער לייב לייגט זיך אויף א זייט מיט צפריינדליכע מינע אויפ'ן געזיכט און ער האט פערשטאנען אז דער לייב וויל, אז ער זאל זיך אויף איהם ארויפזעצען און ער האט אזוי געטהוען.

שנעלער ווי אפיל פון בויגען איז דער לייב מיט איהם געלאפען איבער אזעלכע וועגען וואס קיין מענטש אויף דער וועלט וואלט דאס נישט איינגעפאלען און צומארגינס אין דערפריה האט ער איהם אפגעשטעלט נעבען די קאמפאניא וואס זענען נאר־וואס אראפגעשטיגען פון דער שיף אויף דער יבשה.

זעהנדיג איהם אויפ'ן לייב האבען זיי גוט געשראקען, נאר באלד אבער איז דער לייב פון זייערע אויגען פערשוואונדען געווארען, איבערלאזענדיג דעם הייליגען צדיק ר' בנימין ז"ל צווישען זיי.

די פרייד מיט די וואונדער אויסגעשרייען איז, כמעט, ווי איבעריג אויפ'ן פאפיר צובריינגען נענוג איז נאר דער פאקט, וואס "ער קאפיטאן פון שיף איז געפאלען ר' בנימין ז"ל צו די פים איהם געבעהטען ענטשולדיגונג, דען ער האט מורא געהאט פאר אזא גרויסען מאן טאמיר וועט ער איהם שלעכטס טהוען.

ר' בנימין האט איהם אלעם געשענקט. און זייער פרייד איז געווארען זעהר גרויס.

די יודען וואס זענען מיט איהם אינאיינעם אויף דער שיף געפאהרען, האבען איהם א נאמען געגעבען—„אריאל". (דער לייב פון גאט).

כה.

רבינו יהודה החסיד זי"ע וכ' א'

דער גרויסער עושר שמעון לונגמאן קיינמאל נישט געוואלט פאלגען וואס רבינו יהודה החסיד ז"ל האט איהם נישט געהייסען זיך ראזירען די בארד און האט געענטפערט, אז ער איז זעהר אנ'איידעלער דעריבער לייד(ט) ער נישט די בארד. אבער ער טהוט עס נישט להכעים. רבינו יהודא החסיד ז"ל האט איהם אבער שטענדיג געווארינט מיט דעם לשון „געדענק, נאכ'ן טוידט, ווען דו וועסט דיר גארנישט קענען העלפען וועסטו בעדוירען!"

עס איז אוועק הדשים און יאהרען און דער עושר האט אלץ געטהוען ס'זיינינגע. מיט אמאל איז געקומען זיין צייט און ער איז געשטארבען. אז רבינו יהודה החסיד איז געוואויר געווארען פון זיין טוידט, איז ער מיט נאך גרויסע לייט געקומען צו איהם (צום עושר) אין שטוב אריין, און דארטען האבען זיי געטראפען זיצען זיינע קאלעגעס, מיט דיזעלבע חסרונות, און טרויען אויף זיין טוידט.

רבינו יהודא החסיד האט אנגעשריבען א שם אויף א קוויטעל, האט עס

פרויפגעלײַגט אויפ׳ן מת און מאַמענטאל, איז דער מת אויפגעשטאַנען, פון דער ערד און איז, הין און צוריק, אַרום די שטוב געלאָפען ווי אַ צומישטער.

רבינו יהודא החסיד האט איהם אפגעשטעלט און געפרעגט וואָס ער וויל. ער האט אָנגעהויבען ווײַנען און שרײַען, זיך פליקען די האָר פון זײַן קאָפּ און זאָגען: וועה, וועה איז מיר, וואָס האָב איך געטהוען. רבינו יהודא החסיד האט איהם ווײַטער געפרעגט וואָס מיט איהם איז געוואָרען האט ער געענטפערט: ווען מײַן נשמה איז פון גוף אַרויס, איז געקומען אַ שד אין געשטאַלט פון אַ קוה, און האט געטראָטען אויף מײַן נשמה. נאכהער האט מען מײַן נשמה אַרײַנגעלײַגט אין אַ הײַסען טאָפּ סמאָלע און מײַנע יסורים זענען געוועזען אונגעהויער. פלוצלינג האט מען אין הימל אַנגעשריי געטהוען צו דעם מלאך וואָס האט מיך געפײַניגט, אַז ער זאָל מיך לאָזען צו רוה, דען רבינו יהודה החסיד ז״ל ברויך מיך נויטיג צוהאָבען.

אלע וואָס זענען דערבײַ געוועזען זענען דערציטערט געוואָרען, און האָבען אנגעזאגט, מעהר נישט צונאָלען די גאַרד.

כו.

ר׳ אשר פון בריסק דליטא זי״ע

דער הײַליגער צדיק ר׳ אשר זי״ע איז געווען דער גרעסטער גביר פון בריסק דליטא. ער איז געוועזען אַ גרויסער בעל צדקה און שטענדיג איז בײַ זײַן טיש געזעסען עטליכע אורחים, דען ער האט אין די יונגע יאָהרען נישט געהאט קיין קינדער רח״ל. ער האט שטאַרק מקנא געוועזען די מענטשין וואָס זענען געהאָלפען געוואָרען מיט קינדער און האט געבעהטען אז אויך איהם זאָל דער אויבערשטער מזכה זײַן מיט קינדער און דער אויבערשטער האט צוגעהערט זײַן געבעהט און אויף דער עלטער האט איהם זײַן ווײַב געבוירען אַ זוהן מיט׳ן נאָמען לײַבעל.

די עלטערן האָבען דאָס אײַנציגע קינד זעהר ליב געהאט, און דעם טאָג וואָס דאָס קינד האט אָנגעהויבען צו געהן אין חדר האט מען געמאַכט אַ גרויסע סעודה.

מען האט דאָס קינד זעהר געהיטען און געלאָזט לערנען בײַ די גרעסטע מלמדים. אויך דאָס קינד האט געהאט זעהר אַ גוטען קאָפּ און איז געוואָרען אַ גרויסער עילוי. אויף זײַן בר מצוה האט ער געהאלטען אַ דרשה, פון וועלכע, לומדים זענען שטאַרק בעריהרט געוואָרען.

אז ער איז עלטער געוואָרען, און זײַנע יאָהרען האָבען זיך שוין געצעהלט 17 האט דער פאָטער זײַנער, איהם פאַר אַ חתן געמאַכט מיט׳ן גרעסטען גביר און תלמיד חכם פון שטאָדט ריגא.

עס איז אַריבער עטליכע חדשים, עס איז אונטערגעקומען דער זמן החתונה, און דער חתן, זײַן מוטער און דירעשט פאמיליע זענען געפאָהרען קיין ריגא אויף לײַבעל׳ס חתונה. דער פאָטער איז נישט מיטגעפאָהרען ווײַל ער איז

גֶעוועזֶען אַן׳אַלטעֶר צוּבראָכֶענעֶר מענטש און האָט ניִשט געֶקאָנט פֶערגעֶסעֶן די פֿאָהרעֶן אויף וועֶלכעֶ ס׳איז פֿוהר. נאָך איידעֶר זיי זעֶנעֶן אַוועֶקגעֶפֿאָהרעֶן האָט דעֶר חתן איהם געֶמוזט צוזאָגעֶן אַז נאָך דעֶם חופה טאָג וועֶט עֶר קומעֶן צופֿאָרעֶן נאָך בריסק, אום עֶר זאָל זיך מיט איהם קעֶנעֶן זעֶהעֶן.

אין ריגאַ האָט מעֶן פֿאָרגעֶבריִיט אַ זעֶלטעֶנעֶ אויפֿנאַמעֶ פֿאַר דעֶם חתן מיט זיין פֿאַמיליאָ. די גאַנצעֶ וואָך פֿאַר די חתונה האָט מעֶן געֶמאַכט גרויסע בעֶלעֶר און אויף יעֶדעֶר באַל האָט דעֶר חתן געֶהאַלטען זעֶלטעֶנע שאַרפֿע דרשות פֿאַר די גרעֶסטעֶ לייט פֿון דעֶר שטאָדט.

דאָרטעֶן איז געֶוועֶזעֶן אַ מנהג, אַז אַ נאַכט פֿאַר דעֶר חופה האָט מעֶן געֶמאַכט אַ גרויסעֶן באַל פֿאַר די אָרימעֶ לייט פֿון שטאָדט און דעֶר באַל פֿלעֶגט הייסעֶן „קבלת פנים״. דאָס קבלת פנים פֿלעֶגט פֿאָרקומעֶן אין דעֶם זעֶלבעֶן זאַל וואו די חופה וועֶט דאַרפֿעֶן, אויף צומאָרגינס פֿאָרצוקומעֶן. דעֶר זאַל איז געֶוועֶזעֶן זעֶהר הערליך בעֶפּוצט, מיט זעֶלטענע שעֶהנע לאָמפּין און פֿעֶרשידעֶנעֶ זשיראַנדעֶלס

אונטעֶר איינעֶם פֿון די שעֶהנסטעֶ לייכטונג פֿעֶרפּיצונג האָט מעֶן אַנידעֶר געֶזעֶצט דעֶם חתן און דאָרטעֶן, האָט עֶר אויפֿסניי געֶהאַלטעֶן אַ פֿייעֶרדיגעֶ דרשה מעֶניני דחופה.

אין מיט׳ן דרשה, איז איינעֶר פֿון די גרעֶסטעֶ און שוועֶהרסטעֶ זשיראַנדלעֶס געֶפֿאַלעֶן אויפֿ׳ן חתנ׳ס קאָפּ, און דעֶר חתן איז אויגעֶנבליק געֶשטאָרבעֶן

די אונגעֶהויעֶר גרויסעֶ טייכין און די גרעֶסטעֶ ימים האָבעֶן דעֶם מ׳ני׳ דעֶסטין איינדרוק אַנטקעגעֶן דעֶם ים הגדול בלוטיגעֶ טרעֶהרין וואָס יעֶנעֶן פֿון די פֿעֶרזאַמעֶלטעֶ מיט האַרצרייסעֶנדעֶ זיפֿצעֶן געֶגאָסעֶן געֶוואָרעֶן. מיט איין וואָרט, אַ פֿרעֶמדעֶר וואָלט געֶמיינט אַז צווישעֶן די פֿעֶרזאַמעֶלטע איז אויסגעֶבראָכעֶן אַ גרויסעֶ שחיטה.

אייגעֶ וואָס האָט זיך גאָרניִשט געֶמאַכט דעֶרפֿון און צוגעֶקוקט גלייכגילטיג צו דעֶם גרויסעֶן פֿערלוסט׳ איז געֶוועֶזעֶן דעֶם חתנ׳ס מוטעֶר עֶפּיס איז איהר האַרץ פֿעֶרשטיינעֶרט געֶוואָרעֶן, און זי איז אַרומגעֶלאָפֿעֶן ווי אַ צומישטעֶ און געֶשריגעֶן: וואָס דעֶרצעֶהלט מעֶן דעֶם טאַטעֶן זיינעֶם, אַז עֶר וועֶט זיך דעֶרפֿון דעֶרוויסעֶן וועֶט עֶר דאָך אין חלשות בלייבעֶן און איך וועֶל בלייבעֶן אַנ׳עלעֶנדעֶר מת צווישעֶן צוויי מתים. אין אמת׳עֶן וואָלט טאַקי אַזוי געֶוועֶזעֶן, וואָרום אויב דעֶר פֿאָטעֶר וואָלט זיך עֶפּיס שלעֶכטעֶס וועגען זיין געליבטען איינציגען זוהן דערוויסט, איז גאָט ווייסט וואָס דאַן וואָלט פֿאָרגעֶקומעֶן.

איינעֶר פֿון די געֶסט, ר׳ יעקב כ״ץ, האָט זיך גוט איינגעֶהעֶרט צו דעֶם חתנ׳ס מוטעֶר׳ס געֶשריי און האָט גוט פֿעֶרשטאַנען צו וועלכע אומשטעֶנדין אַזעֶלכעֶס קעֶן ברעֶנגעֶן

עֶר איז צו איהר צוגעֶגאַנגעֶן און געֶזאָגט, אַז עֶר נעֶמט אויף זיך, איהר מאַן וועֶגעֶן אַלסדינג צודעֶרצעֶהלעֶן, און גאַראַנטירט איהר, אַז ס׳וועֶט איהם קיין שום שלעֶכטעס געֶשעֶהן. בעֶמעֶרקעֶנדיג אַ שאָטין פֿון אַ שמייכעֶל אויף איהרעֶ ליפּעֶן האָט עֶר פֿעֶשטאַנעֶן, אַז זי בעשטייט אויף זיין פֿאָרשלאַג און עֶר איז

שהין געפֿאָהרען קיין בריסק ; ערצעהלען דעם אלטען צובראָכענעם פֿאָטער וועגען דאָס גרויסע, שרעקליכע אומגליק פֿון זיין זוהן.

באלד ווי ער האָט זיך געוויזען פֿאַר ר׳ אשר׳ן, האָט ער בעמערקט אז ער האָט נאָר אַנ׳אַנדער אויסזעהן און איהם האָט שוין גאַנץ געטהוען זיין אונטער־געמוגג, דאָך האָט ער זיך געשאַפֿט מוטה און געוואָלט ענטפֿערין אויף דעם אל־טינם פֿראַגע „וואו איז מיין זוהן״ מיט אַ שקר, אז ער האָט זיך, רח״ל, געשמד׳ט. נאָר ר׳ אשר ז״ל האָט צו איהם געזאָגט: וואָס טויג מיר דיינע פֿאַלשע תירוצים, מיין קינד וועט אַזעלכעס נישט טהוען; גאַנץ איינפֿאַך: „ר׳ נתן ור׳ לקח״ און מן הסתם האָט דער שידוך נישט געטויגט און זיין מיתה מיט די קבירה האָט געב־רויכט זיין אין רינא. יאָ—האָט דער אומגליקליכער פֿאָטער ווייטער געזאָגט—דער ווירענדעל איז געוועזען זיין מלאך המות.

ר׳ יעקב כ״ץ איז געבליבען שטעהן אַ פֿערשעמטער און האָט פֿערשטאַנען אז ער האָט זיך דאָס דערוואוסט דורך רוח הקודש.

כז.

רבינו אברהם בן עזרא ז״ע.

אין די הייליגע ספרים ווערט געברענגט די מעשה: אין איינעם פֿון די פֿאַר־צייטישע קליינע דערפֿעלעך האָט געוואוינט אַנ׳אָרימער שניידער וואָס מען האָט איהם גערופֿען יוסילי גולם. דער שניידער איז געוועזען זעהר אָרים און שטאַרק געפּלאָגט פֿון מענטשין. ער האָט אין ערגעץ נישט פֿערדינט אויף אַ שטיקעל טריקען ברויט דערפֿאַר, ווייל די אָרימע דאָרפֿ׳ס לייט האָבען נישט געהאַט, קיין איבריגעס, וואָס זיי זאָלען קענען אָפּ־שפּאָרען אויף מלבושים.

ויהי היום, האָט דער אָרימער שניידער בעשלאָסען צוגעהן וואו זיינע אויגען וועלין איהם פֿיהרען זוכען, עפּיס וואָס ער זאָל קענען זיין פֿערחלשת הארץ ראַטיוועןן. ער איז פֿעריקראָכען ערגיץ אין אַ טיעפֿען וואַלד און האָט אָנגעהויבען בלאָנדזשען. פּלוצלינג בעמערקט ער פֿון דערווייטענס געהט אַנ׳אַלטער מאַן און ער איז צו דעם אַלטען צוגעגאַנגען. דער אַלטער האָט איהם געזאָגט אז ער איז אַ קעניג און קען איהם זיין גרעסטין פֿערלאַנג אויספֿיהרען. דאַן האָט דער אָרימער שניידער אָנגעהויבען וויינען און פֿאַר איהם צו עפֿענען זיין הארץ. אדוני מלך, האָט דער אָרימער שניידער צו איהם געזאָגט, דו זאָלסט וויסען אז איך האָב אין מיין מויל שוין דריי טעג קיין שטיקעל טרוקען ברויט געהאַט. מיין ווייב און מיינע קינדער ווערען געשוואָלען פֿאַר הונגער. און ס׳איז אַ פֿאַל אז איך זאָל מיר דאָס לעבען נעמען.

איך קען דיר אין דעם העלפֿען, האָט איהם דער אַלטער געענטפֿערט,— נאָר בתנאי, אז דו זאָלסט דיינס אַ קינד מקריב זיין פֿאַר אַ קרבן אויף דעם באַרג. נאָכהער, האָט דער אַלטער צו איהם ווייטער גערעדט, וועל איך דיך באַגליקען מיט אַ גרויס עשירות ביז אין דיין ענדע אריין.

דער אָרימער שניידער איז פון איהם אוועקגעגאנגען, און אויפ'ן וועג האָט ער נעקלערט וואָס ער זאָל ווייטער טהוען. זיין הארץ האָט איהם געצווינגען צו דעם צוגעזאָגטען עשירות און ראָך, האָט ער מורא געהאַט טאָמער נארט איהם דער אַלטער. (חאָטש ס'איז איהם נישט איינגעפאַלען אז דער אַלטער איז נישט מעהר, ווי אַ פּראָסטער שר, האָט איהם דאָס הארץ אין אָנהויב עפּיס נביאות געזאָגט אויף שלעכט'ס) נויט ברעכט אייזען, און ער האָט בעשלאָסען אז אַזוי ווי ער וועט אַהיים קומען וועט ער איינם פון זיינע קינדער מקריב זיין אויף דעם אָנגעוויזענעם באַרג, אלא טאָמער האָט איהם דער אַלטער גענאַרט איז אויך נישט קיין אומגליק, וועט פאַר דעם אומשולדיגען קינד, וואָס פלעגט שטענדיג הונגערן, בעסער זיין. ער האָט נאָר געקלערט אַ תירוץ פאַר זיין ווייב ווי ער זאָל קענען דאָס קינד פון שטוב אַרויס־נאַרען. ער האָט געפונען אַ גוטען תירוץ און איינמאָל, האָט ער צו זיין ווייב אַזוי געזאָגט: ווייסען זאָלסטו אז אונזער גאַנץ אָרימקייט איז נאָר דאַדורך וואָס אונזער קינד, אלתרי'ל, לערנט נישט אין חדר און דאַריבער, וויל איך איהם אַוועקפיהרען אין אַ גרויסער ישיבה, און דאָס וועט בעסער זיין ווי אַלסדינג. איי־אין שטוב וועט ווערען מיט אַ מויל ווינציגער, אי דאָס קינד וועט קענען לערנען. דער מוטער איז די קלוגע עצה שטאַרק געפעלען און האָט איהם געגעבען דאָס קינד אז ער זאָל עס פיהרען אין אַ גרויסע שטאָדט, לערנען אין אַ ישיבה.

ער איז מיט דעם קינד אוועקגעגאַנגען אין דעם זעלבען וואַלד וואו ער איז מיט עטליכע טעג צוריק בעגעגענט געוואָרען פון דעם אַלטען מאַן. ער האָט איהם דאָרטען געטראָפען און בײדע האָבען זיך שטאַרק געפרייט.

ווען דאָס קינד איז אנטשלאָפען געוואָרען, האָט דער פאָטער שטאַרק זיך צוקישט מיט דעם קינד און עס איבערגעגעבען צו דעם אַלטען אין די הענד אַריין אז ער זאָל עס מקריב זיין אויף דעם אָנגעוויזענעם באַרג. ער אַליין האָט דאָס נישט געוואָלט טהוען און נישט צוזאָלט דאָס צוקוקען.

אז איהם איז געקומען אויפ'ן רעיון, וואָס ער טהוט דאָ, און פאַרוואָס ערוועקט זיך נישט אין איהם דאָס געפיהל פון „כרחם אב על בנים" איז שוין געוועזען צו שפּעט און ער האָט שוין געפונען אַ שטיק קויל פון זיין ליעב קינד.

מיט וויינענדע אויגען איז ער צוגעגאַנגען צום אַלטען בעהטען זיין עשירות וואָס ער האָט איהם צוגעזאָגט.

דער אַלטער האָט איהם איבערגעגעבען צוויי זעקליך גאָלדענע רענדליך, און ער איז פון איהם אוועקגעגאַנגען, גלייך צו זיך אין שטוב אַריין.

זיין ווייב איז געוואָרען איבערגליקליך פון דעם גוטען איינפאַל פון איהר מאַן, און זי איז געוואָרען אַנאַנדער מענטש גאָרנישט צום דערקענען.

באַלד האָט מען די קינדער גענומען אין שטאָדט אַריין און זיי געגעבען צו עססין און געקויפט מלבושים.

אין שטאָדט האָבען זיי זיך אויפגעהאַלטען צוויי חדשים און נאָכהער, זענען זיי צוריק געפאָהרען אין דאָרף אַריין.

די דאָרפ'ס לייט האָבען זיך שטאַרק געוואונדערט פון וואַנען צו זיי אַזו

פלוצלינג געקומען אזא עשירות. זיי האבען געפרובט פרעגען דעם שניידער נאר ער האט זיי גארנישט געוואלט זאגען. זיי האבען זיך מיישב געוועזען אז ס'איז גלייכער צופרעגין ביי זיין ווייב. זיי האבען איהר גרבעהטען צו זיך און איהר אנגעהויבען אויספרעגען, און זי האט זיי דערצעהלט דאס אלעס וואס איהר מאן האט איהר געזאגט, אז אין זכות וואס זייער זוהן געהט אין חדר איז צו זיי געקומען דאס עשירות. זיי האבען אדער פערשטאנען אז דא האט געמוזט עפיס אנדערש געשעהן, דען צוליעב וואס האט ער געברויכט שיקען דאס קינד לערנען אין א פרעמדע שטאדט, ווערענט ביי זיי אין דארף לערינט דער רב מיט די קינדער אומזיסט, און זיי האבען איהר דערויף אויפמערקזאם געמאכט.

איהר זענען די רייד גוט אין קאפ ארייין און זי האט בעשלאסען, גענוי אויסצופרעגען איהר מאן פארוואס ער האט זייער קינד אוועקגעשיקט אין א פרעמדר ארט לערנען. עס איז איהר נישט אזוי גרינג אנגעקומען דאס אלעס פון איהם געוואויר צו ווערען, און זעהנדיג אז ער יענקעט זיך מיט זיין פערפלאנטעטע צינג האט זי געפאדערט פון איהם, אז ער זאל צוריק ברענגען דאס קינד אין דארף ארײן, אום זי זאל זיך קענען דערמיט פרייען.

ער האט אנגעהויבען איהר צו גענארען און זאגען, אז ער האט מורא דאס קינד פון דער ישיבה ארויסצונעמען, ווייל טאמער וועט ער זיך ריהרען דאס מזל, נאר זעהנדיג אז זי בעשטעהט, אין ערגסטען פאל, אליין אהין צופאהרען אין דער ישיבה און זיך דערמיט זעהען, האט ער זיך געמאכט הארץ און האט איהר אלע סודות פון דעם אלטען דערצעהלט.

דאכט זיך אז די מאמעס הערץ האט דערפון געברויכט צושפאלטען ווערען, ווארום א פרעמדער וואלט דאך הערענדיג אזא מערדערריי געגאסען מיט טרערען, נאר דאך האט דער לעזער וואס מיינט אזוי א טעות, דער כח הטומאה האט איהר אזוי שטארק מאגנאזירט אז זי האט גאנץ גלייכגילטיג אויסגעהערט דעם מאנ'ס רייד און גארנישט דערפון זיך גענומען צום הארצען.

אין עטליכע טעג ארום, האט זי ביי א געלעגענהייט, איהר'ם א שכנ'תע איבערגעגעבען דעם גאנצען סוד ווי אזוי איהר מאן איז פלוצלינג געווארען א גביר, און יענע האט בעשלאסען אויך דאס זעלבע צוטהוען.

עס איז נישט אוועקגעגאנגען קיין האלב יאהר און אלע. פון די, וואס האבען זיך מתקנא געוועזען אין דעם שניידער. האבען געברענגט קרבנות, זייערע קליינע קינדער, צו דעם שד און ער האט זיי דערפאר בעלוינט מיט רענדליך. דאס דערפיל איז אין איין יאהר פערענדערט געווארען, אלע זענען געווארען גבירים און ע"ז דיענער נישט פון זייער אייגענעם ווילען נאר דער כח הטומאה האט זיי צו דעם געבראכט און ביסלעכווייז האבען זיי אנגעהויבען דעם אלטען צומאכען פאר א גאט און געטהוען אלסדינג, וואס ער האט זיי בעפוילען צו טהוען.

ויהי היום, האט דער צדיק ר' אברהם בן עזרא בעשלאסען. צומאכען אנענדע פון זייערע שרעקליכע מעשים. ער איז צו זיי אין דארף אריינגעפאהרען און גענעכטיגט ביי איינעם פון די השוב'סטע לייט. אין דערפריה, האט ער זיך, מכלומרשת, געמאכט נישט וויסענדיג פון דעם אלעם וואס טהוט זיך ארום איהם

און האָט זיך געגרייט אַוועקצופאָהרען, נאָר יענער האָט איהם נישט געלאָזט זאָגענדיג איהם אז היינט איז ביי זיי אַ גרויסער יום טוב און מ'וועט מקריב זיין קרבנות, אלזאָ זאָל ער איהם צוליעב טהוען און אנטהייל נעמען אין זייער גרויסע שמחה. ער האָט זיך געלאָזט צורעדען און איז פערבליבען ביי זיי ביז וואַנען עס האָט זיך אָנגעהויבען זייער פינסטערע שמחה.

ער איז געזעסען צווישען אַלע פערזאַמעלטע און צוגעקוקט דאָס גרייטע, פלוצלינג איז אָנגעקומען דער אַלטער שד מקריב זיין זייערע קינדער פאַר קרבנות, און האָט בעמערקט אז ר' אברהם ז"ל זיצט צווישען די פערזאַמעלטע. וויסענדיג אז זיין סוף איז געקומען, האָט ער געזאָגט צו די פערזאַמעלטע: שנעלער זאָלט איהר דיעזען מענטש (ער האָט אָנגעוויזען אויף ר' אברהם ז"ל) פון דאַנען פערטרייבען, דען ער איז אומווירדיג צו זיצען צווישען אייך, און זיי האָבען געוואָלט אָנהויבען אויספיהרען זיין פערלאַנג.

דאַן האָט זיך ר' אברהם ז"ל אויפגעשטעלט אויף זיינע פיס און האָט צום אַלטען שד געזאָגט: איך בין אויף דיר גוזר אז דו זאָלסט שוין פון דאַנען אַוועקגעהן, דו זאָלסט אויפהערען צומאַכען זינדיגען אונשולדיגע מענטשען און דו זאָלסט געהן צו דיין פאָלק און צו דיין שדית „לילות".

דער שד איז אַ דערציטערטער שנעל, מיט גיכע טריט, פון איהם אַנטלאָפען, איבערלאָזענדיג עטליכע יונגע קינדער, נאָך נישט קיין געהרג'עטע.

צווישען פאָלק האָט אויסגעבראָכען אַ שרעקליכער פאַניג, און זיי זענען שיעור פון די געראַנקען אַראָפּ. ר' אברהם בן עזרא ז"ל האָט אויף זיי געזאָגט אַ שם און זיי האָבען פון איהם געפאָדערט מחילה, און אַ תשובה אויף זייערע ביטערע זינד.

ער האָט זיי אַרויסגעגעבען אַ תשובה: צו פאַסטען עטליכע טעג און אַוועק צו וואַרפען אין ים אַריין דאָס גאַנצע ביסעל פערמעגען וואָס איז אָנגעזאַמעלט געוואָרען דורכ'ן כח הטומאה און אַ מחילה: צו בלייבען גרויסע אָרימע לייט, ווי פריהער, ביז זייער ענדע.

זיי האָבען באַלד זייער פערמעגען אין ים אַריין געוואָרפען, נישט איבערלאָזענדיג די מינדעסטע זאַך ביי זיך אין שטוב. נאַכהער איז ר' אברהם בן עזרא ז"ל, פון זיי אַוועקגעפאָהרען.

די זעלבע דאָרף לייט זענען געבליבען די אייגענע אָרימעלייט וואָס פריהער און אויף דעם שניידער, דער גורם דערצו, איז אויסגעגאָסען געוואָרען גאָט'ס צאָרן, און ער איז, אין עטליכע טעג אַרום, געשטאָרבען

כח.

די צדיקים ר' יצחק און ר' נתן ז"ע

דער הייליגער צדיק ר' יצחק איז געוועזען איינער פון די גרעסטע גבירים אין בבל. אויך איז ער געוועזען אַ גרויסער בעל צדקה. איינמאָל האָט ער זיך

דערוואוסט אז אין אַ שטעדטיל ,,אָס איז וויַיט פון איהם צוויי וויאָרסט וואוינט אַן אָרימער בחור, אַ יתום, וואָס מ'רעדט איהם שדוכים און מיט די כלה וואָס ער האָט אויסגעקליבען קען ער נישט חתונה האָבען דאדורך, וואָס איהם פעהלט געלט דערויף. ער האָט בעשלאָסען דאָרט אהין צופאָהרען צו העלפען דעם בחור נישט קוקענדיג וואָס אויף יענעם טייַכעל וואָס ער קען עס נישט אויסמייַדען איז זיין פון עטליכע וואָכען אַ סכנה צופאָהרען, צוליעב אַ גרויסען פיש וואָס קערט אום אַלע שיפען אין וואַסער אריין, און ער איז אוועקגעפאָהרען. ער האָט גענהאַט אַ רוהיגען וועג, דער פיש האָט איהם נישט געשאַדינט און ער איז בשלום אויפ'ן אָרט געקומען. און געהאָלפען דעם יתום מיט פיל געלט און דער יתום האָט חתונה געהאַט מיט די זעלבע כלה, וואָס ער האָט פון פריהער אויסגעקליבען.

נאָך די חתונה איז ר' יצחק איינגעזעסען אין אַ שיפעל צוריק צופאָהרען קיין בבל. אויך צוריק איז איהם קיין שלעכטס נישט געשעהן אויף דעם טייַכעל און דעם גאַנצען וועג האָט איהם בעגלייט אַ גרויסער פיש,

אז ער איז אראָפגעשטיגען פונ'ם שיפעל האָט ער בעמערקט אז ער איז נישט אין די זעלבע שטאָדט וואָס ער איז פון איהר, מיט עטליכע טעג צוריק ארויסגעפאָהרען און פלוצליַנג, האָט ער פאַר זיינע אויגען דערזעהען שוואַרצען מענטש. דאָס איז געווען דער מלאך המות.

דער שוואַרצער מענטש האָט איהם געפרעגט פון וואַנען ער איז געקומען, וואָס ער האָט דאָרטען געטהוען און וואו ער האָט גערעכינט אָפצושטייַגען. ער האָט איהם געזאָגט פון וואַנען ער קומט און וואָס ער האָט דאָרטען געטהוען. נאָר וואו ער איז איצטער האָט ער נישט געוואוסט צו ענטפערין און האָט איהם געבעהטען אז ער זאָל איהם דאָס זאָגען.

דער שוואַרצער מענטש האָט צו איהם געזאָגט: דו זאָלסט וויסען אז איך בין דער מלאך המות און בין געקומען, דיר צונעמען דייַן נשמה דען אזוי איז אויף דיר נגזר געוואָרען אין הימל.

ר' יצחק ז"ל האָט שטאַרק אָנגעהויבען צו וויינען און געשריען צום אויבערשטין: הערציגער באַשעפער, נעם-צו דייַן קנעכט'ס געבעהט און לאָמיך נישט שטאַרבען צווישען ערד אין וואַסער, פאַרוואָס זאָל איך נישט די זכיה האָבען צושטאַרבען אין אַזאַ אָרט וואו ס'איז פערהאַן מענטשין וואָס זאָלען זיך קענען עוסק זייַן מיט דעם מת.

דער אויבערשטער האָט צוגעהערט זייַן געבעהט און דער מלאך המות איז באַלד פון איהם פערשווינדען, איבערלאָזענדיג איהם אויפ'ן פרייַען פעלד, אָהן דעם שיפעל אויפ'ן וואַסער.

ר' יצחק ז"ל האָט נישט קיין אַנדער ברירה געהאַט ווי צוגעהן גלייַך וואו זיינע פיס וועלען זיך שטעלין און האָט אזוי געטהוען. נאָך עטליכע שעה גאַנג האָט ער זיך געטראָפען אין אַ שטאָדט פיל מיט מענטשען און האָט זיי געפרעגט אויף דעם רב'ס וואוינונג. מען האָט איהם אריינגעפיהרט צום שטאָדט'ס רב, דער הייליגער צדיק ר' נתן ז"ל. ער האָט דעם רב דערצעהלט אַלעס, פון אָנהויב ביז'ן סוף, וואָס מיט איהם האָט פאַסירט.

דער רב ר' נתן ז"ל, איז שטאַרק גערירהט געוואָרען פון זיין ערצעהלונג,

וואָרום פריהער האָט ער געמיינט אז דאָס וואָס ער זעהט שלעכט אויס איז וויל ער איז הונגעריג און געוואָהר ווערענדיג די אמת'דיגע סבה, האָט דער רב ז"ל צו איהם געזאָגט: דו זאָלסט ביי מיר אין שטוב און איך וועל בעהטען ביים אויבער־שטין אז ער זאָל צורייסען דיין גזר דין, און ער איז שוין פון דעם רב'ס שטוב נישט אַרויסגעגאַנגען,

און עטליכע טעג, האָט זיך א וואָלקין בעוויזען אינ'ם רב'ס שטוב, און די תלמודים נישט וויסענדיג פון דער גאַנצער מעשה, האָבען געפרעגט דעם רב וואָס דער וואָלקין בעדייט און ער האָט זיי געענטפערט אז זיי זאָלען ארויס געהן און זעהן, צי אַנדערשוואו איז אויך דאָ א וואָלקין.

אין דער צייט וואָס די תלמידים זענען פון דאָרטען אַרויסגעגאַנגען, איז דער מלאך המות אַריינגעקומען און געפאָדערט דאָס משכון וואָס ער האָט איגוויי־ניג איבערגעלאָזט. (ער האָט געמיינט ר' יצחק ז"ל) דער רב האָט איהם געהייסען אוועקגעהן זאָגענדיג אז ער פערלאַנגט נישט אז די יונגע נשמה זאָל אַזוי געשווינד ווערען אָפגעשיידט פון דער וועלט. דער מלאך המות איז אַרויף אין הימל און האָט דערצעהלט דעם רב'ס רייד, און מען האָט איהם געענטפערט אז ער זאָל נאָכאַמאָל אַהינגעהן צום רב. ער איז נאָך אַמאָל אַריינגעקומען צום רב און געזאָגט ווירזאָשנע אז נישט איהם מיינט ער נאָר ר' יצחק ז"ל.

דער רב האָט איהם אָנגעשריגען און נישט געהייסען מעהר קומען זאָגענ־דיג דערביי: „דאָס איז דער שכר פאַר די תורה, מצות און גמילות חסדים!"

דער מלאך המות איז באַלד פערשוואונדען געוואָרען, און מעהר זיך נישט געוויזען ביים רב אין שטוב:

נאָכהער איז אַראָפּ א בת־קול פון הימל און האָט געשריען „וואָס קען מען דען טהוען מיט אַזעלכע הייליגע צדיקים אז זיי האָבען אין זיך אַזאַ שטאַרקען כח צו מבטל זיין אַ גזירה אין הימעל און מען מוז זיי דאָס צוליב טהוען, און נאָכמעהר: אויף זייערע בעדיס לעבען איז דער אויבישטער מוסיף צו צוואַנציג יאָהר"

זיי זענען שטאַרק געריהרט געוואָרען, זיי זענען פרעהליך געוואָרען און געדאַנקט דעם אויבערשטין פאַר זיין ארך אפים און גרויס חסד.

כט.

ר' נחום פון ליוועָרני זי"ע

דער הייליגער צדיק ר' נחום ז"ל פון ליוועָרני איז געוועזען א גרויסער עושר. ער האָט געהאַט א צוואה פון זיין פאָטער, פאַר'ן עסטין צו וואַרפען שטי־קעלעך ברויט אין טייך אַריין, און ער האָט אַזוי געטהוען.

איינמאָל צוריקגעהענדיג פון טייך האָט איהם בעגעגינט אליהו הנביא ז"ל און צו איהם געזאָגט אַז פאַר דעם האָט ער יעדער מאָל צוויי מצות. אי ער איז מקיים כיבוד אב, אי ער איז מקיים די תורה וואָרום די תורה האָט אויף דעם גע־

פֿאַרינט יעדען מענטש. איהם איז זעהר פֿרעהליך געוואָרען אויפֿ'ן האַרץ און פֿון דאַמאָלס אָן האָט ער יעדען טאָג מיט מעהר שמחה מקיים געוועזען דעם פֿאָטער'ס צוואה.

איין פֿיש האָט דערשפּירט דאָס אָרט וואָס ער פֿלעגט אַרייַנוואַרפֿען די שטיקעלעך ברויט און פֿלעגט עס יעדען טאָג אויפֿקלייַבען. עס האָט זיך אַזוי געפֿיהרט אַ היבשע צייַט, און דער פֿיש איז זעהר דיק געוואָרען פֿון דעם גוטען מאכל. דער פֿיש האָט זיך אָנגעהויבען פֿיהלען זעלבסט-שטענדיג און ביסלעכווייַז, אָנגעהויבען שטויסען די ירעשט פֿיש, די פֿיש האָט דאָס דרייסטקייט שטאַרק פֿערדראָסען און זיי האָבען איהם איבערגעגעבען צו דעם קעניג פֿון די פֿיש צום משפּט.

דער קעניג האָט איהם געפֿרעגט אין וועלכען אָרט אין ים ער פּאַשעט זיך, האָט ער איהם אָנגעוויזען, נאָכהער האָט ער איהם געפֿרעגט פֿאַרוואָס ער איז עפּיס דיקער פֿון די ירעשטע פֿיש וואָס זענען אויך אויף דעם אָרט האָט ער איהם דערצעהלט די מעשה פֿון די שטיקלעך ברויט וואָס ער פֿלעגט יעדען טאָג אויפֿעסין.

דער קעניג האָט איהם בעפֿוילען צוברענגען דעם מענטש וואָס וואַרפֿט אַרייַן די שטיקעלעך ברויט און וואַסער, און, איינמאָל, ווען דער אונשולדיגער ר' נחום ז"ל איז זיך געגאַנגען, ווי זייַן שטייגער, וואַרפֿען שטיקעלעך ברויט אין ים, האָט איהם דער פֿיש אייַנגעשלינגען און געבראַכט צו זייער קעניג.

דער קעניג האָט איהם געפֿרעגט פֿון וואַנען ער האָט זיך מתיר געמאַכט דאָס ציטהוען האָט ער איהם געענטפֿערט אַז ער איז מקיים די צוואה פֿון זייַן פֿאָטער און האָט איהם דערצעהלט, וואָס אליהו הנביא ז"ל האָט איהם געזאָגט.

דער קעניג האָט אויף איהם שטאַרק רחמנות געקריגען און האָט איהם אויסגעשפּיגען אויפֿ'ן ברעג אויף אַ פֿרעמד אָרט, פֿון דער צייַט וואָס ער איז פֿון דעם פֿיש נערעטעט געוואָרען האָט ער פֿערשטאַנען די שפּראַך פֿון אַלע חיות און עופות.

ער איז זעהר אַ מיעדער אַנידערגעפֿאַלען אויף דר'ערד און איז אַנטשלאָפֿען געוואָרען. דאָס האָבען בעמערקט צוויי פֿויגלען, אַ מוטער מיט אַ קינד. דאָס קינד האָט געזאָגט צו דער מוטער אַז ס'וויל געהן אויסשטעכין די אויגען דעם טויט-ליגענדען מענטש, דען זי גלוסט שוין פֿון לאַנג נאָך מענטשין פֿלייש און די מוטער האָט געזאָגט אַז זי זאָל נישט געהן. דאָס קינד האָט נישט געפֿאָלגט און ס'איז צוגעגאַנגען און אַ ביס געטהוען דעם מענטש און זייַן רעכטען פֿוס פֿון וואָס ער איז פֿון שלאָף אַרויסגעקומען. דאָס פֿויגעלע האָט נישט בעמערקט און איז צוגעגאַנגען איהם אויסשטעכין זייַנע אויגען, נאָר דאָס האָט ער דערזעהן און מאָמענטאַל, געחאַפּט דאָס פֿייגעלע אין זייַן האַנד און עס געוואָלט דערשטיקען. דאָס פֿייגעלע האָט אָנגעהויבען שרעקליך שרייַען און די מוטער איז עס געקומען צו הילף.

די מוטער האָט געזאָגט צו ר' נחום ז"ל: כ'בעהט דיך לאָז צורוה מייַן קינד וועל איך דיר דערפֿאַר אָנווייַזען וואו צוגעפֿונען אַ גרויסען אוצר. ער האָט אָפּגעלאָזט דאָס פֿייגעלע און די פֿויגעל מוטער האָט איהם אָנגעוויזען וואו דער

אוצר געפינט זיך. ער איז צוגעגאנגען און בעמערקט אנאויפשריפט „דא געפינט
זיך שלמה המלך'ס אוצר" און ער איז געווארען זעהר פרעהליך.
פלוצלינג האט ער בעמערקט ווי א פויגעל קוויטשעט, ער קוקט זיך אום
און זעהט ווי די מוטער הארגעט איהר פויגעל. ער איז צוגעגאנגען צו יענעם
ארט און האט געזעהען, ווי די מוטער נעמט א גרעזיל און לייגט עס ארויף אויף
דעם טוידטען פויגעלס מויל, פון וואס דאס פייגעלע איז באלד לעבעדיג געוואָ-
רען, נאכהער האט ער בעמערקט ווי א מענטש האט דאס זעלבע גרעזיל אויפגע-
הויבען און איז צוגעגאנגען און ארויפגעלייגט אויף דעם מויל פון א טוידטען לייב
פון וואס דער לייב איז לעבעדיג געווארען, און האט דעם נארישען מענטש אויף
שטיקער צוריסען.

פון גרויס שרעק איז ער פון יענעם ארט, אין אויגענבליק, אנטלאפען גלייך
אין דעם פריש געפונענעם אוצר. זעהנדיג אז ס'איז קיין תכלית נישט פאר איהם,
זיך ארום צו דרעהען איינער אליין אין א וויסטעניש, האט ער בעשלאסען, פא-
באנדער צונעמען פיל אנגעזעהענע זאכען פונ'ם אוצר און גיין זוכען אנאויסוועג
ווי אזוי צו געפונען אנ'ארט וואס איז בעזעסען מיט מענטשען און ער האט
אזוי געטהוען.

אפגעהענדיג א שטיקעל וועג האט ער בעמערקט א סטארקע אייזלען געהען
אהן א פיהרער און ער האט בעשלאסען נאכצוגעהען די סטארקע אייזלען, אפשר
וועט ער אזוי ארום זיך דערוויסען וואו ס'געפינט זיך א בעזעסען ארט פון מענ-
טשין. ער האט אויף עטליכע אייזלען ארויפגעלייגט די טהייערע חפצים וואס ער
האט און א זאק געשלעפט, און איז זיי נאכגעגאנגען דעם גאנצען וועג.

אין מיטען וועג הערט ער ווי די אייזלען רעדען איינער צום צווייטען:
„דערפאר וואס ער האט זיינע משאות אויף אונז ארויפגעלייגט, וועלין מיר איהם
אנטהוען א שטיקעל קומענדיג אונטער די שטאדט, און מיר וועלין זיך אנידער
לייגען אויף דר'ערד און בעת ער וועט רופען מענטשין זיי זאלען איהם העלפין
אונז צו אויפהייבען וועלין זיי בעמערקין די חפצים וואס ליגט אויף אונז, זיי
וועלין אלעם צוגנבנען און מיר וועלען מעהר נישט ברויכען שלעפען די גרויסע,
שווערע משאות". עטליכע אייזלען האבען זיי געווארינט אז ס'איז אזוי נישט
גלייך צוטהוען דען גיכער פון אלץ קען זיין אז איידער ער וועט זיך ווענדען צו
מענטשינ'ס הילף, וועט ער זיי מיט זיין שטעקין גוט אויסקלאפען די ביינער. זיי
האבען זיך פון זיי אויסגעלאכט און האבען בעשלאסען, דאס אלעם צוטהוען נישט
וויסענדיג אז ר' נחום פערשטעהט אלסדינג.

קומענדיג אונטער די שטאדט ליוורני, האבען זיך די אייזלען אויף
דר'ערד אנידערגעלייגט, מיט'ן צוועק לייכטער צומאכען די משאות. זיי ווענ
טאקי פרעהליך זעהענדיג, ווי מענטשין קומען איהם צו הילף נאר זייער שט
האט נישט לאנג געדויערט. ער האט געזעהען אז מענטשין קומען זיך צ
האט ער די מענטשין געענטפערט אז ער נויטיגט זיך נישט אין זייער הילף
ער וועט זיך אליין קענען ארויסהעלפען. די מענטשין זענען באלד אוועקג
און ער האט מיט זיין שטעקין שרעקליכע קלעפ זיי דערלאנגט און ז
באלד געווארען געהארגזאם, און זיך אויפגעהויבען פון דר'ערד.

ער איז בשלום מיט זײַן גאַנץ פֿערמעגן אָנגעקומען אין זײַן שטאָדט, און דאָס געדאַנקט גאָט פֿאַר די גרויסע נסים וואָס ער האָט איהם די גאַנצע צײַט בעוויזען.

ער האָט דערצעהלט זײַן ווײַב וואו ער איז געוועזען, און וואָסער נסים גאָט האָט מיט איהם געטהוען, נאָר פֿונוואַנען ער האָט די טײַערע חפצים האָט ער איהר נישט געזאָגט. זי איז אָדער שטאַרק טשיקאַווע געוועזען צו וויסען פֿון וואַנען דער אוצר איז. זי האָט איהם שטאַרק געפּײַניגט ביז ער האָט איהר צוגע-זאָגט אַלסדינג צו דערצעהלען.

וויסענדיג אַז די אײזעלען ליגען אין שטאַל אָהן עסען איז ער גלײַך דאָר-טען אַרײַנגעפֿאַלען זעהען וועלכעס איז נויטיג פֿריהער צו בעזאָרגען. אין שטאַל בעמערקט ער ווי אײַן אײזעל שטעהט אין קראַצט זיך און זאָגט: „פֿאַרוואָס זאָל איך נישט קראַצען? צי דען האָב איך נאָך אַ האָפֿנונג אַז מײַן בעל הבית זאָל פֿון טוידט גערעטעט ווערין נאָכדעם, ווי ער וועט זײַן ווײַב דערצעהלען וואו ער האָט די אוצרות גענומען?—זי וועט דאָך דאָס איבערגעבען צו איהרע שכנות און דער סוף וועט זײַן אַז די שכנים וועלין איהם טוידטען און צונעמען זײַן עשירות".
ער האָט דאָס אַלעס גענומען אין זינען אַרײַן און בעשלאָסען, זײַן צוזאָג נישט אויסצופֿיהרען און נישט צו נתבהל ווערין פֿון איהרע רײד, און איהר גאָרנישט ענטפֿערן. ער האָט זײַן בעשלוס גוט געהיטען.

ל.

ר' מאיר פֿון פֿראַנקפֿורט זי"ע

אין פֿראַנקפֿורט איז געוועזען אײנער, אַ גרויסער רשע וואָס ער האָט, כמעט
אײַן עבירה אין דער וועלט נישט געפֿעהלט און אַלעס איז דורך איהם אַדורכגע-
גאַנגען. ער האָט זיך גוט געשפּירט אַז ער איז זינדיג פֿאַר גאָט און אײנמאָל,
ווען ער האָט בעמערקט דעם הײליגען צדיק ר' מאיר ז"ל, געהן אין גאַס איז ער
צו איהם צוגעגאַנגען און מיט אײן ליכטיגן שמײכעל אַ פֿראַגע געטהוען: רבי, איך
בעהט אײַך, צי איז נאָך פֿערהאַן אַ תשובה איף מײַנע שווערע זינד? דאַכט מיר
אַז מײַנע זינד יאָלט איך אין קײן טויזענד גהינם'ס נישט געקאָנט רײניגען?—דער
הײליגער צדיק ר' מאיר ז"ל האָט איהם געענטפֿערט: קײן שום יוד אין דער
וועלט טאָהר נישט פֿאַר זײַן מויל ברענגען די ווערטער „צי איז פֿערהאַן אַ האָפֿ-
ונג צו מײַן זינד" דער אויבערשטער האָט אין זיך די מידה פֿון רחמים, און תשובה
עלט שטענדיג, אָהן אויסנאָם, צי בײַ אַ גרויסע אָדער קלײנע עבירה. רבי, האָט
ר איהם ווײַטער געבעהטען, זײַענדיג אַביסעל גערירט פֿון שמחה אַז אויך ער
ן פֿון זײַן זינד גערײניגט ווערין, זאָגט זשע מיר, כ'בעהט אײַך, וואָסער תשובה
ז פֿאַר מיר פֿערהאַן? דער רבי האָט איהם געענטפֿערט: פֿאַר דיר איז נישט
רהאַן קײן אַנדער תשובה, אויסער מיתה, דאָס הײסט: דו זאָלסט אין דיר

לאזן אויספירען מיתה אויף דער וועלט, פון וואס די וועסט זיין זיכער אז דיינע עונות וועלן געריינינט, קומענדיג אויף יענער וועלט.

ער האט אנגעהויבען שרעקליך וויינען. זיינע טרעהרען וואס האבען נאס געמאכט די ערד, וועלן א לאנגע צייט'ניט פערטריקענט געווארען און מ'וואלט קענען מיינען, אז יענץ ארט איז פון אייביג אן געזאפט מיט קוועלענדיג וואסער. ער האט געזאגט צום רבין: הייליגער צדיק, וואס פריהער גאט און נאכהער אייער כבוד, איך בעהט אייך נאכאמאל צוהערען דאס געוויין פון א פערשניטענע נשמה, און אין מיר אויסצופיהרען מיתה בתנאי, אז איהר זאלט מיר צושווערען אז איך וועל האבען צוזאמען מיט אייך א חלק אין גן עדן. — — —

דער הייליגער צדיק ר' מאיר ז"ל איז שטארק גערירט געווארען פון זיין וויינען, איבערהויפט פון דעם וואס ער האט אין איהם בעמערקט אז נאך פאר די מיתה איז ער חוזר בתשובה מיט'ן גאנצען הארץ, וואס אזעלכעס איז שוועהר צווישען אזעלכע לייט ווי ער צוטרעפען. און ער האט צו איהם געזאגט: איך שווער דיר, אז גאלדעם ווי מוועט אויף דיר אויספיהרען מיתה, וועסטו אויף יענער וועלט האבען צוזאמען מיט מיר א חלק אין גן עדן.

אויסהערענדיג דעם רבינ'ס שבועה האט ער שוין ניט געוואלט אהיים געהן, נאר גלייך געהן מיט דעם רבין אויספיהרען אויף זיך דעם פסק פון מיתת בידי אדם. דער רבי האט איהם געענטפערט אז היינט קען דאס ניט געטהון ווערען און האט איהם געהייסען אהיים געהן צו זיין בני בית און מאכען אין ארדנונג דאס כשרות אין די טעפ ווי אויך אין די מאכלים און נאכהער, אז אלס דינג וועט זיין אין ארדנונג, זאל ער קומען אין בית המדרש אריין, און דארטען וועט מען אויף איהם ויספיהרען דעם פסק וואס ער נעמט אויף זיך מיט'ן גאנצען הארץ. ער איז דערויף בעשטאנען. ער האט צוגעזאגט דעם רבין אלעס ... ם בנוגע כשרות פונקטליך אויסצופיהרען און נאכהער, צוקומען אויף זיך אויספיהרען דעם פסק. זיי האבען זיך הערצליך געזעגינט און צושיידט, דער רבי צו זיך אין שטוב אריין קלעהרין ווי אזוי דער פסק מיתה זאל אויסגעפיהרט ווערין און דער חוזר בתשובה (דער געוועזענער רשע) צו זיך אין שטוב אויספיהרען אלעס וואס נויטיג איז וועגען ענין פון כשרות.

עס איז איבערגעלאפען עטליכע געציילטע טעג און דער חוזר בתשובה איז געקומען צום רבין מעלדען, אז ער איז שוין צו אלעס פארגעבייט.

דער רבי האט איהם געבעהטען זיצען און נאכהער האט ער איהם געפרעגט צי ער האט אלעס פונקטליך ווי ער האט איהם געהייסען, אין זיין שטוב אויסגעפיהרט. אז ער האט געענטפערט יא האט דער רבי צו איהם געזאגט: איצטער קום אין די גרויסע שוהל און דארטען, וועט מען אויף דיר אויספיהרען דעם פסק.

די גרויסע פראנקפורטער שוהל איז אין יענע יאהרען געוועזען בעוואוסט, אלס דאס גרעסטע ארט פון דער גאנצער וועלט, וואס פון דארטען איז ארויס דער גאנצער מקור תורה, חכמה און דרך ארץ. צוליעב דעם האט זיך קיינמאל ניט געטראפען סיי אין ווינטער נאכט און סיי אין א זומער נאכט, זאלען די הייליגע זיסע גמרא קולות שטילען, זעלבסטפערשטענדליך אז בייטאג איז דער עולם אינוויינינג ניט געזעבען ביז צופיעל גרויסע עולם.

בעת די שוהל יורען האבען פאר זיך דערזעהען דעם הייליגען צדיק ר׳ מאיר ז״ל, זענען זיי פון זייערע ערטער אויפגעשטאנען, און דער קול פון לערנען איז אויף א ווײַלע געשטעלט געווארען.

דער רבי האט צו זיי געזאגט „נישט שטילען זאלען אייערע זיסע קולות״ און באלד זענען אלע צוריק ביי זייערע הייליגע ספרים געזעסען און געלערינט. מען האט ארייגעפיהרט דעם חוזר בתשובה און איהם געזעצט צווישען צעהן אלטע יורען, די לומדים און חשובע פון פראנקפורט.

דער רב האט צו איהם געזאגט: איך וועל אין דיר דעם פסק אויספיהרען אויף דעם אופן: ל׳וועל נעמען געקאכטע בליי און דיר אין מויל ארייגיסען פון וואס דו וועסט אין איניגע מינוטען געפונען דעם טוידט. ער האט געענטפערט אז ער בעשטייט דערויף און לויט דעם רבינס פערלאנג, האט ער אנגעהויבען פאר די צעהן יורען צו מתודה זיין (אויסרעכנען געטו׳) אלע זיינע זינד. דאס מתודה זיין האט געדויערט העכער דריי שעה, און די גאנצע צייט איז דער רב, געוועזען פערנומען ביים צוגרייטען און קאכען דאס בליי.

רבונו של עולם, האבען זיך די צעהן זקנים וואס זענען ביי־זיין ווידוי געשטאנען געטראכט, וויבאלד אלע זינדיגע וואלטען אזוי אפינתעהציג ווי דער יוד זייערע זינד מתודה געוועזען, וואלטען זיי דאך געוויס מיט׳ן ווידוי בלויז אפגעקומען און מיר וואלטען דאך שוין פון לאנג אויסגעלייזט געווארען פון אונזער ביטער גלות.

ער האט הויך געזאגט שמע ישראל מיט א ווײַנערדען טאן וואס האט געקאנט א טוידטען לעבענדיג מאכען, און די אלע וואס זענען געזעסען און געלערינט מיט זיסע קולות, האבען זייער טאן פערביטען אויף א טרויעריגען

בעת ער האט דערזעהן דעם רבין ר׳ מאיר ז״ל לויפען מיט א משמש, און דער משמש האט אין האנד געהאלטען א גרויסען לעפיל מיט קאכענדיגע בליי, האט ער זיך אנידערגעלייגט אויף דר׳ערד, געעפינט דאס מויל ועהר ברייטליך, אום ס׳זאל לייכטער אנקומען אין איהם דאס בליי אריינגיסען. מיט די הענד האט ער זיך צוגעהאלטען דעם קאפ און פערשטעלט די שיין פון זיינע אויגין.

די מענטשין וואס האבען געזעהען ווי דער משמש לויפט צו, מיט דעם קאכענדיגען לעפיל בליי, האבען שיער א געוויין אויסגעבראכען און א קאלטער שווייס האט זייער לייב בעדעקט. פון דעסטוועגען האט יעדער שטארק דרך ארץ געהאט פאר דעם רבינ׳ס מינדסטין טהאט, און נישט איינגעשטעלט אנטקעגען איהם א ווארט אויסצורעדען.

דער רבי האט א געשריי געטהוען דריי מאל „וסר עונך וחטאתך תכפר״ (און ס׳זאל פון דיר פערשוואונדען ווערין ביידע ערליי זינד אי די פון מזיד אי די פון שוגג) אויפ׳ן העכסטין קול אז די גאנצע שוהל האט געציטערט נאר דער חוזר בתשובה, ווייזט אויס ליגענדיג א פערחלשטער, האט זיך די מינדסטע בעוועגונג נישט נאכגעגעבען. דער רבי האט אנעם געטהוען דעם לעפיל וואס ער האט אונטער זיין מאנטיל געהאלטען, און שנעל צו איהם אין מויל ארייגעגאסען. דער משמש מיט זיין לעפיל בליי איז ווי א פערשעמטע

געבליבען שטעהן אויפ'ן ארט נישט וויסענדיג וואס דא איז פארגעקומען. אויך די רעשט יודען האבען נישט פערשטאנען דעם רב'נס שפעקולאציע או אנשטאט בלייז האט ער איהם אריינגעגאסען די בעסטע „ביגען-האניג" און או דאס בלייז איז געוועזען נאר איהם צו סטראשען כדי ער זאל חוזר בתשובה זיין מיט'ן גאנצען הארץ, או ער זאל טאקי קענען האבען אן ארט אין גן עדן.

אין א האלבע שעה ארום האט זיך דער חוזר בתשובה פון זיין שלאף ערוואכט, און האט אנגעהויבען וויינען, בעהטען און פרעגען דעם רבי'ן פארוואס ער מוטשעט זיך נאך אין זיינע זינד און פארוואס, דער רבי וויל אויף איהם נישט אויספיהרען דעם פסק.

דער רבי האט איהם בערוהיגט, האט איהם אלסדינג דערצעהלט און געזאגט או ער איז שוין אפגעקומען מיט די שרעק, און ביים אויבערשטען האט זיין ווידוי מיט די ערנסטע חרטה ארויסגערופען רחמים און ער בדויך שוין נישט געמשפט ווערען דורך מיתה

ער האט פון שמחה אנגעהויבען צו וויינען און בעשלאסען, או דער רבי זאל זיין, זיין וועג פיהרער און ער וועט זעהען מיט אלע זיינע כחות, איהם צופאלגען אין אלסדינג, אזוי ווי עס איז טאקי געווארען נאכהער, או ער האט אנגעהויבען שעה'ן אין טאג מיט לערנען זיך פערנעהמען און געווארען א גרויסער עהרליכער יוד.

אין עטליכע יאהר ארום איז דער הייליגער צדיק ר' מאיר ז"ל נפטר געווארען, און זיין לויה ווי אזוי זי איז געוועזען — איז אונבעשרייבליך. איבערהויפט איז נישט מעגליך געוועזען צו צוקוקען דאס יאמערען פון דעם חוזר בתשובה, או אויך ער וויל שטארבען און צוזאמען קומען צום בית דין של מעלה, מיט'ן צדיק, אזוי ווי ער האט איהם צוגעזאגט.

אין די שבעה טעג נאך ר' מאיר ז"ל, איז דער חוזר בתשובה קראנק געווארען. פאר זיין פטירה האט ער א געשריי געטהוען. מאכט אן ארט פאר דעם הייליגען צדיק ר' מאיר ז"ל, דען ער איז צו מיר געקומען מקיים זיין זיין הבטחה.

ער איז געשטארבען און עטליכע טעג נאך זיין קבורה איז ער געקומען זיינע בעקאנטע צום חלום און זיי דערצעהלט, או ער איז צוזאמען מיט ר' מאיר ז"ל אין גן עדן.

ער האט זיי דערצעהלט וואסער כבוד ר' מאיר ז"ל האט אין גן עדן און וואסער כבוד ער האט צוליב איהם,

אויך האט ער געבעהטען או מען זאל אכטונג געבען אויף זיינע קינדער או זיי זאלען, חלילה, נישט פערקרומען פון דעם גלייכען וועג, רח"ל. תנצב"ה.

כא.

ר' זושא פון חברון ז"ע.

אין חברון האט געוואוינט א יוד, א גרויסער אריםאן מיט'ן נאמען ר' זושא ז"ל. פון איהם האט קיינער נישט געוואוסט, דען ווי ווייט מעגליך ער האט נאר געקאנט זיין אריםקייט פון פרעמדע מענטשען פערבעהאלטען, האט ער דאס מיט זיינע אלע קרעפטען געזעהען צו טהוען.

ויהי היום, דאס איז געווען אין חודש ניסן, און אין זיין הויז האט זיך נישט געפונען א שטיקעל ברויט מיט וואס די הונגעריגע קינדער צו דערנעהרען, און ביי אלעם האט איהם זיין ווייב שטארק דאס לעבען פערביטערט, פאר וואס ער איז אנ'אויסנאם מיט זיין ביטער מזל, אלע בעקומען שטיצע און ער נישט.

די מעשה דערפון איז אזוי: אין חברון איז געווען פון גאנץ אלטע צייטען א מנהג, אלע ראש חדש ניסן צוקלייבען געלד אויף „קמחא דפסחא" פאר די אריםע לייט, און די אריםע לייט פלעגען קומען צום רב אויפגעבען זייערע אדרעסען און דער רב זעלבסט פלעגט ארומגעהן זעהען צי מען נארט איהם נישט, און ווייבאלד אז יענער איז טאקי געווען אזוי ווי ער האט זיך פארגעשטעלט, האט ער פון איהם געקריגען די גאנצע פסח געברויכונג.

פון דעם האט גאנץ גוט געוואוסט ר' זושא ז"ל. זיין ווייב האט דאס אבער נאך בעסער געוואוסט און דאריבער איהם אזוי געפייניגט אז ער זאל געהן זיך איינשרייבען אינ'ם צעטעל פון די אריםע געברויכער ביי איהם איז דאס אבער געווען ערגער ווי דער טויט, נישט ער האט געוואלט אז מ'זאל וויסען אז אין חברון איז פערהאן אנ'אריםער זושא און נישט ער האט געוואלט א הנאה האבען פון א מתנת בשר ודם.

דער רב פלעגט אבער קיינמאל נישט טהוען לפנים משורת הדין, נאר דער וואס איז צו איהם געקומען, זיך פערגאסען זיין בלוט פאר חרפה און געמאלדען, אז ער נויטיגט זיך אין קמחא דפסחא, דער האט בעקומען זיין חלק, אז טאמער איז פערהאן אזעלכע וואס שעמען זיך צוקומען און מ'ברויך צו זיי אין שטוב אריין צוקומען געוואהר ווערען וואס זיי פעהלט, האט דעם רב קנאפ אינטערעסירט, צווישען די וואס שעמען זיך צוקומען איז אויך געווען דער פערבארגענער אריםאן און גרויסער צדיק ר' זושא ז"ל, און אפשר ווען מ'וואלט צו איהם געקומען אין שטוב אריין אהן זיין ידיעה, וואלט ער יא פאר ליב גענומען און געזאגט „מן השמים בעדארף אזוי צו זיין פון הימל"

די עטליכע טעג זענען איבערגעלאפען און עס איז אונטערגעקומען דער י"ג ניסן, א טאג פאר ערב פסח. די קולות פון די הונגעריגע קינדער און דאס שעלטען און זידלען פון זיין קרענקליך ווייב האט איהם געבראכט דערצו, אז ער זאל זיי איבערלאזען אליין אין שטוב און אנטלויפען דארטען, וואו זיינע אויגען וועלען איהם ווייזען, און ער האט אזוי געטהון.

נעהענדיג, מיט א פערביטערט הארץ פון דעם וואס אז ער האט נישט

קײן חמץ, אז ער האט נישט קײן מצה, האט ער בעגעגינט אַן אַלטען מאן. (דאס איז געװעזען אליהו הנביא ז״ל) ער איז צוגעגאנגען צו איהם, און האט איהם געגעבען שלום, װארום ער האט פערשטאנען אז ער איז נאר װאס גע־קומען צופאהרען.

ער האט בעמערקט װי דער אַלטער מאן װיל איהם עפּעס זאגען, און ער האט זיך מקדים געװעזען און איהם פריהער געפרעגט װאס ער ברויך, דאן האט איהם דער אלטער געבעהטען, ער זאל איהם טהוען א טובה און איהם אריינגעהמען צו זיך אויף יום טוב. און האט ארויסגענומען א בײטעל מיט געלד און איהם אװעקגעגעבען אויף די יום טוב הוצאות. ער איז דערויף בעשטאנען און געפרעגט דעם אַלטען װי ער הײסט, האט ער געענטפערט אז זײן נאמען איז רבינו נסים המצרי. דער אַלטער איז פון איהם אװעקגעגאנגען, און ער איז מיט גרױס שמחה אהײם געלאפען צו זיך אין שטוב צו בדיקת חמץ, און זי איבערגעגעבען דאס געלד מיט די בשורה טובה אז גאט האט איהם געהאלפען און געראטיװעט פון זײן נױט.

אין שטוב איז געװארען א גרױסע פרײד, מען האט באלד אריינגענומען א גרױס און געגעבען די קינדער זײערע פערשמאכטע הערצליך צו דערהאפּען. זײן װײב איז געשטאנען א פערשעמטע מיט אראפּגעלאָזענע אױגען, בעת ר׳ זושא ז״ל האט צו איהר געזאגט: אָבער דו זעהסט אז נאר אויף גאט בעדארף מען זיך צופערלאזען און נישט אויף קײן בשר ודם.

ער האט בודק חמץ געװעזען און אויך גענומען עפּעס אין זײן מויל אריין. מיט א פרעהליך הארץ האט ער זיך נאכהער אװעקגעזעצט עטליכע שעה לערנען און נאכהער זיך געלײגט שלאפען

צומארגענס פריה האט מען שנעל ארױסגערױמט און פארברענט דאס איבערגעבליבענע חמץ, און נאכהער איז ער מיט די קינדער געגאנגען זײ אויסקלײדען און אנװאשען לכבוד יום טוב, און זײן װײב איז געגאנגען בעזאר־גען מצות און פלײש, אלעס װאס איז נױטיג צוזאמען פסח אין א יודיש הױז.

פארנאכטצו איז ער מיט די קינדער געגאנגען אין שוהל אריין דאװנען און אויפזוכען דעם יוד װאס בעדארף בײ איהם פסח האלטען. נישט אין שוהל און נישט אין בית המדרש, האט ער דעם יוד געפונען, און ער האט אנגע־הױבען לױפען איהם זוכען אין די גאסען נאר אומעטום האט מען איהם געענט־פערט אז דער נאמען (רבינו נסים המצרי) איז פאר זײ גאנץ פרעמד.

װעהענדיג אז ס׳איז שױן גוט שפּעט אין דערנאכט און מען בעדארף שױן געהן דעם סדר מאכען, דען די קלײנע קינדער װעלען אנטשלאפען װערען, האט ער זיך אומגעקעהרט אהײם און האט געזאגט צו זײן װײב: דער אַלטער מוז געװיס זײן אליהו הנביא ז״ל דען זײן נאמען (רבינו נסים המצרי) איז טײטש: דער העלד װאס האט בעװיזען נסים אין מצרים. מיט דעם געדאנק אז ער האט די זכיה געהאט צורעדען מיט אליהו הנביא ז״ל האט ער זיך שטארק משמח געװעזען בײ דעם ספור יציאת מצרים.

דער רב פון חברון האט זיך אויך משמח געװעזען פון די גוטע מאכלים

און אַ רוהיגער, זיך נאַכהער געלעגט שלאָפען. אין מיטען שלאָף האָט ער גע-מאַכט אַ שרעקליך געוואַלד און די אויפגעוועקטע האָבען איהם קוים דער-ראַטיוועט.

אַז ער איז געקומען צו זיך האָט ער דערצעהלט, אַז אַ מלאך אלקים האָט איהם געוואָלט דערשטיקען פאַר דעם וואָס ער איז נישט געגאַנגען נאָכ-זוכען, וועלכער אָרימאַן ס'האָט נישט אויף יום טוב און געלאָזט הונגערען דעם הײליגען ר' זושא. און ווען אליהו הנביא ז"ל וואָלט נישט געבעהטען רחמים בײם אויבערשטען אויף זײער שטאָדט, וואָלט זי שוין לאַנג אויסגעזעהען ווי סדום ועמורה.

צומאָרגינס, דעם ערשטען טאָג פסח אין דערפריה, איז דער רב געגאַנ-גען צו ר' זושא, איהם געבעהטען מחילה און פערלאַנגט, אַז ער זאָל מוחל זײן די גאַנצע שטאָדט, אום זײ זאָלען, חלילה, נישט געשטראָפט ווערין, און ער האָט איהם און דער שטאָדט מוחל געווען.

פון דאַמאָלס אָן האָט דער רב זיך אָנגעהויבען פיהרען לפנים משורת הדין און בעשלאָסען מעהר אָרדנונג אײַנצופיהרען אין ענין פון קמחא דפסחא.

ר' זושא ז"ל, איז ווידער פון יענע צײַט אָן, געוואָרען אַ גרויסער גביר און זײַן שם האָט געקלונגען אויף דער גאַנצער געגענד.

לב.

ר' יחיאל פון צרפת זי"ע

ר' יחיאל ז"ל האָט געוואוינט אין צרפת אַ לאַנגע צײַט, ער איז געוועזען אַ רײַכער מענטש און אַ גרויסער צדיק. ער איז געוועזען אַ גרויסער בעל קבלה. נע-בען זײַן שטוב איז געוועזען זײַן בית המדרש וואָס דאָרטען פלעגט ער לערנען און דאַווענען. דאָרטען האָט געברענט אַ נר תמיד אָהן בױמאײַל און קײנער האָט נישט געוואוסט פאַרוואָס דאָס איז.

לודוויג דער זיבעטער, דער קעניג פון צרפת, האָט זיך שטאַרק אינטערעסירט אין אַלע וועלט חכמות, און אַזוי ווי ער איז געוואויר געוואָרען פון ר' יחיאל ז"ל נר תמיד, האָט ער צו איהם געשיקט מ שליח, פרעגען די בעדײַטונג פון דעם נר תמיד. פאַר דעם שליח האָט ר' יחיאל ז"ל די גאַנצע מעשה פערלײַקענט. ער האָט דאָס נישט געוואָלט מודה זײַן צוליעב צווײ טעמים. ערשטינס: טאָמער וועט ער דערפון האָבען כבוד און צווײטינס: טאָמיר וועט דער קעניג גאָר זאָגען אַז דאָס מאַכט ער מיט כשוף, און דער שליח האָט געענטפערט דעם קעניג אַז די גאַנצע מעשה מיט'ן נר תמיד איז אויסגעטראַכט.

דער קעניג האָט אָדער געוואוסט אַז די זאַך איז נישט קײן ליגענד נאָר ער לײקענט און וויל נישט זאָגען, האָט ער צוזאַמענגערופען די גרויסע לײַט פרעגין אַ עצה וואָס ער זאָל טהוען. בײַ זײ איז געבליבען אַז דער קעניג מיט עטליכע

בּעדיעֶנער זאָלען צו איהם געהן זיך איבּערצייגען דערין און אזוי איז טאַקע געוועזען מיטוואָך בּייַנאַכט פ׳ תשא זענען זיי צו איהם אהין געגאנגען.

אין צרפת פלעגט זיין א מנהג, אז די שכור׳ע גויים פלעגין שפּעט אין דער־נאכט אנקלאפען אין די יודישע פענסטער, אום זיי פון שלאָף אויפצוּוועקין, נאָר אז מען האָט זיי עפים דערלאנגט צום עסין זענען זיי אוועקגעגאנגען. ר׳ יחיאל ז״ל האָט אָדער נישט געוואָלט אז מען זאָל אין מיטען דערנאכט קלאפען בּיי זיינע פענ־סטער און איהם שטערין צולערנען. דאריבּער האָט ער אין זיין שטוב, אין פאָר־לאָגע, געהאט שטעקען א האַק און ווי בּאלד, א שכור׳ער איז צו זיין לאָדען גע־גאנגען קלאפען האָט ער, איגוויינינ, מיט א האמער אין האַק אריינגעקלאפּט, און דער שכורער איז בּאלד פון זיין פענסטער אוועקגעוואָרפען געוואָרען אויף וויאָר־סטען, און מעהר נישט צוריק געקומען.

דאָ, בּעת דער קעניג מיט זיין סוויטע זענען אומגערעכט אָנגעקומען, האָט א בּעדיענער אָנגעקלאפּט אין לאָדין אלס צייכען אז ער זאָל עפענען זיין טהיר פאַר דעם קעניג. ער האָט אָדער געמיינט אז דאָס טוהוט א שכור און דעריבּער האָט ער מיט׳ן האמער איבּער׳ן האָק דערלאנגט, נאָר דער האמער האָט נישט אָנגעטראָפען אויף דעם האַק און ער האָט פערשטאנען אז דאָס איז נישט פּראָסט. ער האָט שוין מעהר נישט געקלאפּט מיט׳ן האמער נאָר ער איז ארויסגעגאנגען אין דרויסען זעהן, ווער ס׳כּרויך צו איהם אזוי שפּעט בּייַנאכט.

ער איז שטארק דערשראָקען געוואָרען בּעת ער האָט דערזעהען דעם קעניג שטעהן און ציטערען און ער האָט זיי אריינגעבּעהטען צו זיך אין שטוב, און גע־זעצט נאָהנט פונ׳ם איינגעהייצטען אויווען אום זיי זאָלען זיך חמימען ער האָט זיי דערלאנגט גוטע מאכלים און זיי זענען צו זיך געקומען פון די שרעק וואָס זיי האָבען אין דרויסען איבּערגעלעבּט.

זיי האָבען פערשטאנען אז ער מוז זיין א הייליגער מענטש און דער קעניג האָט איהם געבּעהטען ווייזען דעם נר תמיד. ר׳ יחיאל ז״ל האָט געענטפערט אז ער בּענוצט זיך חלילה קיינמאָל נישט מיט קיין כשוף מאַכעריי און האָט איהם גע־וויזען אז אין נר תמיד איז פערהאַן אזא סאָרט שמאָף וואָס דערהאלט שטענ־דיג פייער, און נאָר ער ווייס דערפון ווייל ער קען גוט די טבע פון יעדער זאַך

דער קעניג, זעהנדיג, אז ער איז זעהר א קלוגער און געלערנטער מענטש האָט איהם איינגעלאַדען צו זיך אלס יועץ, און איהם בּעשטימט א גרויסע פּענסיע. מיט דער צייט איז ער געוואָרען וויצע קעניג און דער גאנצער פיהרער פון לאנד. דאָס האָט זייער פערדראָסען אלע מיניסטאָרען און זענען איהם געוואָרען גרויסע שונאים.

איינמאָל, האָבען זיי אויף איהם אויסגעקלעהרט א שקר בּלבּול, און האָבען צום קעניג געזאָגט: ווי אזוי איז ער דיין וויצע קעניג און דיין עצה געבּער אז פון דיר האלט ער גאָרנישט נאָר חנפה׳ט דיך בּלויז מיט זיינע נארישע רייד. א ראיה האָסטו אז ער ליידט דיך נישט—האָבען זיינע שונאים צו איהם ווייטער געזאָגט—אז ווי בּאלד דו ווערסט אָנגריהרען א בּעכערל ווייַן, ווערט ער אויף קיין פאַל נישט ווע־לין טרונקען. דעם קעניג האָט דאָס שטאַרק פערדראָסען און ער האָט בּעשלאָסען

נישט צורעדן פריהער דערפון, ביז וואנען ער וועט געוואויר ווערען אויף זיכער צי ס'איז אמת זייערע רייד.

בעת מען האט דעם קעניג דערלאנגט א בעכער ווין האט ער איהם מיט זיינע הענד דערלאנגט ר' יחיאל ז"ל אז ער זאל איהם אויסטרונקען. ר' יחיאל ז"ל, פערשטעהענדיג דאס בלבול פון זיינע שונאים, האט געדאנקט דעם קעניג פאר די עהרע וואס ער האט איהם מיט זיינע איגענע הענט דערלאנגט ווין און האט געזאגט: אדוני קעניג, דערוויל זאל דער ווין שטעהן אויפ'ן טיש ווארום אין מיט'ן עססין ליעב איך נישט קיין ווין. דער קעניג האט איהם גארנישט געענטפערט דאגעגען.

נאכ'ן עססין האט מען דעם קעניג דערלאנגט וואסער, זיך אפצוואשען זיינע פעטע הענט און אויסשווענקען דאס מויל. אז דער קעניג האט אוועקגעשטעלט דאס איבערגעבליבענע וואסער, האט ר' יחיאל ז"ל עס אויסגעטרונקען און זיך ווענדענדיג צום קעניג האט ער געזאגט: גרויסער קעניג, מיינע שונאים ווייסען אז ביי אונז אין דער תורה איז פערבאטען צו טרונקען דעם ווין וואס איז נישט געארבייט געווארען צווישען יודען און דאריבער, האבען זיי אט דעם שקר בלבול אויפגעחאפט דיר אויסצווייזען אז איך מיאוס מיך פון דיינע הענט, דאריבער ווייז איך דיר אז דאס וואסער וואס דו האסט אויסער אין דיינע הענד געהאלטין, אויך דאס מויל געשווענקט, איז ביי מיר ליבער ווי זייערע בעסטע געטראנקען און שפייזן.

דער קעניג האט צו איהם א שמייכעל געטהוען, אלס צייכען פון דאנקבארקייט און איהם בעשאנקען מיט א מעדאל. זיינע שונאים וואס זענען דערביי געוועזען זענען שיער פון זין אראפ פאר גרויס עגמת נפש. אויסער די אלע בעשוועה־רונגען וואס ר' יחיאל ז"ל האט אויף זיי פון דעמאלס אן ארייפגעלייגט האט ער א מאל פון זיי אפגעזאגט פון זייערע שטעלעס.

ל"ג.

ר' אשר פון ירושלים ז"ע

דער הייליגער ר' אשר ז"ל איז געבליבען א ג'אריטאן פון אלע זיינע גרויסע געשעפטין, און איז געווארען א רייזענדער ביי זיין ברודער אין געשעפט. א ווייב האט ער געהאט זעהר א שעהנע און א גרויסע בריה בעוויל זי האט געשטאמט פון א בעל־בהישע פאמיליע. דער ברודער זיינער איז געוועזען א'אלמן, און טען האט איהם גערעדט שידוכים. ער האט אדער נישט געוואלט וויסען פון די אלע שידוכים דען ער האט שטארק חשק געהאט צו זיין ברודער'ס ווייב. און ער האט געהאלטען אין איין קלערין ווי אזוי דאס אויסצופיהרען.

איינמאל איז ער זיך מיישב און זאגט צו זיין ברודער: מיין ליעבער ברו־דער, איך ווייס אז דו ארבייטסט מיר זעהר געטריי אין מיינע געשעפטין, און א דאנק גאט צייט דו ביזט מיין רייזענדער איז צו מיר אין שטוב די ברכה געקו־מען, אלזא פערלאנג איך פון דיר אז דו זאלסט פארען אין דערפריה ווידער

אהרין אין וועג ארײַן. אגב קען איך דיר נאך אויך צוליב טהוען: לק׳ען דײַן פרוי אויסהאלטען מיט קעסט און דירה, און דערפאר זאל זי אביסעל אכטונג טהוען אויף מײַן בעל-בתישקײַט אין שטוב, בעזונדער׳ס ווען דו דערפון פער־איבריגען פיעל געלד.

ר׳ אשר ז״ל, גישט ווידענדיג ווי אזוי זײַן פרייד אויסצודריקען האט אזש אנגעהויבען צו ווײַנען. ער האט בעשײַנפערליך אײַנגעזעהען אז ער וועט דא האַבען א גליק: ער וועט קענען אנזאמלען פיל געלד און מיט דער צײַט אלײַן ווערין א געשעפטס׳ם פיהרער אזוי ווי אמאל. יעדענפאל וועט ער זעהען וואס לײַכטער זיך צו ווימען אויף דער רײַזע אום אײַן צוקארגען זײַנע שטובינע הוצאות.

ער איז אהיים געגאנגען און האט דערצעהלט זײַן ווײַב דאס גרויסע גליק וואס איהם איז אזוי פלוצלינג אנגטערגעקומען. זי איז איך אײַנגעגאנגען דערויף, ווען זי האט פערשטאנען אז מן השמים וועט דאס אלעס זײַן איהר למובה און זי וועט אין קורצען קענען אלײַן עפענען א געשעפטעל. זײַ האבען אפגעזאגט די דירה וואס זײַ האבען אין איהר געוואוינט און זי האט זיך אריבערגעטראגען צו איהר שוואגער, דעם מאנ׳ם ברודער. זײַ האבען זיך געזעגענט און ער איז א פרעהליכער, מיט גוטע האפנונגען אויף דער צוקונפט אװעקגעפאהרען אויף די רײַזע.

ויהי היום, איז איהר שוואגער צו איהר צוגעגאנגען און איהר איבערגעגעבען א סוד אז ער וויל מיט איהר טהוען אן עבירה און ער וועט איהר דערפאר פיל גרויסע טובות אין דער פרנסה טהוען. ער האט איהר אנגעהויבען פיל גליקען פארצולײַגען פון ווײַלבע אבת וואלט הערענדיג פון אזעלכע גליקען פון קבר ארויסגעלאפען, נאר זי האט דערפון זנארנישט געוואלט וויסען און איהם אפגעענטפערט מיט האס און שנאה.

זעהענדיג אז זײַן פלאן איז איהם נישט געראטען, האט זיך זײַן תאוה אין איהם צוקאכט אין געפאדערט נקמה. ער האט בעשלאסען זיך אין איהר צו נוקם זײַן. ער האט, אײַנמאל, צוגערופען זײַן משרת און צו איהם געזאגט: אין א וואך ארום וועל איך מאכען א באל, לכבוד מײַן פאטער׳ס יאהרצײַט און אז איך זעל דיך מיט מײַן ברודער׳ס ווײַב אין קעלער ארײַן שיקען, זאלסטו די מהיר פון אינווייניג פערמאכען, דען איך וויל איהר אפטהיען א שטיקעל פון וואס זי זאל מיך האבען צוגעדעקען להורית. דער משרת האט איהם צוגעזאגט אלסדינג פונקטליך אויסצופיהרען.

איפין באל וואס איז געווען פאראנשטאלטעט צוליב זײַן פאטער׳ס יאהרצײַט, האבען די געסט פערלאנגט ווײַן, און ער האט געהייסען דעם משרת געהן ארויפנעמען פון קעלער עטליכע בוטעלקעס ווײַן און מיט די שליסלען האט ער נאכגעשיקט זײַן ברודער׳ס ווײַב, זײַן שוועגערין. דער משרת האט געדענקט וואס זײַן בעל הבית האט איהם אנבעפוילען און האט געטהאן אזוי ווי געבעטען. זעהענדיג אז עס איז שוין איבערגעלאפען א האלבע שעה און זי קומט נאך נישטא צוריק פון קעלער, האט ער נאך זײַ אראפגעשיקט זײַנס א קלענערען משרת. אלע זענען שוין פון די גרויסער אנגעשטעלטען הערענדיג ווי דער משרת האט דערצעהלט אז ער האט זײַ געטראפען בײַ אן עבירה און אז דער קעלער איז פון

אומגליקליכע פערשלאָסען, דער בעל הבית האָט זיך געטשעלט פקרעט ווי ער וויסט גאָרנישט פון דער גאַנצער מעשה, און זיך געריסען די האָהר פון קאָפּ פאַר חרפּה, וואָס זיין ברודער׳ס ווייב האָט זיך אונטערגענומען אַזעלכעס צוטהוען. ער מיט נאָך עטליכע מענטשין זענען אַראָפּ אין קעלער, האָבען אויפגעריסען די פערשלאָסענע טהיר, און קודם כל זיך אַלאָז געטהיען צו זיין שוועגערין און איהר געהאַרגיט מכות אכזריות. ער האָט איהר שוין מעהר נישט געלאָזט צו זיך אין שטוב אַריין און יענע נאַכט האָט זי זיך איינע אַליין אַרומגעדרעהט אויפ׳ן פריען פעלד, דען אויך די שכנים האָבען פון איהר נישט געוואָלט וויסען וואָרום זי איז געוועזען ריין פון יעדער שולד.

ביינאַכט האָט זי אין פעלד געבלאָנדזשעט ביז זי איז צוגעקומען צו אַ הייזעל פון אַ נאַכט היטער און זי איז דאָרטען אַריינגעגאַנגען איבערנעכטיגען זאָגענדיג אַז זי איז אַ פרעמדע און ווייסט נישט דעם וועג. דער נאַכט וועכטער האָט אויף איהר רחמנות געקריגען, האָט איהר געגעבען צו עסין ברויט מיט וואַסער (וואָרום עפּים אַנדערש האָט זי נישט געוואָלט) און איהר אָפּגעגעבען אַן אָרט צום שלאָפען.

יענע נאַכט זענען אויף דעמזעלבען וועג פערביי געפאָהרען אַ קאָמפּאַניע סוחרים און צווישען זיי איז געוועזען איינער, זעהר אַ פרומער, אַ קלוגער און געלערינטער מענטש. בעמערקענדיג דאָס הייזעל פון דערווייטענס איז ער דאָרטען אַריינגעגאַנגען און בעמערקט אַ יודישע פרוי זיצען און עסין און ער האָט פערשטאַנען אַז דאָס איז נישט פראָסט. ער האָט איהר געבעטהען זי זאָל איהם דערצעהלען ווי אַזוי זי איז געקומען אין דעם הייזעל אַריין און וואָסער סבה איהר האָט דערצו געטריבען. זי האָט איהם מיט טרעהרין אין די אויגען דערצעהלט אַלסדינג וואָס איהר שוואָגער האָט מיט איהר געטהוען, און ער האָט אין איהר דערקענט אַז אַלעס וואָס זי זאָגט איז אמת. ער האָט זיך דערמאַנט אַז קיין קינדער האָבען זיך נישט רח״ל לאַנג ביי איהם האָט ער בעשלאָסען איהר צוראַטעווען און צו זיך אַריינעמען, און אפשר וועט איהם גאָט אין דעם זכות העלפען.

זי איז איינגעזעסען ביי זיי אויף דער פוהר און איז מיט דעם אונבעקאַנטען אוועקגעפאָהרען. ביי איהם אין שטוב האָט איהר גאָרנישט געפעהלט און זי האָט אין עטליכע וואָכען פערגעסען וואָס מיט איהר האָט אַמאָל פּאַסירט, נאָר נישט לאַנג האָט איהר גליק געדויערט.

איינמאָל ווען קיינער אַחוץ איהר איז אין שטוב נישט געוועזען, איז אַ דאָרטיגער משרת צו איהר צוגעגאַנגען און געזאָגט: וויסען זאָלסטו אַז וויבאַלד דו וועסט מיר נישט נאָכגעבען מיין תאוה, וועל איך דערשטיקען דאָס קליינע קינד וואָס דו האָלסט אויף דיינע העגט און אַז זיי וועלין אַהיים קומען וועל איך זאָגען: דאָס קינד האָט שטאַרק געוויינט, נאָר אום פּטור צו ווערין פון דעם קינד׳ס געשרייען האָסטו עס דערשטיקט. זיי וועלין מיר געוויס גלויבען און נישט קוקען אויף דעם וואָס דו וועסט פּרובען אָפּלייקענען, און וועלען דיר אָנטהוען נעבענטע יסורים. זי האָט דאָס אַלעס פון איהם אויסגעהערט און האָט געענטפערט: דו קענסט טהוען וואָס דו ווילסט און איך וועל נישט צוליב דיין אומגליקליכע, נאַרישע תאוה פערלירען ביידע וועלטין. דער גאָט וואָס האָט מיך ביז

איצטער געהיטען וועט מיך ווייטער היטען. ער האט געזעהען אז ער האט נישט מיט איהר וואס צוטאלען, האט ער דערשטיקט דאס אונשולדיגע קינד אום פון איהר נקמה צונעמען.

וועהענדיג זיין אויסגעפיהרטע מערדעריי איז זי אויך פון יענע שטוב אנטלאפען, מורא האבענדיג פאר א פריש אומגליק, און איז ווידער געבליבען אנ'עלענדע אין א וויסטעניש.

זי האט אנגעהויבען בעהטען ביי גאט אז ער זאל איהר די נשמה צונעמען, אום זי זאל פון די אלע צרות פטור ווערין. דער אויבערשטער האט צוגעהערט איהר געוויין און צו איהר געשיקט אליהו הנביא ז"ל

אליהו הנביא ז"ל איז צו איהר צוגעגאנגען און האט געזאגט: נישט שרעק זיך, גאט האט צוגעהערט דיין געבעהט און פערשטעהט דיין ביטער הערץ; דערפאר וואס דו ביזט א ריין עהרליך יודישע נשמה געבליבען האט מיך גאט געשיקט, מיט דיר צוטהוען גרויסע נסים.

ער האט איהר אין איין אויגענבליק אפגעשטעלט אין איהר שטאדט, אין א וואוינונג וואו איהר מאן איז דארטען געוועזען.

דער מאן איז שטארק, און אנפאנגס, דערשראקען געווארען, נאר וועהענדיג אליהו הנביא ז"ל האט ער צו איהם געזאגט: געלויבט השי"ת דער־פאר וואס ער האט מיר מיין אבידה צוריק געגעבען און מיין ווייב איז גע־בליבען א יודישע און עהרליכע פרוי ווי געוועזען.

אליהו הנביא ז"ל האט נאכהער צו איהם געזאגט: וויסען זאלסטו אז דאס אלעס איז געשעהען אין דיין זכות און פאר דעם צער וואס דו האסט פון דיין ברודער'ס שלעכטקייט און פאר דעם, וואס דו האסט נישט געזעהען דיין ווייב א לאנגע צייט, האט דיך גאט געבענטשט מיט עשירות, שפע און הצלחה אויף דיין גאנץ לעבין. אליהו הנביא ז"ל האט זיי געבענטשט. ער האט זיך מיט זיי געזעגינט און איז פון זיי אוועק געגאנגען.

לד.

דער בעל מופת ר' יצחק חיות זי"ע

דער היילינגער צדיק ר' יצחק חיות, וואס איז בעוואוסט אין די גאנצע וועלט מיט זיין חיבור „זרע יצחק" אויף גאנץ משניות, איז איינמאל גאנץ פלוצלינג געלעגען אין דער „הינער־פלעט". מ'קען זיך פארשטעלין ווי די גאנ־צע שטאדט האט נאך איהם געגאסען מיט טרעהרין. מען האט זיך איינגע־טהיילט אין משמורים און אלע עטליכע שעה איז אנ'אנדער משמר פון היילינגע צדיקים און תלמידי חכמים געזעסין געבין איהם, איהם געהיטען און געזאגט תהילים.

אויפ'ן פירטין טאג האבען די תלמידי חכמים וואס זענען געזעסין איהם געבין בעמערקט, ווי ער איז אויפגעקומען פון זיין לאנגען שלאף. באלד האט

פון איהם דערמאנט, געגעבען עפּיס אין מויל אריין און געזעהן אז ער זאל צוריק בעקומען דאס דעת און די כחות.

זעהענדיג אז ער איז שוין ביי זיינע כחות, און מ'קען שוין מיט איהם עפּיס רעדין, האבען די תלמידי חכמים צו איהם געזאגט: הייליגער צדיק, מיר בעהטען דיך זאג אונז וואס דיר האט אויף יענער וועלט געשעהן?—ניין, איך וועל אייך גארנישט זאגען—האט ער זיי געענטפערט—ווען פון הימל האט מען מיר פערבאטען אזעלכעס צו דערצעהלען. זאג אונז כאטש האבען זיי זיך ווייטער ביי איהם געבעהטען—פארוואס דיינע אויגין האבען אין דריטען טאג געגאסען מיט טרעהרין און נאכהער, האסטו דיינע קליידער צוריסען? אט דאס הערט איהר, האט ער זיי מיט א קליינעם שמייכעל געענטפערט, איז מיר יא ערלויבט געווארען פון הימל צו דערצעהלען.

הערענדיג, אז ער וויל ווייטער פערלאנג ערפיהלען, זענען זיי געבליבען זיצען רוהיג און ער האט אנגעהויבען ערצעהלין:

באלד ווי מיין נשמה איז פון מיר ארויס—האט ער צו זיי געזאגט—איז צו מיר צוגעקומען אן'אלטער מאן. ער האט געזאגט אז ער איז מיין טאטינס א פאטער, מיינס א זיידע און הייסט ר' מנחם מאניש חיות ז"ל וואס איז געווען רב אין ווילנא. ער האט מיך געהייסען פארגרייט-מאכין צוגעהן אויס-הערין מיין פסק ביים בית דין של מעלה. און ווייבאלד—האט דער זיידע צו מיר געזאגט—איך וועל געמשפט ווערין זכאי וועט מיר גוט זיין. ער איז מיט מיר געגאנגען צום בית דין של מעלה, ער איז אינוויינינג אריינגעגאנגען און איך בין געבליבען שטעהן אונטער די טהיר. אינוויינינג האט ער דערצעהלט אלע מיינע מעשים טובים און מיך מזכה געווען לכף זכות.

פלוצלינג בעמערק איך ווי אן אלטער מאן געהט צו מיר צו, בעת כ'בין געשטאנען און געווארט אונטער די טהיר, דאס איז געווען מיין מוטער'ס פא-טער, וואס איז געווען ראש בית דין אין פראג און האט מחבר געווען דאס ספר אפי רברבי. ער האט מיך נישט געהייסען זארגין און געזאגט אז מ'וועט מיך משפטין זכאי און מ'וועט מיר נאך מעהרען יאהרען צום לעבען. ווען דער סקאלא'ר רב איז אויך געווען פון מיין זייט און דאריבער, האבען די מקטריגים קיין כח נישט געהאט אויסצופיהרען מזאל מיך משפט'ן צוגעהן אין גהינם.

באלד איז ארויסגעקומען מיין זיידע ר' מנחם מאניש חיות ז"ל און האט מיר דערצעהלט אז כ'האב גרויסע זכותים וואס מיט זיי האב איך מנצח געווע-זען אלע מקטריגים, און אז מען האט מיר געפסקנ'ט אביסעל גלות צו ליידען און מען האט מיר מוסף געוועזען יאהרען צום לעבין. ער האט מיר געזאגט אין וואס מיין גלות ליידין בעשטעהט און ווי אזוי כ'זאל זיך פיהרין. ער האט זיך מיט מיר געזעגינט און איך בין געגאנגען אפליידען גלות, ווי ער האט מיר געזאגט.

צום ערשטען בין איך געקומען אין אן אָרט פון פערשטעלטע רוחות, און אז זיי זענען צו מיר צוגעלאפען האב איך זיך געשטעלט ווי א שטומער, האב

זיי גארנישט געענטפערט אום זיי זאלען טוען אוועקגעהן, אזוי ווי מיין זיידע האט מיר געזאגט.

נאכהער האט מיך אויפ'ן וועג בעגעגענט עטליכע ביזע הינט און האבען אויף מיר געבילט, נאר צו מיר צוגעהן האבען זיי נישט געקאנט און זענען געשטאנען פיער איילין וויים פון מיר. אויך פאר זיי האב איך זיך נישט געשראקען און בין מיר ווייטער געגאנגען מיין וועג. עס איז מיר אויסגעקומען ארורכצוגעהן פאר א גרויסען בארג, אונטער דעם בארג האב איך זיך אנידער געשטעלט און אנגעהויבען אפגעבען א שבח דעם רבונו של עולם פאר זיינע גרויסע חסדים וואס ער האט מיט מיר געטהוען און מיך געראטיוועט פון שלעכט'ס. פון גרויס התפעלות האב איך געגאסען מיט טרערין. דאס זעגין די טרעהרין—האט ער צו זיי געזאגט—וואס איהר האט בעמערקט אויף מיין פנים.

זיי האבען איהם געבעהטין אז ער זאל דערצעהלין פאר־־־ים ער האט אין שלאף צוריסען זיינע מלבושים. ער האט צו זיי געזאגט: בעת כ'האב דענסמאל ביים בארג געוויינט, איז מיין זיידע צו מיר געקומען און האט מיר געזאגט, אז איך וועל שוין מעהר נישט ליידען קיין גלות. ער האט מיך געטרייסט און איז מיט מיר געגאנגען שפאצירען. מיר זענען געגאנגען פערביי שמעקענדיגע גערטנער און פעלדער, און אונזער פערגעניגען איז געוועזען גרויס. פלוצלינג הערין מיר פון דערווייטינס א קלאנג פון רייטוועגין און באלד דערנאך זעהען מיר, א גרויסע פערזאמלונג פון רוחות אין מיט זייער שר בראש פאהרען אין יענע פוהרען. מיר קוקען זיך בעסער־צו און מיר בעמערקין ווי נאך די פוהרען שלעפט זיך נאך א פרוי מיט איהר'ס א זהן, און ביידע זענען צוגעבינדען. זייערע ביטערע קולות זענען געוועזען אנגעהויער. מיר האבען געהארכט א קול שרייט „אזוי ווערט געשטפט די פרוי, וואס לערנט נישט מיט איהר קינד די יודישע מדות". מיין זיידע איז צוגעגאנגען צום שר האט איהם געפרעגט ווי לאנג די פרוי מיט איהר זוהן וועלין נאך ליידין די יסורים. דער שר האט איהם געענטפערט: איהר מאן איז זעהר א גרויסער צדיק און אין איהם וועגדט זיך אלסדינג, ער קען אפילו אינטער קומען און אויך מיר עפים נוזר זיין וועל איך עס אויך מוזען מקיים זיין.

אין עטליכע מינוט ארום האבען מיר בעמערקט א פייערדיגע קאטש מיט פיל מלאכים. פון דער קאטש איז ארויסגעגאנגען א מענטש, דאס איז געוועזען די נעפטינגטע פרוי'ס מאן, ער איז צוגעגאנגען צום שר זעהען וועמען ער פיינגט.

באלד האט זי דערקענט איהר מאן און האט איהם אנגעהויבען שטארק בעהטין אז ער זאל איהר מוחל זיין, און איהר ראטיוועו פון איהרע יסורים, און זי האט איהם איינגערקואס געמאלט אז נאר צוליב איהר איז איהם היינט אזוי גוט, דען זי האט איהם געגעבין די מעגליכקייט צוזיצען און לערנען. ער האט אויף איהר רחמנות געקריגען און איהר מיט זייער זוהן אין קאטש ארייגענומען און איז פערשוואונדען געווארען. מיר האבען געפרעגט דעם שר

וואו זיי זענען אוועק האָט ער אונז געענטפערט אַז זיי זענען אוועק אין גן עדן.

דער זיידע האָט צו מיר געזאָגט אַז ער נעמט מיך־מיט אין גן עדן אריין און איך בין דערפון געוועזען שטאַרק צופריעדין.

צוקומענדיג צום גן עדן האָבען מיר בעגעגינט ווי אַ מלאך זאָגט צו די פרוים מאַן אַז נאָר איהם קען ער אין גן עדן אריינלאָזען, אָבער זיין ווייב און זוהן נישט. דעם מאַן האָט דאָס פערדראָסען און איז געלאָפען פרעגין בײם בית דין של מעלה פאַרוואָס מען שטערט איהם אריינצוגעמען אין גן עדן זיין ווייב און זוהן און מען האָט איהם געענטפערט, אַז זי איז לגמרי נישט ווערט צוזיצען פאַר די טהיר פון גן עדן נאָר דערפאַר, וואָס דורך איהר האָט דער מאַן געקאָנט זיצען און לערנען, דערפאַר, וועט זי זיצען בײ די טהיר פון גן עדן. זעהענדיג דאָס איז ער צו זיין ווייב צוגעגאַנגען און דערצעהלט וואָס דאָס בית דין של מעלה האָט איהם געענטפערט.

זײענדיג אין גן עדן—האָט ר׳ יצחק חיות ווייטער דערצעהלט—האָב איך געהערט אַ קול שרײען „רוימט אוים אַן אָרט פאַר אַ גרויסען צדיק וואָס דאַרף באַלד אָנצוקומען". איך בין געגאַנגען זעהען ווער דאָס איז און בעמערקט ווי מען פיהרט איהם מיט גרוים כבוד און אַלע שטעלין זיך־אויף פאַר איהם. ער הויבט־אָן זאָגען פיל טײערע חידושים אויף תורה און אַלע זענען דערפון שטאַרק צופרידען. פלוצלינג איז ער פון זיי אוועקגעגאַנגען, וואָרום מען האָט איהם גערופען צום בית דין של מעלה.

דאָרטען האָט מען איהם געפרעגט צי ער האָט מקיים געוועזען די תורה, האָט ער געענטפערט אַז יאָ, און באַלד זענען פיל מלאכים געקומען עדות זאָגען דערויף. אַלע זענען געוועזען צופרידען פון דעם, וואָס ער האָט זיך ערשטאַרבען פיל גוטע מלאכים צוליב זײנע מצות.

באַלד איז זיין גליק פערקעהרט געוואָרען אויף אַן׳אומגליק, דאָס איז געוועזען בעת מען האָט איהם געפרעגט צי ער איז געוועזען נזהר, נישט מוציא שם צו זיין לבטלה, און ער איז געבליבען שטעהן אַ ציטעריגער און נישט געענטפערט. פיל מלאכי חבלים זענען געקומען און אויסגעוויזען וויפיל מאָל ער האָט דערויף עובר געוועזען. דאָס בית דין של מעלה האָט זיך אײנגעריסען די קלײדער.

נאָכהער האָט מען צו איהם געזאָגט: דו רשע, דו טפה סרוחה, דײן משפט איז אָדער גהינם אָדער גלגול.

וואָס מיט מיר איז דעמאָלט פאָרגעקומען—האָט ר׳ יצחק חיות צו זיי געזאָגט—ווײס איך נישט, נאָר כ׳געדענק אַז איך האָב מיר מײנע קלײדער צוריסען, און בין אויפגעקומען.

די תלמידי חכמים וואָס זענען געזעסען בײ זיין ערצעהלונג האָבען שטאַרק אָנגעהויבען צו וויינען אויף דעם וואָס דאָס דור איז הײנט אַזוי זינדיג און קײנער, קײנער איז נישט געהיטען אַז בעת ער זאָגט ארוים אַ שם אין זין צו האָבען די נויטיג כוונות.

לה.

דער נסתר ר' יונה ז"ע

רבי מרדכי ז"ל האט געוואוינט אין א דארף נעבין פרזשיסחא. (ער איז געוועזן דעם רבין ר' לייב-שרה'ס א ברודער.) אינ'ם זעלבין דארף האט איהם זיין ווייב געבוירען א זוהן—יוסף. ער איז געוועזן זעהר א וואויל קינד און בעת מען האט איהם אוועקגעגעבען אין א חדר, האבען די מלמדים זיך געריסען אייגער מיט'ן צווייטען און יעדער אייגציגער האט געוואלט לערנען מיט יוסף'ן דעם רבינ'ס. אזוי ווי מ'האט איהם גערופען.

אין א צייט ארום, יוסף איז עלטער געווארען, ער איז שוין א בחור פון זעכצעהן יאהר און לערינט שוין פון לאנג נישט אין די חדרים ביי מלמדים. ער זיצט שוין היינט אין שטאדט'ס בית המדרש, לערינט מיט חשק און איז דער בעסטער בקי אין ש"ס ופוסקים אנטקעגין די אלע בחורים וואס זיצען אינ'ם זעלבין בית המדרש. מען האט שוין פאר איהם דרך ארץ און וואס ער זאל נישט זאגען ווערט עס באלד אויסגעפיהרט.

ויהי היום, בעת יוסף איז געזעסען און געלערינט צוזאמען מיט נאך א בחור, האט ער געבעהטין דעם בחור מען זאל פערמאכען דאס ספר, דען איהם האט זיך פערגלוסט צוגעהן אויפ'ן פרייען פעלד אויף שפאציר. דעם בחור איז די עטליכע ווערטער גוט געקראכען אין קאפ אריין "יוסף וויל, שבת בייטאג אנשטאט לערנען געהן אויפ'ן פעלד שפאצירען" נאר ס'איז פערפאלין! מען מוז איהם פאלגין, און ער האט איהם טאקי געפאלגט.

אויפ'ן וועג בעמערקט דער בחור, ווי א מיידעל געהט אונטער זיי אין דעם זעלבען וועג וואס זיי. ער האט זיך שטארק דערשראקען און געוואלט דערפון מודיע זיין יוסף'ן, נאר יוסף האט איהם נישט געלאזט אנהייבען און צו איהם געזאגט: שטעה, דו, דא אויף דעם ארט עטליכע מינוט ביז וואנען איך וועל זיך צו דיר אומקעהרין. דער בחור האט נישט געאוספעיעט א ווארט זיך איבערצופרעגין, און יוסף איז שוין ביי איהם נישט געשטאנען און איז פערשוואונדען געווארען. דער בחור האט נאר בעמערקט ווי דאס זעלבע מיי-דיל געהט אונטער איהם. און ביידע ווערין פון איהם פערשוואונדען.

אין א פירטעל שעה ארום איז יוסף צוריקגעקומען צו זיין חבר, און זיי האבען ביידע געווארט ביז וואנען דאס מיידיל, די זעלביגע וואס איז אלץ גע-גאנגען אונטער יוסף'ן איז פון זיי פערשוואונדען און נאכהער, זענען זיי אהיים געגאנגען.

דער בחור האט זיך גארנישט געקאנט פערגעסין פון דעם איבערגעלעבטין. א גאנצע נאכט האבען זיינע געדאנקין נישט גערוהט און ער האט נאר געוואלט וויסען וואס פארע געשעפטין יוסף פיהרט מיט יענעם מיידיל. ערהאט גערעכינט אין דערפריה איהם דערפון צופרעגין, נאר ווי שרעקליך איז איהם געווארין ווען יוסף האט צו איהם אין דערפריה, געזאגט: קום לאמיר ווייטער געהן

שפּאַצירען אויף דעם נעכטיגען אָרט. ער איז געגאַנגען און האָט געזעהען די זעלבּע סצענע וואָס אין פאָריגען מאָל. איהם איז געוואָרען זעהר שלעכט אַזוי פיל אין זיך צו איבּערטראָגען, און ער האָט בּעשלאָסען, יוסף'ן, דערפון גאָרנישט צו פרעגען און גלייך, אַלעס צוערצעהלען רבּי מרדכי ז"ל, יוסף'ס פאָטער.

אַז ר' מרדכי ז"ל איז דערפון געוואויר געוואָרען האָט ער דעם זוהן אַריינגענומען אין אַ בּעזונדער צימער און איהם געבּעהטען דערצעהלען אַלעס און גאָרנישט לייקענען. דער זוהן האָט איהם דערצעהלט: וויסען זאָלסטו, פאָטער, אַז אום שבת, בּין איך טאַקי געגאַנגען מיט דעם מיידעל אונטער די שטאָדט, צו אַג'אָרט וואָס דאָרטען זענען געשטאַנען, מיין און איהר זיידע, נאָר אַזוי ווי אום שבת קען מען דאָך נישט מקבל קנין זיין זענען מיר היינט נאָכאַמאָל אַהינגעגאַנגען, דאָרטען האָבּען מיר מקבל קנין געוועזען און אונזערע זיידעס האָבּען אונז געווינשען מזל טוב. אַצונד—האָט יוסף, ענדענדיג זיין ערצעהלינג, זיך געווענדעט צו זיין פאָטער—ליבּער פאָטער, ווינטש דו מיר מזל טוב און זעה אָנצוגרייטען אַלעס וואָס נויטיג איז צו אונזער חתונה, וועלכע וועט מיט מזל פאָרקומען.

דעם פאָטער האָט שטאַרק בּעריהרט זיין זוהנ'ס רייד ווייסענדיג, אַז זיין זוהן איז נישט קיין אַבי ווער האָט ער פערשטאַנען, אַז דאָס איז אַ הימעל זאַך און איז, אונז'ם זעלבּין טאָג געגאַנגען זיך נאָכפרעגין אויף זיין צוקונפטיגען מחותן. ער האָט זיך דערוואוסט אַז יענער הייסט יונה, ער איז אַ גרויסער אָרימאַן און ער אַליין איז אַ שטיקעל טרעגער אויך

עס איז איהם זעהר שלעכט געוואָרען אויפ'ן האַרץ „מ'שטיינס געזאָגט, יונה פוהרמאַן וועט זיין מיין מחותן! אַנשטאָט וואָס ער האָט געקאָנט בּעקומען דעם שענסטען גביר וואָס יענער וואָלט איהם געגעבּען אויף חתן מלבושים, וועט ער נאָר דאַרפען געבּין די כלה, אויף חופה מלבושים, און אפשר נאָר די חתונה אויך צומאַכען", מיט אַזעלכע בּיטערע און שלעכטע רעיונות איז ער אַריבּער געפאָהרען צום רבּין ר' אלימלך ז"ל און האָט איהם אַלסדינג דערצעהלט. דער רבּי ר' אלימלך ז"ל האָט איהם נעענטפערט: פאָהר אַהיים און מאַך איה"ש תנאים נאָכהער אַ חתונה, דען אַ בּעסערין שידוך ווי דער וועסטו אין ערגיץ ניט געפונען, די בּרויכסט דאַנקען גאָט פאַר די גרויסע זכייה וואָס ער וועט ווערין זיך משדך זיין מיט דיר. דאָס בּעהט איך דיך—האָט דער רבּי ר' אלימלך ז"ל צו איהם ווייטער געזאָגט—אַז די תנאים זאָלען זיין בּיי מיר אין שטוב. זיי האָבּען זיך געזעגינט און ר' מרדכילע ז"ל איז אַהיים געפאָהרען.

אין דערהיים האָט מען גענומען אַ שליח און אַוועקגעשיקט צו זיין צוקונפטיגען מחותן. דער שליח איז צוריקגעקומען און געבּרענגט דעם אַנטוואָרט: ווי בּאַלד ר' מרדכילע וויל זיך מיט מיר משדך זיין, זאָל ער מיר שיקען עטליכע רובּל פאַר מיין פערדיל, אויך זאָל ער אָנגרייטען שעהנע מלבושים פאַר חתן כלה און זעהען צומאַכין אַ בּעל-הבּתישע חתונה. ר' מרדכילע ז"ל האָט פערשטאַנען אַז סאיז פערפאַלען און ער וועט זיך גאָרנישט קענען העלפין, האָט ער זיך צו-

אָנגעשאַפֿט די נויטיגע סומא און נאָכהער געשיקט אַ שליח נאָך די מחותנים און די תנאים זענען געווען ביים רבין ר׳ אלימלך ז״ל.

די חתונה איז געמאַכט געוואָרען אין בעשטימטען טערמין און אויך ביים רבין ר׳ אלימלך ז״ל אין שטוב. די כלה׳ס פֿאָטער איז געקומען אויף דער חתונה אין זיינע געמיינע מלבושים און אַרום די לענדען פֿערנומען מיט אַ שטריק. באַלד נאָך דער חופה איז ער פֿון דאָרטען אוועקגעפֿאָהרען צו זיך אין שטוב אריין.

צומאָרגענס נאָך דער חופה, איז געקומען אַ שליח פֿון דער כלה׳ס פֿאָטער און האָט געזאָגט אַז דער מחותן פֿערלאַנגט חתן כלה צו זיך אויף „שבע ברכות״ און אויסער זיי, פֿערלאַנגט ער קיינעם נישט, אפֿילו דעם חתנ׳ס פֿאָטער אויך נישט, און חתן כלה זענען טאַקי באַלד אהינגעפֿאָהרין

ר׳ מרדכילע ז״ל האָט שטאַרק געבענקט זיך צו זעהען מיט זיין זוהן און דערצו, איז ער געווען משיקאווע צו וויסען וואָס דאָרטען איז פֿאָרגעקומען, איז ער אריבער געפֿאָהרין צו זיין מחותן. איך בעהט איין—האָט ר׳ מרדכילע ז״ל געזאָגט צו זיין מחותן ר׳ יונה—וויבאַלד גאָט האָט מיר טאַקי געהאָלפֿען איך האָב די זכייה געהאַט מיט אייך זיך צו משדך זיין בעהט איך איין אַז איהר מיט חתן כלה זאָלט צו מיר קומען אויף די לעצטע שבע ברכות וואָס איך וויל מאַכין ביי מיר אין דערהיים״. דאָס, געוויס נישט!—האָט ר׳ יונה איהם אָפּגעענטפֿערט—צו איין וויל איך נישט פֿאָהרין און דאַריבער, וועלין די לעצטע שבע ברכות פֿאַר־ זמען ביים רבין ר׳ אלימלך ז״ל.

זיי זענען טאַקי באַלד אריבערגעפֿאָהרען צום רבין ר׳ אלימלך ז״ל און דאָרטען, האָבין זיי געפּראַוועט אַ שעהנע סעודה. ר׳ מרדכי׳לע ז״ל האָט דעם זוהן אוועקגערופֿען אין אַ זייט און איהם געבעטין, אַז ער זאָל איהם דערצעהלען וואָס דאָרטען איז פֿאָרגעקומען. ביי יעדער סעודה—האָט דער זוהן געענטפֿערט דעם פֿאָטער—איז געווען אַ פּנים חדשות, איינער פֿון די ל״ו צדיקים און סודות התורה האָט מען דאָרטען גערעדט, אַז ס׳איז, כמעט, אונמעגליך נאָכצוזאָגען, און די בעלער זענען געווען ווי ביים גרעסטין גביר.

ר׳ מרדכי׳לע ז״ל האָט זיך גאָרנישט געקאָנט זאַט קוקען אויף זיין מחותן און איהם איז געוואָרען זעהר גוט אויפ׳ן האַרצען. אין מיטען דערין איז דער רבי ר׳ אלימלך ז״ל צו איהם צוגעגאַנגען און געזאָגט: מרדכי, געזעגען זיך מיט דעם מחותן און מיט חתן כלה, דען דו וועסט לאַנג דאַרפֿען וואַרטין ביז דו וועסט זיי אַ צווייט מאָל זעהען. ער האָט זיך מיט זיי געזעגינט, געקישט דעם חתן און איהם דערנאָך געבענטשט, און זיי זענען אוועקגעפֿאָהרין פֿונ׳ם רבין ר׳ אלימלך ז״ל. ר׳ מרדכילע ז״ל איז געפֿאָהרין צו זיין הויזגעזונד און יענער מחותן מיט חתן כלה זענען געפֿאָהרען אין אַ צווייטען וועג.

אין עטליכע וואָכען אַרום, האָט ר׳ מרדכילע ז״ל געשיקט אַ שליח זעהען, צי יענער מחותן מיט זיין זוהן און שנור וואוינען אויפ׳ן זעלבין אָרט, און דער שליח האָט צוריק קומענדיג געענטפֿערט אַז זייער געביין איז אויף יענעם אָרט נישט פֿערהאַן.

ר׳ מרדכי׳לע ז״ל, האט ביז זיין פטירה, נישט געוואוסט וואו זיין זוהן געפינט זיך.

לו.

ר׳ שלום פון פראג ז״ע

דער רב פון פראג האט פאר זיין פטירה איבערגעלאזט א צואה, אז קיין אנדערער זאל נישט ווערן נאך איהם רב, ביז וואנען דער וואס וועט דער ערשטער אין שטאדט נאך זיין פטירה, קראנק ווערין וועט זאגען וועמען מען זאל פאר א רב אויפנעמען. ער איז נפטר געווארען, און די דאזארעס האבען אנגעזאגט די חברה ביקור חולים אז זיי זאלען צו וויסען טהוען דעם ארדעס, פון דעם מענטש וואס וועט קראנק ווערין דער ערשטער אין שטאדט.

נאך א חודש צייט, האבען די חברה ביקור חולים געגעבען א ידיעה די דאזארעס, אז א שניידערל אנ׳ארימער און א נארישער מיט׳ן נאמען שלום, איז דער ערשטער נאכ׳ן רב׳ס פטירה קראנק געווארען. זיי זענען באלד צו איהם אהיים געגאנגען, איהם פרעגין וועמין מען זאל מאכען פאר רב. זיי זענען דער־שראקען געווארען זעהענדיג, אז דער שניידער איז א משוגענער, ענטפערט נישט צו דער זאך און מאכט פון זיי חוזק, און זיי זענען באלד פון איהם ארויסגעגאנגען טראכטענדיג, אז אויף געוויס, האט דער רב עליו השלום, איהם נישט גע־מיינט און דאס וואס ער האט געזאגט „דער ערשטער וואס וועט נאך מיין פטירה קראנק ווערין" האט ער געמיינט אזעלכין, וואס וועט אויף איהם גוזר ווערין א מיתה בידי שמים אבער נישט ער, א משוגענער, וואס קען זיך אליין דעם טויט מאכען.

עס איז אריבער עטליכע טעג און צו די דאזארעס איז געקומען א שליח פון „שלום שניידער" זיי בעהטין צו איהם צו קומען. זיי האבען אפילו נישט געוואלט געהן מיינענדיג, אז ער וויל מיט זיי א שפאס פיהרען, נאר די שטארקע בקשות פונ׳ם שליח האט זיי איבערראשט און זיי זענען, נאכאמאל אריינגעקומען צו שלום שניידער אין שטוב אריין.

איהר זאלט אריבערפאהרין קיין אוסטרהא,—האט דער שניידער צו די דא־זארעס געזאגט—און דעם דארטיגען רב זאלט איהר נעמען צו זיך פאר א רב, און אויבאלד ער וועט נישט וועלען מיט אייך פאהרין, זאלט איהר איהם זאגען אז איך, שלום שניידער פון פראג, האב איהם געהייסען מיט אייך פאהרען. ער האט זיי איבערגעגעבען א סימן, דורכדעם וועט דער רב מוזען פאהרען מיט זיי. אין עט־ליכע מינוט ארום, איז ער, דער שניידער, געשטארבען.

די דאזארעס זענען באלד אוועקגעפאהרען קיין אסטראה, און געוואוסט ווע־רענדיג דעם דארטיגען רב׳ס ארדעס, זענען זיי צו איהם אריינגעגאנגען. נישט זייענדיג זיכער פון דעם שניידער׳ס ריד האבען זיי בעשלאסען פרובען אנ׳אנדער

מיטעל: וויבאלד דער רב וועט נישט איינוויליגען צו זייער פערלאנג, זאלען זיי איהם צוזאגען א גרויסע סוממע געלד.

זיי האבען דעם דארפיגען רב איבערגעגעבען וועגען וואס זיי זענען צו איהם געקומען (נישט זאגענדיג אז דער שניידער האט זיי געשיקט) און ער האט זיי געענטפערט: איך וועל פון דאנען נישט אפטרעטין, אפילו איהר זאלט מיך בעגליקען מיט דעם רייכקייט פון די גאנצע וועלט! דא איז מיין זיידע און מיין פאטער געוועזען רב ביז זייער פטירה און דאריבער, וויל איך זיך, אזוי ווי זיי פיהרען.

זעהענדיג אז קיין געלד פועלט נישט, האבען זיי געפרובט, פאר'ן שרעקליכען פאל, איהם זאגען אז שלום שניידער האט א צוואה איבערגעלאזט אז ער מוז מיט זיי פאהרין קיין פראג, ווערען דארטיגער רב. נאך איידער זיי האבען געוואלט זאגען דעם סימן וואס שלום שניידער האט זיי בעזונדער איבערגעגעבען, האט דער רב געענטפערט מיט שמחה: וויבאלד דער הייליגער ר' שלום ז"ל האט מיך געהייסען פערלאזען אוסטראה, וועל איך ווערין אייער רב.

דער רב האט זיך געזעגינט מיט אלע שטאדט'ס לייט, און אינאיינעם מיט די דאזארעם אריבערגעפאהרין קיין פראג, און איז דארטען געווארען רב.

פון דאמאלס אן, איז די הצלחה אין פראג, פון טאג צו טאג געוואקסען, און זיי האבען פערשטאנען אז דאס איז אין דעם זכות וואס זיי האבען געפאלגט זייער אלטען רב.

א וואונדערליכע מעשה פון דעם גרויסען און הייליגען תנא ר' יהושע בן לוי ז"ל וואס ער האט געהאט א ויכוח מיט דעם מלאך המות.

אונזערע חכמים האבען געזאגט: ריב"ל איז געווען א צדיק גמור, און ווען עס איז געקומען זיין צייט ער זאל נפטר ווערען פון דער וועלט, האט הקב"ה געזאגט צום מלאך המות. טהו איהם צו ליב אלעס וואס ער וועט בעהטען ביי דיר איידער דו וועסט איהם צו נעהמען זיין נשמה. ער איז געגאנגען צו ריב"ל און האט איהם געזאגט: דו זאלסט וויסען אז עס איז געקומען דיין צייט נפטר צו ווערען פון דער וועלט. נאר איידער דו וועסט מיר אוועק געבען דיין נשמה, קאנסטו דיר אויסבעטען ביי מיר וואס דו וועסט וועלען און איך וועל דיר אלעס צוליב טוהן. ווי דער תנא ריב"ל האט דאס דער הערט! האט ער געזאגט צום מלאך המות: איך פערלאנג פון דיר. זאלסט מיר ווייזען מיין ארט אין גן עדן; האט איהם דער מלאך המות געענטפערט: קום מיט מיר וועל איך דיר ווייזען דיין ארט. גייענדיג האט ריב"ל געזאגט צו איהם: גיב מיר דיין שווערד. אום דו זאלסט מיך נישט איבער שרעקען, ער האט איהם באלד געגעבען, און זיי זענען ווייטער געגאנגען ביז זיי זענען געקומען צו דער וואנד פון גן עדן, דער מלאך המות האט גענומען ריב"ל און האט איהם אנידער געלייגט אויף דער מויער פון גן עדן. און האט צו איהם געזאגט. זעה דיין ארט אין גן עדן. ר' יהושע בן לוי איז אראפגעשפרונגען פון דער מויער און איז אריין געפאלען אין גן עדן, האט

איהם דער מלאך המות אָנגעכאַפּט בײַ דעם מאַנטעל און האָט געזאָגט נעה אַרײַן
פון דאָרטען, ר׳ יהושע בן לוי האָט געשוואוירען בײַ דעם שם הקדוש אַז ער וועט
נישט אַרויסגײַן פון דאָרט, דער מלאך המות האָט ווײַטער נישט געהאַט קײַן
רשות אַרײַן צו גײַן. האָבען די מלאכי השרת געזאָגט פאַר הקב״ה רבונו של
עולם. זעה וואָס עס האָט געטהון בן לוי מיט געוואַלד האָט ער גענומען זײַן
חלק אין גן עדן, האָט דער רבונו של עולם זײַ געענטפערט. גײַט און זײַט
איהם בודק. אויב ער האָט געשוואוירען פאַר דעם און ער האָט זיך מתיר גע־
ווען די שבועה. וועט ער יעצט אויך מוזען מתיר זײַן. האָבען די מלאכי השרת
נאָך געזוכט און האָבען געפונען אַז זײַן גאַנץ לעבען האָט ער נישט עובר גע־
ווען אויף זײַן שבועה. האָט הקב״ה צו זײַ געזאָגט אויב עס איז יאָ אַזוי. זאָל
ער שוין בלײַבען אין גן עדן, ווי דער מלאך המות האָט געזעהן אַז ער קאָן
איהם נישט אַרויסציהען פון דאָרט. האָט ער געזאָגט צו ר׳ יהושע בן לוי גיב
מיר אָפּ מײַן שווערד, האָט ער איהם נישט געוואָלט אָפּ געבען ביז עס איז
אַרויסגעגאַנגען אַ בת קול און עס האָט געזאָגט גיב איהם אָפּ דאָס מעסער וואָס
ער דאַרף צו מענשען. האָט ר׳ יהושע בן לוי געזאָגט צום מלאך המות שווער
מיר צו אַז זאָלסט דאָס מעסער נישט ווײַזען קײַן מענשען און דער צײַט וואָס
וועסט צו נעהמען די נשמה פון מענש, ווארום פאַר דעם, פלעגט דער
מלאך המות שעכטען דעם מענש פאַר יעדען ווי אַ בהמה. אוז אפילו אַ קינד
אין דער שוים פון דער מוטער. —

אין דער זעלבער צײַט האָט איהם דער מלאך המות צו געשוואוירען.
דעמאָלט האָט ר׳ יהושע בן לוי הערשט אָפּ געגעבען. אין דער זעלבער צײַט
האָט אליהו הנביא ז״ל אָנגעהויבען אויסרופען פאַר ר׳ יהושע בן לוי און האָט
געזאָגט צו די צדיקים, מאַכט אײַן אָרט פאַר בר ליואי, איז ער געגאַנגען און
האָט געטראָפען ר׳ שמעון בן יוחאי וואָס איז געזעסען איבער דער געסט פון
די צדיקים. האָט איהם ר׳ שמעון בן יוחאי געפרעגט דו ביסט דאָס דער בר
ליואי. האָט ער איהם געענטפערט יאָ. האָט ער איהם ווײַטער געפרעגט האָסטו
געזעהען דעם רעגען בויגען אין דײַנע צײַטען. האָט ער איהם געענטפערט יאָ.
האָט איהם ר׳ שמעון בן יוחאי געזאָגט אויב אַזוי ביסטו נישט דער בר ליואי,
עס איז אָבער נישט געווען אמת ווארום אין ר׳ יהושע בן לוי׳ס צײַטען איז
טאַקי נישט געוויזען געוואָרען דער קשת, און פאַר וואָס זשע האָט ער איהם
געזאָגט אַז עס איז יאָ געוויזען געוואָרען. בכדי ער זאָל זיך נישט האַלטען
גרויס. און וואָס האָט איהם ר׳ שמעון בן יוחאי גראַדע געפרעגט וועגען רעגען
בויגען. ווײַל דער קשת איז דאָך אַ צײַכען פון הקב״ה. און יעדער צײַט וואָס
עס באַווײַזט זיך דער קשת איז הקב״ה זיך מרחם אויף זײַן וועלט. און כל זמן
עס איז דאָ אַ צדיק אויף דער וועלט. דאַרף מען נישט האָבען דעם רעגען בוי־
גען. ווארום דורך אײַן צדיק שטײַט די וועלט, ווי עס שטײַט! וצדיק יסוד
עולם. איבער דעם האָט ער איהם געפרעגט. אויף דעם קשת. איז ווײַטער
געגאַנגען דער מלאך המות צו רבן גמליאל און האָט איהם געזאָגט אַזוי האָט
מיר געטהון ר׳ יהושע בן לוי, האָט איהם רבן גמליאל געענטפערט ער האָט
דיר גוט געטהון. גאָר קום וועל איך דיך שוקען צו איהם און זאָג איהם, איך

און זאָגט צו איהם שווייג ווארום דער סוף איז שוין נאָהנט און די אבות
הקדושים, און די שבטים, און משה מיט אהרן דוד ושלמה און אלע מלכים
פון די ישראל און פון בית דוד קומען אלע מאָנטיג און דאָנערשטיג און שבת
ויו"ט, צו משיח און וויינען און האלטען איהם און זאָגען צו איהם שווייג לעגן
דיך אָהן אָן דיין באשעפער ווארום דער קץ, איז קרוב. און קרח מיט זיין עדה
און דתן ואבירם. ואבשלום. קומען צום משיח אלע מיטוואָך. און פרעגין משיח
ווען וועט שוין זיין דער ווינדערליכער קץ און ווען וועסטו שוין אונז צוריק
קערין פון תהום. ענטפערט ער זיי גערט צו איערע עלטערין און פרעגט
זיי, און ווי זיי דערהערין דאָס ווערין זיי פארשעמט און ווילען שוין
נים פרעגין די אבות הקדושים. און ווי איך בין געקומען צו משיח. האָט ער
מיך געפרעגט וואָס טהוען די יודען אויף דער וועלט וואָס ביסט געקומען פון
דאָרט. האָב איך איהם געענטפערט זיי האָפען אויף די אלע טעג. האָט באלד
משיח אנגעהויבען שטארק צו וויינען. אין דעם זעקסטין הויז זיצען אזעלכע
מתים וואָס זענען געשטאָרבען בשעת זיי האָבען געטהוען א מצוה. אָדער זיי
האָבען זיך מפקיר געווען אויף קידוש השם. און דעם זיבטען הויז זיצען אלער-
ליי שלאָפע דורך די זינד פון די יודען. און נאָך האָט ר' יהושע בן לוי גע-
זאָגט איך האָב געוואָלט אויסמעסטין דאָס גהינם און זאָל עס אָהן קוקען, האָט
מען מיך ניט געלאָזט בוויל צדיקים טאָרען ניט אָהן קוקען דאָס גהינם.
האָב איך געשיקט נאָך דעם מלאך וואָס הייסט: קומם! ער זאָל מיר אויס-
שרייבען אינגאנצען דאָס גהינום. האָט ער ניט געקאָנט. בעוויל און דער
צייט האָט מען געהארגעט ר' ישמעאל כהן גדול און רבן שמעון בן
גמליאל. און די צעהן צדיקים און עס איז אנגעקומען די בשורה, האָב איך
שוין ווייטער ניט געקאָנט געהן מיט דעם מלאך. איינמאָל. בין איך גע-
גאנגען מיט דעם מלאך: קנור! און מיט מיר איז מיט געגאנגען די ליכט ביז
כ'בין געקומען צו די טויערין פון גהינם. די טויערין זענען געווען אָפען, און
די רשעים האָבען דערזעהן די ליכט האָבען זיי זיך געפרייט און האָבען גע-
זאָגט איינער צום אנדערין. די ליכט וועט אונז ארויס ציהען פון דאנען. און
איך האָב געזעהן הייזער וואָס זייער לענג איז צוואנציג מייל. און די ברייט
פינף מייל, זענען אָפען, און שורות פייער פערברענען די רשעים. און! זיי
שטייען אויף פון פייער און פאלען ווייטער אריין אין פייער און ווערין פארברענט,
אויך איז דאָ אין דעם הויז צעהן פעלקער פון די אומות העולם, און אבשלום
דער זוהן פון דוד, איז דער ממונה איבער זיי און די אומות העולם זאָגען
איינע צו דער אנדערער, אויב מיר האָבען געזונדיגט בעוויל מיר האָבען
ניט מקבל געווען די תורה, אָבער וואָס האָבען די יודען געזונדיגט. ענטפערט
מען זיי אז די רשעים זענען אויך ניט בעסער געווען פון זיי, פרעגין זיי
ווייטער צו אבשלום די מיט דיינע עלטערין האָט איהם דאָך יוא אפגעהיטען
די תורה פאר וואָס ווערסטו אזוי געשטראָפט ענטפערט ער זיי בעוויל איך
האָב ניט געוואָלט פאָלגין מיין פאָטער, און די מלאכים שטייען מיט זייערע
שטעקינס, און נעמען זיי אויף דעם פייער. און זיי ווערין אלע פארברענט.
און דער נאָך לויפען זיי צו אבשלום, און ווילען איהם שלאָגען און איהם

בעהם פון דיר זאָלסט אוים זוכען אין גן עדן אויך אין גהינם אין זייערע אוצרות, און זאָלסט זיי אויסשרייבען. און זאָלסט מיר שיקען, אויב עס איז פערהאַן אזעלכע וואָס דינען עבודה זרה אין גהינם, איז דער מלאך געגאַנגען צו ר׳ יהושע בן לוי און האָט איהם איבערגעגעבען די רייד פון רבן גמליאל, איז באַלד ר׳ יהושע בן לוי געגאַנגען אין גן עדן און האָט אויסגעזוכט און געפונען זיבען הייזער אין גן עדן און יעדער הויז איז צוועלף מאָהל צעהן טויזענד מייל די לענג און אויף אזוי פיעל די ברייט, אין דעם ערשטין הויז וואָס איז אַנטקעגין דעם טיער פון גן עדן זיצען אלע גרים פון די יורען, וואָס האָבען זיך מגייר גיוועען פון זיך אליין. ניט וואָס מען האָט זיי גענייט. די ווענט פון דעם הויז זענען פון גלאָז, און ווי איך האָב געוואָלט אויסמעסטין, זענען אלע גרים אויפגעשטאַנען און האָבען געוואָלט וועהרין, האָט זיי געענספערט עובדיה הצדיק וואָס ער איז געזעצט איבער זיי, זיין זכות איז זייער גרוים איהר מעגט איהם לאָזין אויסמעסטין. דאָס צווייטע הויז וואָס איז קעגין דער צווייטער טיער פון גן עדן איז גיבויט פון זילבער און די ווענט זענען פון טענען האָלץ, דאָרטען זיצען בעלי תשובה און מנשה בן חזקיהו איז געזעצט איבער זיי, דאָס דריטע הויז אקעגין דער דריטער טיער פון גן עדן איז געבויעט פון זילבער מיט גאָלד דאָרטען ליגען. די אבות הקדושים אברהם יצחק ויעקב און אלע יודען וואָס זענען אַרוים געגאַנגען פון מצרים און דאָס גאַנצע דור המדבר און דוד ושלמה. און אלע דוד המלך׳ס זוהן אחוץ פון אבשלום. אויך זענען דאָרטען דאָס גאַנצע מלכות בית יהודא אויסער מנשה בן חזקיהו וואָרום ער איז ממונה איבער אלע בעלי תשובה, ווי אויבען שטייט און משה מיט אהרן זענען ממונה איבער זיי און דאָרטען איז דאָ אַלערליי זילבערנע מיט גאָלדענע כלים. מיט שעהנע מנורות מיט גיטען בוימאייל. האָב איך גיפרעגט פאַר וועמין דאָס איז אָנגעגרייט. האָט מיר דוד המלך געענטפערט. אז דאָס איז פאַר אלע וואָס זענען אויף דער וועלט וואָס די בוזט געקומען פון דאָרט האָב איך גיפרעגט טאָמער איז דאָס פאַר די אומות העולם אויך, האָט מיר דוד המלך גיזאָגט, ניט אזוי, דען דאָס גוטס וואָס די אומות העולם טהוען אויף דער וועלט באַצאָלט זיי הקב״ה באַלד זייער שכר, און צום סוף ירשינען זיי דאָס גהינם. אָבער ביי די יודען איז אַנדערש יעדער רשע פון זיי, ווערט געשטראָפט אויף דער וועלט בכדי ער זאָל קומען ריין אויף יענער וועלט. דאָס פונפטע הויז אַקעגין דער פינפטער טיער פון גן עדן איז אזוי גיבוים ווי דאָס ערשטע חדר, און די ווענט זענען פון עצי זית! און איהם זענען צדיקים און פאַר־וואָס איז עס גראַדע פון עצי זית בעוויל זייער לעבין איז זיי גיוועען ביטער ווי איילבירטען. דאָס פינפטע הויז איז פון זילבער און גאָלד און ניגגאָלד און אלערליי דימאַנטין מיט טייערע שטיינער און איהם ציהט זיך דער טייך גיחון! און עס איז דאָ אין איהם אלערליי בלומען מיט בשמים און עס געפינט זיך און איהם גילדענע מיט זילבערנע בעטלעך, אין דעם פינפטען חדר רוהט משיח בן דוד. און אליהו הנביא ז״ל און דער משיח בן דוד געפונט זיך אונטער א חופה וואָס איז געשטריקט פון אלערליי זיידינס מיט פערפעל וואָל, און אליהו ז״ל נעמט דעם קאָפּ פון משיח און לייגט איהם צו זיך אין שוים.

געלערנט. זיין עסען איז געווען — ביטערע קרייטעכצער, דען ער האט נעוואלט מקיים זיין דעם פסוק פון דער תורה „וקוץ ודרדר וכו׳“. איינמאל האט ער בעמערקט ווי צוויי קרויען (אזעלכע פויגלען) שטיפען מיט די פעדערען, וואס דאס האט בעדייט אז זיי פארערען עפעס פון איהם. ער האט צו זיי א געשריי געטהון: רשעים, ווען איהר זענט געווען אויף דער וועלט (עולם הגשמי) האט איהר געוואלט אויסרייסען א גאנצע אומה, איצטער אז אייך איז שלעכט און מען בעצאהלט אייך פאר אייערע ביטערע מעשים, קומט איהר צו מיר אז איך זאל אייך ארויסהעלפען, ניין, געהט צוריק אוועק. — די תלמידים האבען איהם געבעטען, אז ער זאל זיי ערקלערען וואס ער מיינט דערמיט, האט ער נעזאגט: דאס זענען זיי, בלק און בלעם וואס האבען געוואלט אומברענגען אנ׳ אומה יודען, און איצטער, ווען מען שיקט זיי איבער אין א שווערער גהינם אריין, קומען זיי צו מיר נאך הילף, און דעריבער האב איך זיי אבגעשטויסען.

אויפ׳ן צווייטען טאג האט דער רבי געזאגט צו זיינע תלמידים: איך זעה ווי צוויי שידות וואס זענען שוין געצירט האפען אין זייער נעץ צוויי בחורים וואס איך וואלט זיי געקאנט מציל זיין, נאר וויל זיי זענען שטענדיג בעשעפטיגט מיט כשוף וועל איך זיי נישט ארויסהעלפען, און זאלען זיי נעשטראכעלט ווערען, דען עס שטייט בפירוש „הבא ליטמא פותחין לו“ (פאר דעם זינדיגער איז פריי די צוים) די תלמידים האבען געמאכט א חקירה וועגען דעם און האבען אלעס געפונען ריכטיג ווי ער האט געזאגט.

אויפ׳ן דריטען טאג האבען די תלמידים בעמערקט ווי אין מיטען לערנען שרייט דער רבי „ש״ו״ת״ק״י“ און נאכהער „ב״ר״ו״ך ה״א״מ״ת“, דאס איז ביי זיי פארגעקומען זעהר שרעקליך און זיי האבען איהם (דעם רבי׳ן) געבעטען אז ער זאל זיי זאגען וואס ער האט מיט יענע רייד געמיינט, הערט אוים — האט ער צו זיי געזאגט — וואס איך וועל אייך דערצעהלען, און ער האט זיי אזוי דערצעהלט: אין הימעל איז פריהער בעשטימט געווארען א גזירה רעה אויף דער שטאדט צפת, וואס דורך איהר קען די גאנצע שטאדט חרוב ווערען. אזוי ווי אין די שטאדט צפת איז פערהאן איינער אנ׳אריםאן מיט׳ן נאמען „ר״ש אלטאראז“, וואס זיצט און איז מתרעם אויפ׳ן איבערשטינס מעשים, און דאס איז צוליעב די שולד פון די שטאדט׳ס לייט, וואס זעהען נישט דעם אריםאן ארויסצוהעלפען מיט עפעס געלד אז ער זאל זיין נשמה דערהאלטען, אלזא, האט מען אינ׳ם הימעל בעפוילען א מחנה הייזשעריקען זיי זאלען זיך אלאזטהון אויף גאנץ צפת. נאר וויבאלד איהר ווילט זיי מציל זיין, טראגט א היין דעם יוד א נדבה, וועט ער בעטען מ׳זאל מבטל מאכען די גזירה. זיי האבען צוזאמענגענומען פינף רענדליך און געגאנגען קיין צפת. דארטען זענען זיי געוואהרגעווארען צוליעב וואס דער אריםאן איז מתרעם: דער אריםאן האט זיין אייגענס געהאט עטליכע פאטעניצעס צום אנשעפען וואסער, זיי זענען איהם צובראכען געווארען, קיין געלד ציפערעכטען האט ער נישט געהאט די שטאדט׳סלייט העלפען איהם נישט, און ער געהט אוים פאר הונגער מיט זיין הויזגעזונד. זיי זענען אריין צום אריםאן אין שטוב, און זיי האבען איהם נעטראפען ליגען און וויינען אויף דער ערד. זיי האבען איהם געגעבען די פינף רענדליך

און איהם געהייסען בעטען אויף די שטאָדט צפת. ער האָט זיך ווידער אַנידער־געלייגט אויף דר'ערד און געבעטען ביים רבונו של עולם, רחמים אויף די שטאָדט צפת. זיי זענען פון איהם אוועקגעגאַנגען, צו זייער רבי'ן לערנען. אין מיטען לערנען האָבען זיי בעמערקט ווי עס ווערט טונקעל און אַ מחנה היי־שעריקען שוועבען אין דער לופטען, זיי האָבען אָנגעהויבען שרעקען און דער רבי האָט זיי בערוהיגט. אין אַ האַלבע שעה אַרום האָט אַ שטורם־ווינד פער־טריבען די היישעריקען און די וועלט האָט בעקומען דעם פריהעריגען אויסזוכט. דער רבי האָט געבענשט די שלוחים דערפאַר, וואָס דורך זיי איז אַ הויזגעזונד געראַטעוועטגעוואָרען אויף שטענדיג, ווייל די שטאָדטסלייט האָבען דעם וואַסער־טרעגער געהיטען ווי דעם שוואַרצאַפּעל פון אויג, און ווידער, וואָס די שטאָדט צפת איז געראַטעוועטגעוואָרען פון די מחנה היישעריקען.

אויפ'ן פיערטען טאָג האָט דער רבי געהייסען זיינע תלמידים זיך גוט איבערחזר'ן אַנ'ענין אין זוהר, כדי ווען מען וועט עס לערנען זאָל עס זיי גרינג אָנקומען צופאַרשטעהן. זיי האָבען אַזוי געטהון, און יעדער איינציגער האָט בעזונדער, גוט זיך איינגעחזר'ט דאָס ענין אין זוהר. נאָכהער אַז זיי זענען שוין געוועזען פערטיג, האָט איינער דעם צווייטען געפּרובט און האָט איינגעפונען, אַז ביי זיי אַלע איז איין און דער זעלבער טייטש. זיי זענען דערפון שטאַרק נתפעל געוואָרען, און האָבען געמיינט אַז דער רבי האָט אויס זיי געמאַכט דאָס געלעכטער. אין עטליכע שעה אַרום, איז דער רבי צוגעגאַנגען און האָט זיי געפרעגט צו זיי זענען שוין פערטיג, האָבען זיי געענטפערט, אַז עס איז זיי גאַנץ גרינג אָנגעקומען, און עס חידושט זיי פאַרוואָס דער רבי האָט זיי אין אַזאַ קלייניגקייט געהייסען אַזוי שטאַרק מעיין זיין. דער רבי האָט אַ שמייכעל געטהון און געהייסען דעם ערשטען זאָגען, זיינע חדושים אויף דעם בלעטעל זוהר וואָס ער האָט זיי אויפגעגעבען. ווי ערשטוינט זענען זיי געוואָרען זעהענדיג, אַז זייערע פשטים זענען לגמרי פאַלש און זיי וועלען ברויכען שוועהר צו אַרבייטען איידער זיי וועלען חאַפּען דעם תמצית סוד פון דעם ענין, און איינער מיט דעם צווייטען האָבען זיך איבערגעקוקט מיט אויגען פיעל פון בושה און חרפה. זיי האָבען דערקענט אַז דעם רבינ'ס פשט איז דער ריכטיגער דערין, וואָס בעת זיי האָבען אָנגעהויבען זאָגען זייער פשט זענען געקומען צולויפען פויגלען און האָבען זיי געשטערט, דאַנען, ווען דער רבי האָט זיי ערקלערט דעם אמת'ן פשט זענען די פויגלען גיך אַנטלאָפען.

אויפ'ן פינפטען טאָג איז דער רבי, ווי זיין שטייגער פון תמיד איז, אַנטשלאָפען געוואָרען נאָכ'ן מיטאָג. אין מיטען שלאָף האָט ער אַרויסגערעדט עטליכע ווערטער, און רבי יחזקאל איז צוגעלאָפען צו זיין בעט הערען, וואָס דער רבי רעדט דאָרטען. פּלוצלינג איז דער רבי אויפגעקומען פון זיין שלאָף אין בעמערקענדיג ר' יחזקאל'ן שטעהן נעבען איהם, האָט ער זיך געפרעגט וואָס ער פערלאַנגט. ר' יחזקאל האָט געענטפערט אַז ער האָט געוואָלט הערען וואָס דער רבי רעדט אין שלאָף. דער רבי האָט אַ שמייכעל געטהון און האָט געענטפערט: ווען איהר זאָלט וויסען וואָס מיין נשמה האָט נעלטען ביי־גאַלט מקבל געווען אינ'ם הימעל וואָלט אייך וואויל געוועזען, און איך נעהם

פאר ערות הימעל און ערד אז, אויב ל׳וועל אבזיצען אכציג יאהר, וועל איך אויך נישט קענען דערצעהלען קיין מיעוט פון דעם וואס מיר איז איג׳ם הימעל אויסגעקומען צו מקבל זיין. האבען זיי איהם געפרעגט פארוואס ער מאכט נישט קיין חיבור, האט ער געענטפערט: ראן, ווען איך עפען מיין מויל צו זאגען דרוש, ווערט עס ביי מיר פערפלאנטערט אין א גאנצע קייט פון הויכע סודות און דרושים, און דאס וואלט פערפלייצט די וועלט, דעריבער קען איך נישט שרייבען קיין ספר, נאר איך ערלויב צו ר׳ חיים וויטאל ז״ל אז ער זאל שרייבען וואס ער וועט הערען פון מיר, קיין אנדערען ערלויב איך עס נישט. דער רבי האט אנגעהויבען זאגען און ר׳ חיים וויטאל ז״ל האט אנגעהויבען שרייבען. פון דער ווייטענס, נישט בעמערקענדיג פון קיינעם, האט ר׳ משה משולם ז״ל אויך געשריבען, געגען דעם פערזאג פון זיין רבי׳ן.

איינמאל האט מען צו קריאת התורה אויפגרופען ר׳ משה משולם, ראמאלס האט מען גראד געלייענט די פרשה וואס דארטען שטעהט דער פסוק „ויכתוב משה וכו׳״ נאכ׳ן לייענען, האט ר׳ משה משולם ז״ל געוואלט א קוש טהון דעם רבי׳ן אין דער האנד און מיט איהם זיך געזעגענען, נאר דער רבי האט איהם שטרענג א זאג געטהוען: פון דעם לייענען איז א ראיה אז דו האסט געשריבען (ויכתוב משה, משה האט געשריבען) געגען מיין ווילען. ר׳ משה משולם ז״ל האט זיך דערין מודה געוועזען און איז שטארק פערשעמט געווארען.

אויפ׳ן זעקסטען טאג איז ר׳ שמואל איזוד׳ (איינער פון זיינע תלמידים) געקומען צום רבי׳ן, דער רבי האט איהם פיעל כבוד אבגעגעבען, און איהם ארייגענומען אין א בעזונדער צימער. ווען יענער איז ארויסגעגאנגען האט ר׳ חיים וויטאל ז״ל געפרעגט דעם רבי׳ן פארוואס ער האט מיט איהם אזוי פיעל כבוד געטהוען, האט ער געענטפערט: דעם כבוד האב איך איהם געגעבען צוליעב ר׳ פנחס בן יאיר וואס איז אינאיינעם מיט איהם צו מיר געקומען. צוליעב א זעלטענע מצוה האט ער זוכה געוועזען אז ר׳ פנחס בן יאיר זאל מיט איהם געהן, האט דער רבי אויסגעלאזט זיינע רייד.

ר׳ חיים וויטאל ז״ל איז באלד אנטקעגען געלאפען ר׳ שמואל איזוד׳ און האט איהם בעשטוואירען אז ער זאל איהם דערצעהלען, וואס פאר א מצוה ער האט געטהוען, און ר׳ שמואל האט דערצעהלט: היינט אין דערפריה איז געוועזען מיין משמר צו זיין אין שטאדט בית המדרש דער ערשטער און אכטונג צו געבען, פלוצלינג הער איך א קול שרייט: „גוואלד גנבים האבען אונז בערויבט, צוגענומען אונזער אנטועכ׳ן און אונז געלאזט שטעהן נאקיט״ בין איך ארויס פון בית המדרש, האב אויסגעטהוען מיינע מלבושים, און האב זיי אוועקגעגעבען צו די בערויבטע און אליין האב איך אנגעטהון אנדערע מלבושים פון מיין שטוב. א ראיה האסטו אין דעם, וואס איך טראג איצטער מיינע שבת׳דיגע מלבושים. ר׳ חיים וויטאל ז״ל האט איהם הערצליך געקושט אין זיין פנים און איהם געבענטשט.

אויפ׳ן זיבעטען טאג האט דער רבי שטרענג בעפוילען איינעם פון זיינע תלמידים, אז ער זאל זיך אפשיידען פון דער חברותא און ארום געהן אין גאס, דאס הייסט: ער זאל ליגען אין חרם. אז דער רבי האט געהייסען איז געוועזען

ריכטיג און—פערפאלען. דער תלמיד איז מיט א צו וועהטיגט הארץ ארויס אין דרויסען און דארטען געזעסען און געוויינט א גאנצען טאג. צומארגענס איז ער געקומען צום רבי׳ן, האט געוויינט און געבעטען איהם צו ענטפערען פארוואס איהם איז געקומען צו לייגען אין חרם אריין. דער רבי האט איהם געענטפערט: דערפאר וואס דיינע היהנער דרעהען זיך ארום שוין דעם דריטען טאג אהן דאס מינדסטע עסענוואארג, האב איך אויף דיר אזוי גוזר געוועזען, ווארום דאס געוויין פון די הונגעריגע היהנער איז דערהערט געווארען אינ׳ם הימעל, ער האט צונעזאגט נאכאמאל אזא אכזריות נישט צו בעווייזען און דער רבי האט איהם מוחל געוועזען.

ד.

הויכע הימלישע נביאות פון דעם גרויסען, הייליגען און נאטליכען מאן ר׳ חיים וויטאל ז״ל ווי דער ר״י הקדוש האט איהם געשיקט אויף דעם קבר פון אביי ורבא זכי״ע.

איינמאל האט דער רבי איבערגעגעבען א „יחוד״ צו איינעם פון זיינע תלמידים וואס מיט די הילף פון דעם יחוד וועט ער קענען בעגרייפען פערשידענע סודות פון די צדיקים וואס ער האט איהם געשיקט צו זיי, בתנאי, אז געהענדיג אויפ׳ן וועג זאל ער צו קיינעם נישט רעדען און טאמער רעדט ווער צו איהם, זאל ער נישט ענטפערען. דער תלמיד איז ארום געגאנגען צו עטליכע צדיקים, האט מיט זיי געמאכט דעם „יחוד״ נאר קיינער האט איהם נישט מגלה געוועזען קיין נייעס. ער איז אהיים געקומען צום רבי׳ן, און גארנישט געבראכט קיין נייעס, דאן האט דער רבי צו איהם געזאגט: פארוואס האסטו נישט געהיטען מיינע רייד? און דער רבי האט איהם איסגעוויזען דאס ארט וואס ער האט מיט עמיצען פערליגט א שמועס, און ער האט זיך מודה געוועזען.

אמאל האט דער רבי מוסר געוועזען א יחוד צו ר׳ חיים וויטאל ז״ל און איהם געשיקט אויפ׳ן קבר פון אביי מיט רבא. ווען ר׳ חיים וויטאל ז״ל איז צוריק געקומען פון זייערע קברים, האט זיך דער רבי מיט אנ׳אימפעט א שטעל אויף געטהוען און געשטאנען גלייך זיך נישט א קער געטהוען אויף אנ׳אנדער זייט. ר׳ חיים וויטאל ז״ל האט איהם געפרעגט וועמען ער האט דעם כבוד אנגעטהוען, האט ער געענטפערט אז דאס האט ער געמיינט „בניהו דער זוהן פון יהוידע״ וואס ער איז מיט איהם מיטגעגאנגען. רבי—האט ר׳ חיים וויטאל ז״ל איהם געפרעגט—ווי קומט דאס אז „בניהו בן יהוידע״ זאל מיט מיר געהן, איך בין דאך ביי זיין קבר נישט געוועזען, נאר אביי אדער רבא האבען דאך געברויכט צו געהן? דער רבי האט איהם געענטפערט: מיט דעם יחוד האסטו בעת׳ן צוריק געהן אנגעריהרט אין דעם שורש פון בניהו בן יהוידע׳ס נשמה, און דאריבער איז ער מיט דיר געגאנגען. אין עטליכע טעג ארום איז דער רבי מיט זיינע תלמידים א דורכ-

געגאנגען דעם ווענ קיין „איבנית“ און האט אנגעוויזען ר׳ חיים וויטאל ז״ל דעם וועג וואס ער איז צוריקגעגאנגען פון אביי און רבא׳ס קברים, וואס דורך דעם האט ער אנגעריהרט דעם שורש פון בניהו בן יהוידע, און ר׳ חיים וויטאל ז״ל האט זיך מ׳דה געוועזען.

ויהי היום, האט ר׳ חיים וויטאל ז״ל שטארק חשק געהאט צו דערגעהן די חכמה צוטרעפען אויף די צייכענס פון מענטש׳ס האנד, וואס מיט דעם מענטש האט און וועט פאסירען, דאס ווערט אנגערופען „חכמת היד“. זיין רבי האט דאס גאנץ גוט געוויסט און שוין עטליכע מאל האט ער איהם געבעטען אז ער זאל איהם דאס לערנען, נאר ער האט דאס איהם נישט געוואלט צוליב טהוען. אזוי ווי ער קלעהרט אזוי (דאס איז געוועזען אסתר תענית בייטאג) בעמערקט ער ווי די אלמנה וואס וואוינט אנטקעגען איהם געהט אויף דער גאס. ער האט איהר צוגערופען, איהר געגעבען צוויי גילדען און האט צו איהר געזאגט: דאס געלד גיב איך דיר פאר דיין טרחה, און איך פערלאנג פון דיר אז מארגען זאלסטו מיט דיין דערוואקסענע טאכטער אריין געהן צו מיין רבי׳ן בעהטען א נדבה, און ווי באלד ער וועט זאגען צו איינעם פון זיינע תלמידים אז ער זאל דיר געבען דיין פערלאנג, זאלסטו ענטפערען: קיין געלד וויל איך נישט, נאר איך וויל אז דער רבי זאל בעמערקען די צייכענס פון מיין טאכטער און מיר זאגען וואס ערווארט איהר. דערמיט האט ר׳ חיים וויטאל געמיינט זיך צו אויסלערנען חכמת היד, ווייל ער וועט דאך זעהען ווי אזוי דער רבי דערגייט דאס, נאר עס איז איהם די שפעקולאציע נישט געראטען.

אויף צומארגענס, פורים בייטאג ווען דער רבי האט מיט די תלמידים געלערענט, איז אריין געקומען די אלמנה מיט איהר טאכטער און זיך געשטעלט אויף אזא ארט וואס דער רבי זאל איהר בעמערקען, דען אנדערש וואלט זי געקאנט דארטען אפשטעהן א גאנצען טאג נישט בעמערקטערהייד פון קיינעם. דער רבי האט איהר געפרעגט וואס זי פערלאנגט, האט זי געענטפערט א נדבה. גיב איהר א נדבה, האט זיך דער רבי געווענדעט צו איינעם פון זיינע תלמידים. ניין, רבי, איך בין טאקי אנ׳אלמנה, נאר דאך בין איך, חלילה, נישט אזוי ארום וואס איך זאל בדויכען געהן נאך נדבות, איך פערלאנג פון דיר, היילינגער רבי, נאר עפעס אנדערש, און איך וויל אז דו זאלסט איינקוקען און מיין טאכטער׳ס האנד און מיר זאגען וואסער מזל איהר ערווארט. דער רבי האט א שמייכעל געטהוען און האט געענטפערט: ניין, עס וועט דיר, ר׳ חיים וויטאל, גארנישט העלפען דיינע תחבולות! ניין, כ׳האב דיר איינמאל געזאגט: נישט, איז נישט. און צו די אלמנה האט דער רבי געזאגט: הגם פאר די ערמה קומט דיר נישט קיין „כבוד“ נאר דאך וועל איך דיר ענטפערין אום דו זאלסט נישט אוועקגעהן מיט דעם, וואס דו ביזט צו מיר געקומען. ער האט איר געהייסען זאגען איהר טאכטער, אז זי זאל ארויף לייגען איהר האנד אויף אנ׳אנגעוויזענעם ארט, נאר זי זאל שטעהן גאנץ דערווייטערט פון איהם, און זי האט אזוי געטהוען. דער רבי האט איהר צוגעטראפען אלסדינג וואס מיט איהר האט ביז דענסטמאל פאסירט, און געזאגט וועגען איהר צוקונפט.

נאכהער האט דער רבי ווידער גערעדט צו ר׳ חיים וויטאל ז״ל: איך האב

דאך דיר שוין איינמאל געזאגט אז פאר דיר איז גענוג צו אזעלכע זאכן, צוקעגען בלויז קבלה און דאריבער זאלסטו נישט מאכן קיין ערמות.

ד.

די שידה האט געוואלט הרגנען דעם חתן מיט זיין כלה.

עטליכע חברים האט זיך אמאל פערגלוסט מאכן א שפאציר אויף די פעלדער פון דער שטאדט צפת. געהענדיג האבען זיי בעמערקט א פינגער וואס שטייט ארויס פון דר'ערד און איינער פון די חברים האט אויף א געלעכטער א זאגנגעטהוען: ווער וואלט זיין רינג אויף דעם פינגער אנגעטהון און מקדש געווען? עס האט זיך געפונען צווישען זיי איינער, וואס האט פון קעשענע ארויסגענומען א רינג, האט זי ארויפגעזעצט אויף דעם פינגער, און געזאגט „הרי את וכו'", די מעשה מיט דעם פינגער איז פערגעסען געווארען, און דער זעלבער בחור האט אין א צייט ארום א שדוך געטהון. עס איז אונטערגעקומען דער זמן החתונה, אין דער עולם מיט חתן כלה בראש האבען זיך געווײלט פאר די חופה, פלוצלינג קומט ווער אריין און שרייט צום חתן: וואסער פעהלער האסטו אין מיר געפונען וואס דו האסט מיך פערביטען אויף א צווייטע? אלזא, ווייסען זאלסטו, וועסטו מיט מיר חתונה האבען איז גוט וויבאלד נישט טוירט איך דיך מיט דיין אונשולדיגע כלה. איין עצה האסטו: מיך צורופען צו א דין תורה, און איך וועל ווייזען דאס פינגעריל מיט דיין חתימה. אלע געסט האבען דערקענט דעם חתנ'ס חתימה וואס איז געוועזען אויסגעקריצט אויף דעם פינגעריל. די כלה'ס פאטער איז פון די רייד דערשראקען געווארען, האט גענומען די כלה און איז מיט איהר אהיים געגאנגען. פון פרייד איז איבערגעקעהרט געווארען אויף א טרויער. אלע געסט זענען זיך צוגאנגען, יעדער אין זיין היים, און אויפ'ן זאל איז געבליבען די שרייענדע (דאס איז געוועזען א שידה) מיט דעם חתן. דער רבי האט דעם חתן אריינגענומען און א בעזונדער צימער און האט צו איהם געזאגט: דו ווילסט חתונה האבען מיט די שידה וואס דו האסט מקדש געווען, בעת דו האסט שפאצירט אויפ'ן פעלד, וועל איך אויף איהר גוזר זיין אז זי זאל דיך בעהאנדלען ווי אנ'אמת ווייב? דער בחור האט געענטפערט: רבי, וועלכער נאר וועט זיך אונטערשטעלען אזעלכעס צו טהון? רבי, כ'בעט אייך וואס זאל איך טהון צו מיין ביטער מזל, וואלט דען נישט פיעל גלייכער געווען, אז אין יענעם טאג וואלט איך די פיס צובראכען און פערשפארט גיהן אויפ'ן שפאציער? דער רבי האט איהם געהייסען זיצען נעבען איהם אויף א שטוהל, האט צוגערופען דעם משמש און איהם געהייסען אויפזוכען די שידה. דער משמש האט איהר אומעטום געזוכט און נישט געפונען, און האט דאס געזאגט דעם רבי'ן. דער רבי האט צום משמש ווידער געזאגט: גיה, נאכאמאל, אריין אין דער זעלבער שטוב וואו דו האסט איהר געזוכט פריהער, דארטען אונטער די לייטער איז זי בעהאלטען דען זי שרעקט

זיך, און זאָג צו איהר: דער רבי האָט געזאָגט אַז דו זאָלסט שוין צו איהם אַריין קומען, ווייבאלד נישט, וועט ער דיך מיט דיין משפחה לייגען אין חרם אַריין. דער משמש איז גלאַטאַל געגאַנגען איהר זוכען, און האָט צו איהר געזאָגט דאָס וואָס דער רבי האָט איהם געהייסען, און האָט זיך פון דאָרטען אומגעקעהרט צום רבי'ן. די שידה איז איהם נאָכגעגאַנגען, און איז אַריינגעקומען צום רבי'ן. דער רבי האָט צו איהר גערעדט, וואָסערע געשעפטען האָסטו מיט דעם מענטש? (ער האָט אָנגעוויזען אויף דעם חתן) גיה און האָב חתונה מיט אַ שד וואָס איז אויך דיין גלייכען! זי האָט אָדער אָבגעענטפערט: רבי, צי איז טאַקי רעכט אַזוי, אַז איך זאָל חתונה האָבען מיט אַ צווייטען, כל זמן איך בין מקודש מיט'ן ערשטען? אויף דעם האָט צו איהר דער רבי ווידער געזאָגט: די קידושין זענען געווען אַ טעות, און ער האָט דיך נישט צוזאָגט פאַר זיינע אויגען געזעהן, ווען יאָ — וואָלט ער דאָס נישט געטהוען, אַלזאָ, זאָלסטו וויסען אַז ער האָט זיך נאָר גע-מאַכט אַ געלעכטער! די שידה האָט אַלץ געהאַלטען אין איין אַנטקעגען ענטפערען, ביז וואַנען דער רבי האָט בעפוילען מען זאָל ברענגען אַ סופר, און אין אַ האַלבע שעה אַרום איז שוין דער סופר געווען אויף דעם חתונה-זאַל. דער רבי האָט גע-הייסען דעם סופר שרייבען אַ גט, און דעם גט געגעבען די שידה, איהר בע-שוואוירען מעהר קיין פרעטענזיעס נישט צו האָבען צום חתן אָדער כלה, און זי איז באַלד נעלם געוואָרען.

נאָכהער האָט מען געשיקט נאָך דער כלה'ס פאָטער, און מען האָט אָבגע-לייגט די חתונה אויף אַ קורצע צייט, און צו דער בעשטימטער צייט איז די חתונה פאָרגעקומען, מיט גרויס פרייד.

בעת דער רבי מיט זיינע תלמידים האָבען געלערנט אַנ'ענין אין פרשת בשלח, האָט דער רבי צו זיי געזאָגט: אין דעם איז דאָ גרויסע סודות נאָר איך האָב נישט קיין רשות צו מגלה זיין פאַר אייך צוליעב אַ סכנה, און אויף דעם האָט דער געטליכער תנא רבי שמעון בן יוחאי ז"ל געזאָגט „זאָלסט נישט פרעגען און פרו-בען דעם אויבערשטען" און דאָס מיינט מען: „ויגם משה מפניו". די תלמידים האָ-בען נישט געוואוסט וואָס ער מיינט מיט יענע רייד, און רבי חיים וויטאַל ז"ל האָט דעם רבי'ן געבעטען, אַז ער זאָל עס זיי בעשיידען. דער רבי האָט זיך אָנגעבייזערט און געענטפערט: ס'איז אַ סכנה, אייך אַלסדינג צודערצעהלען, דען איצטער איז אין'ם הימעל גוזר געוואָרען מיתה, אויף מיין קינד משה. זיי האָבען אַלע אַ ציטער געטהון. נאָכ'ן לערנען, איז דער רבי אַהיים געגאַנגען, האָט געפרעגט דאָס ווייב וואו זייער זוהן משה איז, האָט זי געענטפערט: אַז ער ליגט אויפ'ן בעט און גרי-מאַשעט אויף זיין קאָפּ. ער איז צו איהם אַריינגעגאַנגען, און האָט בעמערקט אַז דאָס קינד גליהט ווי פייער: דאָס קינד איז טאַקי אין עטליכע טעג אַרום געשטאָרבען.

נאָך די שבעה האָבען די תלמידים מורא געהאַט אַריינצוקומען צום רבי'ן לערנען, האָט ער צו זיי געשיקט זאָגען: דער טוידט פון מיין קינד וועט קיינמאָל נישט קענען גובר זיין דעם כח פון לערנען. זיי זענען באַלד געקומען, און איהם געוואונטשען אַז ער זאָל שוין נישט וויסען פון קיין צער.

ו.

דער אלשיך ז"ל פערטרויט זיך פאר'ן רבי'ן; דער נסיון פון גביר פון קושטא.

רבי משה אלשיך ז"ל, איז איינמאל געקומען צום רבי'ן און געזאגט: רבי, פארוואס קומט מיר אזוי פיעל צרות אויסצושטעהן? וואס האב איך אנטקעגען אייך זיך פערזונדיגט? דער רבי האט איהם געענטפערט: איך האב דאך דיר שוין פיעל מאל געזאגט אז דיין קומען אויף דער וועלט איז נאר צו מתקן זיין דעם פשט, דען די סודות האסטו שוין לאנג מתקן געוועזן. אדרבה, פרוב און זעה צי איך האב אומרעכט מיט דעם וואס כ'שטויס דיך אב. מארגען, פרייטאג, וועל איך פערביי געהן דאס ארט וואס דו וועסט דארטען זיצען, און וויבאלד דו וועסט מיך זעהען זאלסטו וויסען אז איך האב אומרעכט. צומארגענס, האט דער אלשיך הקדוש אנגעגרייט פריה דעם שבת און זיך אנידערגעזעצט אויף דעם אנגעוויזענעם ארט. א גאנצע טאג האט ער אויסגעקוקט דעם רבי'ן נאר ער האט איהם נישט געזעהען. פארנאכט צו, ווען ער איז געוועזן גוט מיעד פון אנשטרענגונג, איז ער אנטשלאפען געווארען און אין דער זעלבער צייט איז דער רבי מיט זיינע תלמידים דארטען פערביי געגאנגען נישט בעמערקטערהייד פון איהם. דער רבי האט געהייסען א תלמיד זאל אויפוועקען דעם אלשיך הקדוש, דען ער האט מורא געהאט איהם איבערלאזען בייםנאכט, א שלאפענדען אין א וויסט ארט. דער תלמיד האט אזוי געטהון, דער רבי האט נאכהער נאכאמאל געזאגט צום אלשיך ז"ל: יעצט זעהסטו אז איך האב רעכט, וויבאלד דו וועסט מיך פאלגען, וועט מיט דיין חבור קלינגען די וועלט, און זיי זענען אלע בעזאמטען, נאך שבת, צוריקגעגאנגען קיין צפת.

אין קושטא איז מען איבער שבת געוואהר געווארען פון דער מעשה. דארטען איז געוועזן א גרויסער עושר וואס האט אין זיין לעבען קיין איין עבירה, כמעט, נישט פערפעהלט, און האט בעשלאסען זעהען צי איז אמת אז דער רבי איז אזא נביא ווי די שטאדט האלט איהם, און איז געגאנגען קיין צפת. אין מיטען וועג האט ער איבערגעכטיגט אין א קרעטשמע און דארטען, זיך גוט אנגעטרינקען. דערוויל איז שוין דער רבי מיט זיינע תלמידים און חבירים געקומען קיין צפת. ווען זיי זענען געזעסען און געלערינט, האט דער רבי צו זיי געזאגט: געווים וועט דא קומען איינער פון קושטא מיט מיר עפיס רעדען, זאלט איהר זיך היטען פאר איהם דען אין זיין נשמה איז פערהאן א ניצוץ פון דעם יודישען קעניג אחאב.

עס איז אוועק עטליכע שעה, און דער עושר פון קושטא, איז אריין געקומען קיין צפת צום רבי'ן. דער רבי האט איהם מיט גרו"ס כבוד מקבל געוועזן. דער עושר האט אזוי געטהון: רבי, וויבאלד איהר וועט וויסען וואס מיט מיר האט אין לעבען פאסירט, וועל איך וויסען אז איהר זענט א נביא; וויבאלד נישט, איז א סימן אז ס'איז קיין השגחת הבורא פערהאן. דער רבי האט אלע געהייסען פון שטוב ארויס געהן, דען ער האט איהם נישט געוואלט מבייש זיין ברבים, און נאכהער האט דער רבי איהם געזאגט גענוי אלע עבירות וואס ער האט אין

זײַן לעבען אויף דער וועלט אפגעטהון, ער האט איהם אפילו געזאגט וואו און וואס דאס איז פארגעקומען, דער עושר, הערענדיג פון רבי'ן אזעלכע אמת'ע דבורים האט מיט טרערען געענטפערט: רבי, פון היינט אן, נעם איך אויף מיר צו זײַן א יוד מיט אלע צונלײַך. דער רבי האט איהם ארויסגעגעבען א תיקון גדול.

ז.

די קלוגע עצות.

דער עם הארץ און גרויסער גביר משה לאנץ וואס האט געוואוינט אין צפת, האט קומענדיג צום רבי'ן געזאגט, אז ווײַבאלד דער רבי וועט טרעפען אלעס וואס מיט איהם האט אין זײַן לעבען פאסירט וועט זײַן גוט, טאמער נישט— וועט ער טהוען געגען דעם דת התורה. דער רבי האט איהם זײַנע אלע עבירות אויסגערעכנט און האט איהם געזאגט אז אין א געוויסע נאכט האט ער מיט זײַן קריסטליכע דיענסט עובר געוועזען אויף אנ'עבירה. אין אלעם האט ער זיך מודה געוועזען, נאר אין די מעשה מיט דער דיענסט האט ער געלייקענט. דער רבי האט איהם געענטפערט אז אויב אזוי וועט ער איהם ווײַזען די דיענסט, און ער האט איהם געוויזען די דיענסט. ווי ער האט די דיענסט דערזעהן איז ער געפאלען אין חלשות. דער רבי האט איהם דערמונטערט, אז ער איז צו זײַנע געדאנקען געקומען האט ער צום רבי'ן געזאגט: רבי, אלע פיער מיתות זאלט איהר אין מיר טהוען אבי איהר זאלט מיך ריין מאכען איך זאל קענען קומען לעולם הבא, דער רבי האט איהם געענטפערט אז ס'קומט איהם צו פערברענען. א גליקליכער פון דעם, וואס ער וועט בעקומען א תיקון איז ער געלאפען און געבראכט האלץ אום איהם צו פערברענען. דער רבי האט איהם געענטפערט אז מיט האלץ וועט ער זיך נישט פערברענען, נאר ער וועט איהם אין זײַן מויל ארײַן גיסען בלײַ. ער איז אויף דעם ביטערען טוירט, אויך בעשטאנען און דער רבי האט צו איהם געזאגט: זאג וידוי, און ער האט געפאלגט. נאכהער האט דער רבי ווידער צו איהם געזאגט: לייג זיך אנידער אויף דר'ערד, ציה אוים דײַנע פים, רײַס אויף אין עפען די מויל. ער האט אלעס געפאלגט און אויסגעקוקט די מינוט וואס דער רבי וועט איהם די קאכעדיגע בלײַ אין מויל ארײַן גיסען נאר ער האט א גרויסען טעות געהאט: אנשטאט בלײַ האט דער רבי איהם אין מויל ארײַנגע-גאסען—„זיסע געטראנקען" און בײַם גיסען געזאגט דעם פסוק „וסר עונך וחטאתך תכופר" (דײַנע שאנד פלעקען וועלען בטל ווערען) ער האט איהם פון דר'ערד אויפגעהויבען און ארויסגעגעבען א לײַכטע תשובה, ווארום מיט זײַן מסירת נפש האט ער זיך א גרויסע טובה געטהוען. ער האט איהם געהייסען, יעדען טאג לערנען פינף דפ'ן זוהר, חאטש ער פערשטייט נישט דעם פשט, און ער האט אזוי געטהוען, און איז געווארען א גרויסער ירא שמים.

אנדער האט זיך געטראפען א מעשה, וואס א בחור איז צום רבי'ן געקומען

און געזאגט: רבי איך גייה איצטער נאך חוץ לארץ, זאגט מיר, וואס וועט פון מיר פאסירען? דער רבי האט איהם געענטפערט: גייה געזונטערהייד, דארטען וועסטו חתונה האבען מיט א שעהנע פרוי מיט פיל גדן. דו וועסט אבער מיט איהר לאנג זיך נישט פרייען; דען אין זעקס חדשים ארום וועט זי שטארבען, און דו וועסט פון איהר ירשנען נישט מעהר ווי זעקס הונדערט גילדען, די סבה דערפון איז: זי, אין ערשטען גלגול איז געוועזען דיינס א קאלעגע, האט דיך אין זעקס חדשים איבערגעפיהרט און דאדורך האסטו היזק געהאט זעקס הונדערט גילדען, יעדער זאך מוז דאך אבער צוריק געצאהלט ווערען, איז יענע נשמה א ריין אין איהר און אז זי וועט מיט דיר חתונה האבען וועסטו האבען פערגעניגען זעקס חדשים, אנטקעגען יענע זעקס חדשים וואס דו ביזט געפייניגט געווארען און זעקס הונדערט גילדען, וואס דו האסט דאן היזק געהאט, נאכהער וועט זי שטארבען, ווארום זי איז נאר צוליעב דעם געבוירען געווארען. דו זאלסט איהר חאטש מוחל זיין. דער בחור איז פונ׳ם רבין אוועק געגאנגען און מיט איהם האט טאקי אזוי פאסירט.

ח

די גרויסע סעודה של מצוה.

איינמאל האט דער ר״י ז״ל צו זיינע חבירים און תלמידים געזאגט, אז אין מארגענדיגען טאג קענען זיי מאכען א גרויסארטיגען באל בתנאי, אז דער מחבר פון קול בוכים ז״ל זאל אויף דעם באל זיין, און אויב אזוי מוזען זיי איהם שוין אנגרייטען דען שפעטער וועט ער וועלען אויף זיך מקבל תענית זיין, און טאמער איז ער מקבל תענית איז ער זיך שוין נישט מתיר. ר׳ חיים וויטאל ז״ל מיט נאך צוויי חברים זענען אוועק געגאנגען צום מחבר פון קול בוכים ז״ל און איהם געבעהטען אויף׳ן מארגענדיגען באל. זיי האבען איהם געבעהטען אז ער זאל אויף זיך נישט מקבל תענית זיין ער האט זיי געפרעגט פארוואס זיי האבען זיך אזוי געאיילט און נישט געווארט ביז מארגען, האבען זיי איהם איבערגעגעבען דאס נביאות פון זייער רבין, ער האט געענטפערט: אויב אייער רבינ׳ס אלע נביאות זענען פונקטליך צו דעם נביאות, איז ער א קנאפער נביא, ר׳ חיים וויטאל ז״ל האט איהם געענטפערט אז איצטער איז נישט די צייט פון אזעלכע דבורים, און האט איהם נאכאמאל געבעהטען אויף׳ן מארגענדיגען באל. צומארגינס האבען זיי געשיקט א שליח צום מחבר פון קול בוכים ז״ל, און ער איז מיט דעם שליח געגאנגען אויפ׳ן באל. אין מיטען וועג האבען זיי זיך אפגעשטעלט נעבין קבר פון ר״י ב״ר אלעאי ז״ל און האבען דארטען גערעדט דברי תורה. פלוצלונג זעהן זיי ווי דער רבי זייערער קומט אן, און אלע האבען זיך פאר איהם אויפגעשטעלט, און דער מחבר ז״ל האט איהם געבעהטען זיצען נעבען זיך. און א ווייל ארום האט דער רבי אנגעהויבען זאגען חידושים אויף אחד, און נאכ׳ן אבזאגען האט ער געזאגט דעם

קדיש. ער האָט געפרעגט דעם מחבר צי איהם געפעלט זיינע חידושים, האָט איהם יענער געענטפערט אז נישט, און איהם אָפּגעוועהנט. דער רבי האָט געזאָגט צו זיינע תלמידים: אַ, אַזאַ חבר איז גוט צו האָבען, נישט אַזוי ווי איהר אז וואָס מ'זאָגט אייך איז ביי אייך ריכטיג, און האָט גאָרנישט וואָס צו פרעגען. דער מחבר ז"ל האָט איהם געזאָגט גרויסע פלפולים, און ער האָט איהם שטאַרק געדאַנקט דערפאַר. זיי האָבען געגעסען און נאָכהער האָבען זיי זיך געגומען אין וועג אַריין. פאַר'ן געזעגנען האָט דער רבי דעם מחבר ז"ל געבעטען צו זיך אויף נאָכטלעגער, און ער האָט איהם צוליעב געטהוען. צומאָרגענס האָט דער מחבר געבעטען דעם רבי'ן, ער זאָל איהם געבען אַ תיקון צו זיין נשמה. דער רבי האָט איהם געענטפערט: אין מיין לעבען האָב איך נישט געזעהן אַזאַ מענטש ווי דו, וואָס זאָל אַזוי ריין זיין פון זינד. נאָר איך וועל דיר געבען אַ תיקון: יעדען טאָג צו עסען אַ גוט שטיקעל הינדל און נאָכהער, אַ גאַנצען טאָג צו לערנען. וועגען דיינע תעניתים זאָגען טאַקי די חכמים „האי צורבא מרבנן דקא מתענה. ליכול וכו'". (דאָס הייסט אז עס איז גלייכער עפּיס צו עסען מען זאָל האָבען כח צו לערנען תורה) דער מחבר האָט זיך מיט'ן רבי'ן געזעגענט, איז אַהיים געגאַנגען און געהייסען אָנגרייטען אַ סעודה ביי זיך אין שטוב, פאַר חשוב'ע געבעטענע געסט. ער האָט געשיקט רופען דעם רבי'ן און זיינע תלמידים, און אַליין איז ער געגאַנגען בעהטען זיין ברודער דער גאון ר' משה גאַלאַנט, ז"ל. דער ברודער, דער גאון האָט איהם געפרעגט וואָס דאָס איז, האָט ער איהם אַלסדינג דערצעהלט. דער גאון האָט איהם געפרעגט צי מיט'ן רבי'ן קען מען עפּיס רעדען וועגען די „הויכע ענינים" האָט ער איהם ערשט אָנגעהויבען צו דערצעהלען דאָס גרויסקייט פונ'ם רבי'ן, ביז וואַנען ער איז געגאַנגען אויף דער סעודה. בעת דער גאון איז אַריין געקומען צו זיין ברידער אין שטוב, איז דער רבי שוין פון לאַנג דאָרטען געוועזען. דער רבי, זעהנדיג דעם גאון אַריין קומען, האָט ער איהם שטאַרק געבעהטען אז ער זאָל זיך זעצען אויבענאָן און ער האָט דאָס צוליעב געטהוען. זיי האָבען זיך שטאַרק געפרייט, גערעדט תורה און זיך געלאָזט וואויל געהן. נאָך דער סעודה איז יעדער אַהיים געגאַנגען צו זיך אַהיים. אויף צומאָרגענס האָט דער רבי בעמערקט ווי דער גאון (ר' משה גאַלאַנט, ז"ל) געהט אַריין צו איהם אין שטוב, און ער האָט אָנגעהויבען שטאַרק ציטערן, דער גאון איז אַריין געקומען און געבעהטען דעם רבי'ן אז ער זאָל איהם געבען אַ תיקון. דער רבי האָט איהם געענטפערט: ראשית ווער בין איך וואָס דער הערר איז צו מיר אַליין גיזקומען און נישט געשיקט אַ שליח צו מיר וואָלט איך צום הערר געקומען, והשנית: וואָס וויל דער הערר פון מיר האָבען מיט אַ „תיקון נשמה" ווער בין איך וואָס זאָל קענען אַזעלכע גרויסע נשמות מתקן זיין?—דער גאון האָט צו איהם געזאָגט: ווען איך זאָל וויסען דעם שם המפורש דיך צו באַשווערען, וואָלט איך עס געוויס געטהוען, נאָר וואָס זאָל איך טהוען אז איך ווייס נישט, אַלזאָ, זאָלסטו מיר שוין אַ קוק טהוען אויף מיין שטערן און אַלעס דייטליך אַרויס זאָגען, דען אויב נישט וועל איך אויף דיר אין כעס ווערען. דער רבי האָט איהם געזאָגט אז אין זיין שטערן דערקענט ער אַ קלקול פון אַ שטיקעל

גזילה, דער גאון, דאס דערהערענדיג, איז א טרויעריגער צו זיך אהיים געגאנגען, האט צוריסען זיינע קליידער, זיך אנידער געזעצט אויף די הוילע ערד און געשריגען: רבונו של עולם וואו וועל איך מיך אהין טהוען מיט מיין חרפה, נאכדעם ווי דער רבי פון צפת האט אין מיר דערקאנט א קלקול פון ספק גזל! ער האט לאנג געוויינט, ביז זיינע לעצטע קרעפטען, און נאכהער האט ער געבעהטען אביסעל וואסער זיך צו ראטעווען פון חלשות. אביסעל שפעטער האט ער געהייסען דעם משמש צוזאמענרופען אלע וואס האבען פון איהם אמאל גענומען ארבייט, און דער משמש האט אזוי געטהוען. ער האט די פערזאמעלטע געפרעגט ציי זיי קומט נישט פון איהם עפיס געלד, האבען זיי געענטפערט אז זיי קענען נישט וויסען גענוי דערפאר, וואס זיי האבען קיינמאל נישט געפיהרט קיין רעכנונגען און האבען געוויסט אז אהיים געהענדיג פונ'ם גאונ'ס שטוב, איז אין זייערע פאר גילדען אריין די ברכה. דער גאון האט א ביטערען זיפץ ארויס געלאזט און האט געזאגט: איצטער וויים איך שוין פון מיין אומגליק! און ער האט צו זיי געזאגט: וויסען זאלט איהר אז דורך אייך וועל איך ליידען, אומזיסט גהינם, און דאריבער האט איהר מיך איצטער אין אזא לאנגע געטראפען. אלזא, זייט מיר מוחל במחילה גמירה. זיי האבען איהם מוחל געוועזען מיט'ן גאנצען הערץ, און האבען נישט געוואלט נעמען קיין איין פרוטה פון איהם. איינע, א וועבערין, האט יא פון איהם גענומען צוויי גילדען, נאר אויך זי האט נישט געהערט זיין רעדען „מעהר צונעמען" און האט מעהר ווי צוויי גילדען נישט גענומען.

דער גאון איז ארויס געגאנגען פון זיין שטוב און האט געטראפען ר' חיים וויטאל ז"ל אויפ'ן וועג. ער האט איהם געפרעגט וואס דער רבי זאגט, צי ער האט שוין חאטש מתקן געוועזען דעם קלקול פון גזל, האט ר' חיים וויטאל ז"ל איהם געענטפערט, אז דער קלקול פון גזל איז געוועזען אין די וועבערינס צוויי גילדען, און יעצט איז שוין אלסדינג אין בעסטען ארדנונג. דער גאון האט ביי זיך אין שטוב געמאכט א גרויסע סעודה, פערבעטען זיין ברודער, דער מחבר פון קול בוכים און דעם רבי'ן מיט זיינע תלמידים, און האבען זיך שטארק משמח געוועזען.

ט.

די וואונדערליכע גלגולים.

ווען דער ת"ח ר' יעקב אבולעפיא ז"ל איז געקומען צום רבי'ן קיין צפת, איז דער רבי איהם אנטקעגען געגאנגען און געזאגט: לויף גיכער קיין מצרים דען דארטען וועסטו גרויסע נוצליכע זאכען מתקן זיין. דער חכם האט געענטפערט אז ער וויל טאקי פאהרען נאך מצרים, נאר איצטער איז ער טשיקאווע צו וויסען וואסערע נוצליכע זאכען ער וועט מתקן זיין. דער רבי האט איהם מיט געגעבען א בריף און איהם געהייסען זיך נעמען צו דער רייזע, און איהם נאכאמאל געזאגט

אז צוריקוועגס וועט ער נוצליכע זאכען מתקן זיין. ער איז אוועקגעפאהרען קיין מצרים און האט דארטען צוזאמענגענומען פיעל געלד פאר'ן רבי'ן לויט'ן בריעף, און האט בעשלאסען צוריקצופאהרען נאך צפת. ער איז געפאהרען אויף א פערד צוזאמען מיט א קאמפאניע וואס איז אויך געפאהרען קיין צפת. אין מיטען וועג האבען זיי זיך אבגערוהט און ער האט זיך אנידערגעלייגט שלאפען אויפ'ן גראז, און זיין פערד און אייזעל האט ער אנגעבונדען ביי א בוים. אין א שעה ארום האבען איהם די קאמפאניע אויף געוועקט, נאר ווייל ער איז געוועזען זעהר מיד און שלעפעריג, האט ער נישט געוויסט וואס מען רעדט צו איהם, און האט זיי געגעבען דאס אייזיל, און אליין זיך ווייטער געלייגט שלאפען אויפ'ן ארט. אין עטליכע שעה ארום, האט ער זיך אויפגעכאפט פון זיין שלאף און דערזעהן אז די קאמפאניע איז שוין ביי איהם נישט פערהאן. ער איז געווארען שטארק טרויעריג דערפאר וואס ער האט נישט געוויסט דעם וועג קיין צפת, נאך דערצו — אין מיטען דערנאכט. פון דערווייטענס האט ער דערזעהן א מענש אקערט מיט צוויי בהמות אויפ'ן פעלד, האט ער זיך איינגעזעצט אויפ'ן פערד און צוגעפאהרען צו יענעם ארט. ער איז נאך מעהר דערשראקען געווארען, ווען ער האט דערזעהן ווי פון דעם מענש איז געווארען א נ'אקס און נאכהער פון די אקסען מענשען, אזוי האבען זיי זיך כסדר געטוישט, ביז וואנען אלע דריי זענען געווארען מענטשען. ער איז שטארק דערשראקען געווארען און האט נישט געקאנט צוזעהן די אכזריות'ע קלעפ וואס די אקסען האבען בעקומען פון דעם מענש.

פלוצלינג זענען די דריי מענשען צו איהם צוגעגאנגען, און האבען איהם געגעבען שלום, געפרעגט צי ער איז פון צפת, און ער האט זיי געענטפערט אז יא. זיי זענען איהם צו די פיס געפאלען און געבעטען, אז א היימקומענדיג קיין צפת, זאל ער זאגען דעם רבי'ן ער זאל זייערע זינדיגע נשמות מתקן זיין און האבען איהם בעשוואוירען דאס צוהיטען. זיי האבען איהם בעגלייט דעם גאנצען וועג, און ער איז בשלום אנגעקומען קיין צפת, דער רבי איז איהם אנטקעגען געגאנגען און האט געזאגט: איצטער ווייסטו שוין אז צוליעב די אקסען האב איך דיך געשיקט קיין מצרים, אלזא, מארגען אין דער פריה זאלסטו קומען צו מיר אין שטוב אריין.

צומארגענס אין דערפריה, ווען ער איז געוועזען ביים רבי'ן אין שטוב, האט ער איהם געזאגט אז זיי זענען געוועזען מענטשען גלייך מיט אלע, נאר נאכ'ן טויט זענען זיי מגולגל געווארען אין אקסען דערפאר, וואס זיי האבען אבגענאלט זייערע פאות מעהר ווי דער שיעור איז, און דאריבער ליידען זיי שרעקליכע יסורים אינ'ם גהינם. ווארום אין די תורה איז דערויף פערהאן א בעווייז „לא תקיפו פאת ראשכם" זענען די ראשי תיבות „פר" (פאת ראשכם) צוווייזען אז דערפאר ווערט מען נאכ'ן טויט מגולגל אין אנ'אקס אריין. דער רבי האט איהם געהייסען פאסטען דעם מארגענדיגען טאג און איהם אויסגעלערנט שמות וואס ס'זאל זיי העלפען צו זייער תיקון, און דער תלמיד חכם האט אזוי געטהון.

זיי זענען דעם נאכ'ן געקומען צום חלום און געזאגט א ישר כח דערפאר וואס ער האט און זיי נישט פארגעסען און איהם געבעטען, אז אויך אויף ווייטער זאל ער און זיי נישט פערגעסען. ווייטער ארום האבען זיי איהם געזאגט אז מיט

יעדער תיקון בעפרייט ער זיי פון א שווערער גהינם׃ און זיי ווערט וואס א מאל
לייכטער

די גאולה.

אין א געוויסען ערב שבת פארנאכט, איז דער ר״י הקדוש מיט זיינע תלמידים,
שוין אנגעטהון אין די שבת׳דיגע מלבושים, ארויסגעגאנגען אונטער די שטאדט
צפת און דארטען, האבען זיי מקבל שבת געוועזן. זיי האבען שוין געזונגען
די שבת׳דיגע מזמורים. אין מיטען זינגען האט דער רבי געפרעגט די תלמידים
צי זיי וואלטען געוואלט מאכען, פאר שבת א שפאציר קיין ירושלים און דארטען,
בלייבען איבער שבת. אזוי ווי פון צפת ביז ירושלים איז געוועזן 25 מייל, האט
בען א טייל געענטפערט אז יא און א טהייל, אז זיי ווילען א היים געהן אנזאגען
זייערע ווייבער, אז זיי ווילען שבת רוהען אין ירושלים. דער רבי האט א ציטער
געטהון, געקלאפט איין האנד אין דער צווייטער און געזאגט: וועה, וועה, צו-
ליעב זייער פוילקייט זענען מיר ווייטער געבליבען אין אונזער ביטער גלות, דען
יעצט איז געוועזן דער שעת הכושר אויסצופיהרען אלסדינג, ווען זיי וואלטען מיט
זייערע רייד נישט קאליע געמאכט.

אײנמאל שבת אין דערפריה, פאר׳ן דאווענען, האט דער רבי געזאגט צו
זיינע תלמידים, אז ער וועט אליין דאווענען פאר׳ן עמוד און צום ליינען, וועט
ער אויפרופען די זיבען אושפיזין בתנאי, אז די תלמידים זאלען זיך האלטען מיט
דרך ארץ און כבוד, נאכהער האט ער צו זיי געזאגט אז ער דערקענט אין איי-
נעם פון זיי, וואס וועט זיך האלטען מיט קלות ראש, דעם בעט ער: נישט צו
טהון אזעלכעס און זיך ראטעוועז פון טוידט. כך הוה, דער רבי האט געדאווינט
פאר׳ן עמוד און צום ליינען, האט ער אויפגערופען די זיבען אושפיזין און איי-
נער פון די תלמידים האט נוהג געוועזן קלות ראש. דער זעלבער האט נישט דער-
לעבט צום יאהר, און איז, רחמנא ליצלן, געשטארבען. דאן האט דער רבי צו
זיי געזאגט ווי וויים מ׳ברויך זיך האלטען מיט דרך ארץ בעת מען נעמט ארויס
די ספר תורה פון ארון הקודש, דען דאס איז א סגולה צו אריכת ימים מיט
עולם הבא.

יא.

א שרעקליכע מעשה מיט א דבוק.

אין צפת איז געוועזן א פרוי מיט׳ן נאמען דבורה, די זעלבע דבורה איז געי-
ווארען מעהר „היינטוועלטיג" און אין עטליכע יודישע מנהגים האט זי נישט שטארק
געגלויבט. מיט א מאל איז אין איהר אריין א דבוק, און האט איהר פיעל שמער-
צען פערשאפט, דער דבוק האט כבדר פון איהר ארויסגעשריגען, זי האט זיך

גישט געקאָנט אַנ׳אָרט געפינען און איז געקומען צום רבי׳ן. דער רבי האָט איהר געהייסען אַהיים געהן, און ווייל ער אַליין האָט קיין צייט נישט געהאַט, האָט ער געשיקט ר׳ חיים וויטאַל ז״ל, איהם אָנגעזאָגט די נויטיגע סודות און געשיקט, אַרויסטרייבען דעם דבוק. ר׳ חיים וויטאַל ז״ל איז אַריינגעקומען צו איהר און געוואָלט טהוען, וואָס מען האָט איהם געהייסען. פּלוצלינג האָט דבורה זיך אויסגעדרעהט מיט׳ן פּנים צו דער וואַנד. ר׳ חיים וויטאַל ז״ל האָט אַ געשריי געטהון: רשע, וואָס פייניגסטו דאָס מענש? וואָרום מאַכסטו איהר דעם טויט? שנעל אַרויס פון איהר! דער דבוק האָט אָבגעענטפערט: נישט שריי אויף מיר און נישט זיי בייז, איך קען נישט קוקען אין דיין פּנים אַריין דען די רשעים איז שווער צוקוקען אין די צדיקים׳ס געזיכטער. ער האָט איהם געפרעגט וואָס זיין חטא איז, האָט דער דבוק געענטפערט: מיין חטא איז וואָס איך האָב געוואוינט מיט אַנ׳אשת איש און געבוירען ממזרים. שוין פינף און צוואַנציג יאָהר ווי מיין נשמה וואַלגערט זיך אַרום אומעטום, און געפינט אין ערגיץ נישט איהר רוה. דריי מלאכי חבלים שלאָגען מיך מכות אכזריות, לאָזען מיך נים צו רוה און טרעטען מיך נישט אָב אויף קיין רגע. ר׳ חיים וויטאַל ז״ל האָט איהם געפרעגט: אַמעהר ס׳שטעהט דאָך אַז נאָר 12 חדשים ווערען די רשעים געמשפּט אין גהינם? גאַנץ ריכטיג—האָט איהם דער דיבוק אָפּגעענטפערט—נאָר ווי דערלעבט מען שוין אַנצוקומען אינ׳ם גהינם אַריין. איידער מען קומט אין גהינם אַריין האָט מען פריהער פיל צרות אויסצושטעהן. דאָס איז אַ משל פון אַ דאָקטאָר וואָס וויל דעם קראַנקען היילען, ברענט ער איהם פריהער אוים דאָס פערפוילטע פלייש, פון וואָס דער חולה לייַדט די גרעסטע צרות און נאָכהער. שמירט ער איהם מיט מאַשטשען אַז די הויט וואָל זיך ציהם וואָס שנעלער היילען. דאָס זעלבע איז מיט׳ן גהינום, דען דער צער פונ׳ם גהינום איז נישט קיין זעכציגסט חלק פון די יסורים, וואָס מען לייַדט איידער מען דערלעבט דאָרטען אָנצוקומען. ר׳ חיים וויטאַל ז״ל האָט איהם געפרעגט ווי אַזוי ער איז געשטאָרבען? האָט ער געענטפערט: איך בין איינמאָל געפאָהרען אויף אַ שיף אויפ׳ן ים, און די שיף איז דורך דעם שטורם ווינט איינגעזונקען געוואָרען אינ׳ם ים. גראָד זענען די יודען פון יענער שטאָדט פון דעם געוואויר געוואָרען און האָבען אונז אַלעמען, טויטערהייד, פון ים אַרויסגעצויגען און אונז געבראַכט צו קבר ישראל. נאָכדעם ווי די בעל מתעסקים זענען פון מיין קבר אַוועקגעגאַנגען, איז צו מיר צוגעקומען אַ בייזער מלאך מיט אַ פייערדיגע רוט אין זיין האַנט, ער האָט געגעבען אַ קלאַפּ אויף מיין קבר פון וואָס איך האָב אַ ציטער געטהוען און דאָס קבר האָט זיך געעפינט. ער האָט צו מיר אַ געשריי געטהין: רשע, קום צום משפּט, און האָט מיך גענומען אויפ׳ן כף הקלע און אַ וואַרף געטהון ביז צו דער טהיר פון גהינום. באַלד זענען טויזענדער זינדיגע אַרויס פון גהינום און געזאָגט: אַנטלויף פון אונז די אומריינער! דו ביזט נאָך נישט כדאי צו קומען צו אונז, דו פושע ישראל. פון דאַמאָלס אָן. גייה איך אַרום פון איין מדבר אין דער צווייטער, און דריי מלאכי חבלים בעגלייטען מיך, שלאָגען און רייסען פון מיר שטיקער פליש, אויך די בייזע ריחות האָבען זיך אין מיר אָנגעהאָנגען און פערשטאַרקען מיר מיינע יסורים אויף דאָפּעלט. וועהרענד זיין בימער׳ע לעבע בין

איך געגאַנגען קיין ווערמייזא און דאָרטען, האָב איך גערעכענט צו אַריין געהן אין א גוף פון א יוד, און אַזוי אַרום צו האָבען מיין תיקון אַז איך זאָל קענען אַנקומען אין גהינום אַריין. וועהנדיג אַז דאָרטען איז קיין אמת'ער יוד נישט פאַראַן און איך וועל מיר פיעל ערגער מאַכען, בין איך ווייטער אַרום געגאַנגען פאַריאָגט און פאַרפלגאָט. איינמאָל האָב איך בעמערקט אַ קוה דורכגעהן, בין איך צו די קוה אין בויך אַריין, כדי אַזוי אַרום צו האָבען איין תיקון. נאָר אויך דאָרטען איז מיר שלעכט געוועזען און מיט מיר האָט אַ פריש אומגליק געטראָפען. די קוה איז געוועזען מעוברת און האָט נישט געקאָנט פאַרטראָגען וואָס איז איבעריגעס. אויסער דעם איז מיר געוועזען ערגער דערמיט, וואָס כ'האָב נישט געקאָנט אינווייניג קיין רוה האָבען צוליעב דעם, וואָס אַ קוה געהט אַנדערש ווי אַ מענטש. איך וואָלט שוין ווי ס'איז געליטען, נאָר די קוה ווייזט אויס האָט נישט געוואָלט ליידען, דער בויך איז איהר געפּלאַצט, זי איז געפּגערט, און איך בין ווייטער געבליבען נע ונד. באַלד בין איך אַנטלאָפען קיין שכם און דאָרטען זיך אַריינגעחאַפּט צו אַ יודישען כהן, אויך דאָרטען האָט מיך אַן אומגליק געטראָפען, דער כהן איז נישט געוועזען קיין רעכטער, און בשוף מאַכער'ס האָבען מיך מיט זייערע לחשים פון דאָרטען פאַרטריבען, דען איך האָב געזעהן אַז איך בין מעהר אין טומאה פאַרקראָכען, האָב איך באַלד מיין וועג גענומען און אַריין צו די דבורה וואָס איך בין איצטער אין איהר. ר' חיים וויטאַל ז"ל האָט איהם געפרעגט ווער עס האָט איהם געגעבען רשות צו איהר אַריין צוגיין, האָט ער געענטפערט: ווען זי האָט, איינמאָל אין דער פריה געקליבען צווישען מיסט, און האָט בעת מעשה וועמען פון שטוב געשאָלטען מיט די קללה „דער רוח זאָל אייך חאַפּען" האָב איך פון מיינע מלאכי חבלה געקריגען רשות אין איהר אַריין צוגעהן. האָט איהם ר' חיים וויטאַל ז"ל ווידער געפרעגט, פאַרוואָס ער האָט נישט בעת די שיף איז דערטרונקען געוואָרען, געזאָגט ווידוי און געהאַט חרטה אויף זיינע ביטערע מעשים, וואָס דאָס וואָלט איהם געווים געפּועלט, האָט ער געענטפערט אַז ער איז צו מישט געוואָרען און האָט דאָס דאַריבער נישט געקאָנט טהוען. ר' חיים וויטאַל ז"ל האָט איהם געפרעגט צוויי זאַכען: ביז וואַנען ער ברויך נאָך צולייַדען נויט און פאַרוואָס די מלאכי חבלה האָבען איהם ערלויבט, צוליעב אַ קללה, אַריין צוגעהן אין איהר. ער האָט געענטפערט: זי איז נישט קיין גרויסע צדיקות, זי גלייבט נישט אין יציאת מצרים, און ווען אַלע יודען זאָגען פסח ביינאַכט די הגדה, שפּעט זי פון אַלעם. און איך מוז זיך מאַרדיריוען אויף דער וועלט אַזוי לאַנג, ביז מיינע ממזרים, וואָס דאָס אשת איש האָט פון מיר געבוירען, וועלין אַלע, מיט'ן לעצטען, אויסשטאַרבען. אַלע מענטשען וואָס זענען דאַמאָלס, ווי דער רוח האָט אין איהר גערעדט, דאָרטען אין שטוב געשטאַנען, האָבען זיך ביטערליך צוויינט, אויף דעם גרויסען חורבן, וואָס אַ מענטש קען אויף זיך, צוליעב אַ נאַרישען תענוג, מיט זיינע איגענע הענט, ברענגען.

ר' חיים וויטאַל ז"ל האָט געוואָלט וואָס שנעלער פון איהר דעם דיבוק פאַרטרייבען, האָט ער איהר געפרעגט: דו גלויבסט מיט'ן גאַנצען הערץ אַז נאָר דער אויבערשטער האָט די וועלט בעשאַפען. און קיין אַנדערער, אויסער

איהם — נישט? איך גלויב דערין, האט זי געענטפערט; גלויבסטו אז גאט האט דעם ים געשפּאלטען און די יודען פון מצרים ארויסגענומען? יאָ, אויך אין דעם גלויב איך, האט זי געענטפערט. צי ווערסטו פון איצטער אָן פרומער ווערען, און חרטה האבען אויף אלעס, וואס דו האסט ביז איצטער געטהון? יאָ, האט זי אין אַ קוויטשענדיג געוויין געענטפערט אז אלע, וואס זענען דארטען געוועזען, זענען שיער אין חלשות געפאלען פון גרויס מיטלייד מיט איהר.

דאַן האט ר׳ חיים וויטאל ז״ל געזאגט אַ לחש וואס דער רבי האט איהם אנגעזאגט, און געזאגט צום דיבוק: איך בין אויף דיר גוזר אז דו זאָלסט שוין פון איהר קערפער ארויס, און נישט דורך קיין אנדער אָרט פון איהר גוף, נאָר דורכ׳ן קלייניגעם פינגערל פון איהר לינקען פוס. (דאס אבר וואס דער דיבוק געהט דערפון ארויס מוז ווערען ווי אפגעשטארבען, און דאריבער האט ער איהם געהייסען ארויסגעהן דורכ׳ן קלייניגעם פינגער פון פוס) באלד איז איהר דער פינגער אויפגעבלאָזען געווארען און צוריק געפלאצט, וואס פון דעם איז איהר בעסער געווארען, און אלע האבען מיט זייערע אויגען געזעהן נסים מן השמים.

אין אַ צייט ארום איז דער דיבוק צוגעקומען צו איהר פענסטער איהר צו שרעקען, און מען איז געלאָפען צום רבין. דער רבי האט געהייסען איבער־קוקען די מזוזות אויב זיי זענען נישט פסול, מען האט די מזוזות איבערגעקוקט, און אנגעקלאפּט כשר׳ע. פון דאמאלסט אָן איז דער דיבוק צו איהר פענסטער מעהר נישט געקומען.

יב.

דער שרעקליכער „רוח רעה"

רבי יהושע ז״ל אַ שוועסטער׳ן זוהן מיט׳ן נאָמען משה, אַ בחור פון אַכטצעהן יאָהר, וואס איז שטענדיג קראַנק געוועזען, גענוצט דאָקטוירים און קיינמאָל קיין בעסערונג נישט געזעהן, איז געוועזען זעהר אַ׳אָפּגעהיטענער אָרדענטליכער בחור. איינמאָל האט דער רבי צו זיין פאָטער געזאָגט אז ס׳איז איבעריג דאס נוצען דאָקטוירים, ווייל אין דעם בחור איז פערהאַן אַ רוח רעה, וואס מאַרדיוועט איהם, און דאדורך איז די קוראַציע גאַנץ איבעריג. דער פאָטער האט געענטפערט אז שוין צוועלף יאָהר ווי דער זוהן ליידט אויף הארץ און ציין וועהטאָג, און אַז מען קורירט איהם האט ער אַבעסערקייט אויף אַ קורצע צייט, דאריבער האט ער מורא איהם צולאָזען אָהן דאָקטוירישע אויפזוכט. דער רבי האט געזאָגט אַ לחש און נאכהער זיך געווענדעט צום רוח רעה: זאָג נאָר מיר פאַרוואס דו ביזט אין דעם בחור אריין. דער „רוח רעה" האט געענטפערט: דער בחור אין זיין פריהערדיגען גלגל איז געוועזען איינע פון די רוסישע שטעדט אַ גבאי פון צדקה און איך, אין מיין פריהעריג גלגל בין געוועזען אַ פּראָסטער אָרימאַן. איינמאָל בין איך צו איהם געקומען נאָך אַ נדבה, האט ער מיר נישט געוואָלט געבען און איך בין פון הונגער געשטאָרבען. דאס בית דין של מעלה האט מיך געהייסען אריינגעהן צו איהם אין גוף, און איהם דערפאר

פארדיווען ביז זיין טוידט. דער רבי האט אויף איהם גוזר געוועזן, דעם בחור קיין שלעכטס צוטהון און פון איהם ארויסצוגעהן, נאר דער רוח רעה האט געענטפערט, אז אנדערש וועט ער איהם צורוה נישט לאזען, ביז וואנען ער וועט צוזאגען דאס צוטהון: צו זיצען דריי מעת לעת פערמאכט און זאל נישט קוקען אויף קיין פרוי דען אנדערש וועט ער מוזען שטארבען. מען האט אזוי געטהון נאר אין לעצטען טאג האט מען איהם אליין געלאזט, און צו איהם זענען אריין זיין מוטער און מומעס, און האבען איהם שטארק געקושט, דען זיי זענען געוואוירגעווארען אז איהם איז לייכטער געווארען אויף זיין קראנקהייט. זיי זענען פון איהם ארויסגעגאנגען, און דער רוח רעה איז צו איהם געקומען, און האט איהם געטוידט.

י"ג.

דער לחש געגען מזיקים.

איינמאל האט מען צום רבי'ן אין בית המדרש געבראכט א פרוי וואס איז פלוצלינג קראנק געווארען, אז ער זאל איהר העלפען. דער רבי האט געענטפערט אז אין די אשה איז אריין א רוח רעה, און מ'ברויך איהר, דורך לחשים, פון איהם צו בעפרייען. דער רבי האט די לחשים איבערגעגעבען זיין תלמיד ר' חיים וויטאל, אז ער זאל איהר העלפען, און איהם געהייסען צו איהר געהן פארנאכט. ר' חיים וויטאל ז"ל האט נישט געקאנט געהן פארנאכט און איז געגאנגען ביינאכט. בעת ער איז צו איהר אין שטוב אריינגעקומען האט זי אנגעהויבען ציטערען. ער האט געפרעגט דעם רוח ווי ער הייסט. האט ער כסדר געענטפערט אויסגעטראכטע נעמען. ער האט איהם אביסעל שטרענגער געפרעגט, ער האט איהם געזאגט א פרישען נאמען, און ער האט געזעהן אז דאס איז נישט קיין ליגען, דען עס האט געשטומט מיט דעם וואס דער רבי האט פאראויס געזאגט. ער איז צוגעגאנגען צו די פרוי און אין איהר א[...]ער אריינגערעדט פערשידענע לחשים. דער רוח האט געענטפערט מיאוסע ווערטער. נאכהער ווי ר' חיים וויטאל ז"ל האט בעמערקט אז ער וויל ארויסגעהן האט ער צו איהם געזאגט: געה ארויס דורך דעם קליינעם פינגער פון איהר לינקען פוס. דער רוח האט נישט געוואלט הערען און דוקא, געוואלט ארויסגעהן דורכ'ן בויך און אויך א שאדען טהוען די אלע, וואס האבען זיך דארטען בעת מעשה אין שטוב געפונען. ר' חיים וויטאל ז"ל איז געגאנגען אין בית המדרש אריין מעריב דאווענען, און דאס דערצעהלט דעם רבי'ן. דער רבי האט איהם געענטפערט, איך האב דיך צו איהר געהייסען געהן פארנאכט, מאַ פאר וואס ביזטו צו איהר געגאנגען ביינאכט, ווען די רוחות רעות און מזיקים שוועבען אויף טריט און שריט, און מען קען גאר נישט העלפען? דערוויל האט אין דרויסען שטארק אנגעהויבען צו רעגנען, און דער רבי האט איהם געהייסען א היים געהן, און נישט צו יענע פרוי, דען ביינאכט איז שוועדער נשוען עפים אויף צוטהון, ווייל עס איז א סכנה פאר דעם לחש זאגער. דער

רבי האט איהם בעגלייט אויפ'ן וועג. ער האט איהם אנגעזאגט אז וויבאלד ס'וועט איהם עפּיס שלעכטס טרעפען אין וועג, זאל ער מיט זיין פאלע פון פאלטען א שאקעל טהון, וועט דער מזיק בטל ווערען און ער וועט זיך אויפהערען צו שרעקען. אין מיטען וועג איז איהם פון אונטען אנגעקומען א שווארצער, גרויסער און בייזער הינט, האט אויף איהם שטארק געבילט, און פון גרויס שרעק האט ער פערגעסען וואס דער רבי הייט איהם אנגעזאגט, אז ער זאל זיך קענען מציל זיין. ער איז אנידערגעפאלען אויף דר'ערד און אנגעהויבען ציטער'ן. אין ציטערען האט זיך זיין פאלע א בויג געגעבען, און דער הונט איז באלד פערשווינדען געווארען, ער איז צו זיך געקומען, האט זיך אויפגעהויבען פון דר'ערד, איז א הייטגעגאנגען שלאפען און בעמערקט, אז איין האנד איז איהם פאראליזשירט, מחמת דער הינט האט איהר געוויס אנגעריהרט.

צומארגענס ווען ער איז געקומען צום רבי'ן, האט דער רבי צו איהם געזאגט: כ'האב דאך דיר געזאגט ווי אזוי זיך צוהיטען פון מזיקים, און פארוואס האסטו נישט אזוי געטהון? — דער רבי האט א נעם געטהון זיין שלאפע האנד אין זיינע הענד אריין, און נאכהער זי אבגעלאזט, באלד איז די האנד געהיילט געווארען. אויך האט דער רבי איהם דערצעהלט אז ער האט געוואוסט אז איהם וועט שרעקליכעס אין וועג פארקומען, דעריבער איז ער מיט איהם געגאנגען דעם גאנצען וועג. דער רבי האט איהם געזאגט פרישע סודות, און איהם נאכאמאל געשיקט צו דער זעלבער פרוי. ר' חיים וויטאל ז"ל האט אין איהר אויער איינגערוימט פערשידענע לחשים און עס האט נישט געפועלט, דער רוח רעה האט נאך אלץ געטהוען ס'זייניגע. ער איז אוועק צום רבי'ן, און דער רבי האט איהם איבערגעגעבען אנדערע, שטארקערע לחשים און ער האט זיי בענוצט פון וואס זי האט אנגעהויבען איינגאנצען ציטערען, און מען האט אנגעזעהען אז דער רוח רעה האלט ביים נעמען דעם דרך. ער האט געפרעגט דעם רוח רעה: ווי אזוי ביזטו אין איהר אריין געקומען? — דער רוח האט געענטפערט: אין א פריה מארגען, ווען זי האט געהאקט מיט אן'אייזען אין שטיין (כדי צו בעקומען פייער, פארצייטינס האבען זיי נאך נישט געוויסט פון שוועבעלעך) און דער שטיין האט באין אופן קיין פייער נישט געוואלט ארויסגעבען, האט זי איהם אווארף אין דר'ערד געגעבען מיט א קללה „דער רוח זאל דיך חאפען” און דורך די קללה, האב איך בעקומען ערלויבעניש צו איהר צו קומען, דען דריי טאג האב איך זיך ביי איהר אין שטוב צווישען מיסט געוואלגערט, און האב קיין כח נישט געהאט אין איהר אריינצוגעהן ביז ר"ר ק"לה. ער האט געזאגט אז ס'איז איהם זעהר שוועהר אנגעקומען צו איהר אין שטוב אריין צוגעהן, ווארום די מזוזה וואס האט געהאנגען ביי די טהיר האט איהם פיעל געשטערט און ער איז אריין, דורך א לאך פון א שויבפענסטער. ר' חיים וויטאל ז"ל האט איהם פון ארונטערגענומען דעם חרם, און דער רוח רעה איז פון איהר ארויס דורך דעם קליינעם פינגער פון לינקען פוס.

יד.

א רוח רעה, פון פיש אין מיידעל׳ס קערפער.

ר׳ רפאל ענף ז״ל האט געוואוינט אין די שטאדט דמשק. איינמאל פרייטאג נאך האלבען טאג, האט זיין טאכטער תמר גענעסען א קעפיל פון א פיש און נאכ׳ן עסען איז זי פערחלשת געווארען. מען האט איהר דערטונטערט און געלייגט אין בעט אריין. נאכהער האט מען געצונדען ליכט, חאטש ס׳איז נאך געווען צייט צום זמן. פלוצלינג הערט מען ווי דאס מיידעל הייסט צורופען דעם פאטער (ר׳ רפאל) און אז ער איז צו איהר צוגעגאנגען האט זי געזאגט: ווארום האסטו נישט אנגעצונדען מעהר ווי צוויי ליכט לכבוד שבת? ער האט געענטפערט: אלע שבת צינד איך נישט מעהר אן ווי צוויי. דאס מיידעל האט ווידער געזאגט: היינט זאלסטו אנצינדען נאך א דריטע ליכט, דער היינטיגער שבת וועט זיין אנ׳אויסנאם. אז ער האט אנגעצונדען א דריטע ליכט האט זי געהייסען אנגרייטען זיבען שטוהלען פאר זיבען תלמידי חכמים צווישען זיי אליהו הנביא ז״ל, ר׳ יוסף קארו ז״ל און ר׳ יצחק קארו ז״ל און ער האט אזוי געטהון. בעת מעשה איז דערביי געווען ר׳ יעקב אליטאן ז״ל און אויך ער אזוי ווי איהרע עלטערען האט זיך שטארק דערויף געוואונדערט. דאס מיידעל האט זיי נאכהער געהייסען געהן דאווענען און ר׳ יעקב אליטאן ז״ל האט זי געהייסען, נישט פאר קיינעם דערצעהלען וואס ער האט געזעהן. ר׳ יעקב ז״ל איז א היים געגאנגען צו זיך אין שטוב, אנטהון די שבת׳דיגע מלבושים האט דאס ווייב זיינס איהם געפרעגט פארוואס ער האט קיין צייט נישט געהאט צו קומען אביסעל פריהער, און ער האט געענטפערט אז ער איז געוועזען פערנומען מיט ר׳ רפאל׳ן וועגען געשעפט זאכען. זי האט פערשטאנען אז ער לייקענט פאר איהר, ווארום זי האט געוואוסט אז ר׳ רפאל ז״ל פיהרט נישט קיין געשעפטען פרייטאג צו ליכט צינדען, און האט געפאדערט אנ׳אמת׳דיגען תירוץ, ער האט געזעהן אז ער וועט איהר נישט קענען נארען האט ער איהר דערצעהלט אז א רוח רעה פון א חכם איז אריין אין ר׳ רפאל ז״ל טאכטער תמר, און דאריבער איז ער געווען פערנומען. זי האט איהם געענטפערט אז זיינע רייד זענען אהן א טעם, ווארום ווי באלד דאס איז א רוח רעה, איז עס נישט פון קיין חכם, טאמער פון א חכם, איז עס נישט קיין רוח רעה. ביני לביני איז ער געגאנגען דאווענען. נאכ׳ן דאווענען איז ער צוגעגאנגען צו ר׳ רפאל ז״ל פענסטער און אריינגעשריגען אז ר׳ רפאל ז״ל זאל צו איהם ארויסקומען. דאס מיידעל האט זיך אנגערופען: דער נארישער יעקב מיינט אז איך ווייס נישט אז ער האט אלסדינג דערצעהלט זיין ווייב, חאטש איך האב איהם דאס נישט ערלויבט. זיי האבען איהר געבעטען נישט קיין שלעכטס צוטהון איהם, און געהייסען איהם אריינקומען אין שטוב אריין. ער האט אדער מורא געהאט אריינצוגעהן אין די שטוב, ווארו דאס מיידעל איז געלעגען און האט זיך בעהאלטען, אין דער ערשטער שטוב צווישען די פענסטער וויין. דאס מיידעל האט ווידער געשריען: מעגסט אפער געהן פון אונטער די פענסטער, און ברויכסט זיך נישט צובעהאלטען. ער איז אריינגעגאנגען אין דער צווייטער שטוב, זיי האבען קידוש געמאכט, געגעסען און געבענטשט. געשלאפען זענען זיי שוין נישט דען זיי

זענען געוועזען שרעקליך צושראקען פון דעם פליצלינגען אומגליק וואס האט געטראפען מיט זייער טאכטער. ארום האלבע נאכט האט דאס מיידעל געהייסען געהן נאך ר׳ חיים וויטאל ז״ל דען זי ברויך איהם נויטיג וועגען אנ׳עניין. מען האט איהר געענטפערט אז איצטער וועט קיינער נישט געהן אויף דער גאס ווייל מען שרעקט זיך ביינאכט אין גאס צוגעהן. זי האט א צווייט מאל דאס זעלבע געפאדערט, און מען האט איהר ווייטער דאס איינענע געענטפערט. פארבאג האט זי ווייטער געהייסען געהן, און האט זיי איבערגעגעבען א סימן, אז זיי וועלען איהם טרעפען, ליגען אנ׳אויסגעשלאפענער און קלעהרען, וועגען א חלום וואס ער האט פערגעסען, און דאריבער זאלען זיי איהם הייסען צו איהר קומען וועט זי איהם דעם חלום בעשיידען. זיי האבען אזוי געטהוען, און האבען איהם טאקי געטראפען קלעהרען וועגען א פערגעסענעם חלום. ער האט זיך באלד אנגעטהוען און מיט זיי געגאנגען. ווען ער איז צו איהר צוגעגאנגען האט זי איהם בעשיידט זיין פערגעסענעם חלום. איהם האט געחלומט וועגען זיבען שטוהלען מיט א חולה, האט זי איהם געזאגט אז דער חולה איז זי זעלבסט. זי האט איהם געבעהטען אז ער זאל איהר זעהן צו היילען.

נאכהער האט זי צו איהם געזאגט: איך בין איינער פון די, וואס האט א מאל געוואוינט אין צפת, שוין פערציג יאהר ווי מיין נשמה שוועבט אויפ׳ן עולם התוהו צוליעב דעם, וואס זי האט נאך א שטיקעל פגם אין זיך. איינמאל—האט זי ווייטער גערעדט—האב איך געהערט ווי דאס בית דין של מעלה זוכט איינעם, וואס זאל געהן אנזאגען די שטאדט דמשק אז זיי זאלען תשובה טהוען און זיך ראטיווען פון דעם אומגליק וואס איז אויף זיי נגזר געווארען אין הימל, האב איך זיך אנגערופען אז איך וויל זיין דער שליח. מען האט מיר דאס ערלויבט און דערפאר, צוגעזאגט א תיקון פאר מיין זינדיגע נשמה. איך האב געזוכט א פלאן, ווי אזוי צוקומען אויף דער וועלט, און איך בין אריין אין איינעם פון די פיש וואס געפונען זיך אין טייך פרת. כ׳האב געבעהטען ביי גאט אז איך זאל אריינפאלען צו א יודישען פישער אין דערהאנד און אזוי איז טאקי געוועזען. דער יודישער פישער האט מיך שיער פערקויפט פאר דעם רשע שלמה תגוייל, נאר מיין תפלה האט געהאלפען אז ר׳ רפאל ז״ל ווייב האט מיך געקויפט. ווען איהר טאכטער האט פון מיר אפגעשאבען די שופען און איך האב שמערצען געליטען בין איך אריין אין פוש׳ס קאפ, דען דעם קאפ שאבט מען דאך נישט. מען האט מיך אפגעקאכט, און דאס מיידעל האט דעם קאפ געגעסען, און דאריבער בין איך אריין צו איהר אין גוף אריין, ווייל זי איז א ריינע נשמה און האט א ניצוץ פון אסתר המלכה. אזוי ווי עס איז שוין געוועזען דער זמן פון שחרית דאווענען, האט דאס מיידעל זיי געהייסען געהן דאווענען און אנגעזאגט, אז זיי זאלען ערוועקען דעם עולם צו תעניתים און תשובה.

פארנאכט, ביי שלש סעודות, איז ר׳ חיים וויטאל ז״ל נישט מעהר געקומען צו ר׳ רפאל ז״ל און זיי האבען נאך איהם געוואלט שיקען, נאר דאס מיידיל האט נישט ערלויבט און האט געזאגט: ער הערט ווי דער מגיד זאגט דארטען אין בית המדרש א פרשה פיל מיט מוסר, און ער ווייס גארנישט אז די אלע שלעכטע מידות זענען טאקי אין דעם זעלבען מגיד פערהאן.

מוצאי שבת קודש, האט זי געהייסען מאכען א הבדלה אום זי זאל קאנען פערלאזען דעם מיידעל׳ס קערפער. נאך הבדלה האט זי געזאגט: ר׳ חיים וויטאל ז״ל איז נישט געקומען, ער האט געמיינט אז איך וועל נאך איהם

שיקען, ער האט זיך דערפאר איסגעבערענגט צו הערען פון מיר אזעלכע סודות, וואס נאר אין שבת'דיגען טאג קען איך זיי זאגען, און מארגען — שוין נישט. צומארגענס איז ר' חיים וויטאל ז"ל געקומען און ער האט זיך דערוואוסט, אז ער האט פיעל סודות פערשפעטיגט. ער האט געזאגט א כונה פון וואס דער רוח איז פון מיידעל ארויס דורכ'ן קליינעם פינגער פון לינקען פוס. פון דעמאלס אן, איז דאס מיידעל צוריק געזונד געווארען.

מו.

א שלעכטע פראגע.

איינמאל האט ר' חיים וויטאל ז"ל געפרעגט דעם רבי'ן א הארב שטיקעל זהר און דער רבי האט איהם געבעטען אז ער זאל איהם אבלאזען דערפאר, וואס קען ארויסקומען א טובה פאר אלע אז ער וועט איהם דאס נישט זאגען. ר' חיים וויטאל ז"ל האט איהם שטארק געבעטען אז ער זאל איהם דאס זאגען און דער רבי האט אלץ געענטפערט אז ער קאן איהם דאס נישט זאגען צוליעב די גרויסע סודות וואס דארטען איז פערהאן און וואס ס'איז איהם דערויף נישט געגעבען געווארען קיין ערלויבניש צו אנטפלעקען, ווייאלד ער וועט עס איהם אנטפלעקען, וועט ער (ר' חיים וויטאל ז"ל) דערויף חרטה האבען, און ס'וועט שוין דעמאלס זיין פערפאלען. ער האט גארנישט געוואלט הערען און געבעטען ער זאל איהם זאגען דעם פשט און סוד פון יענעם שטיקעל זוהר. דער רבי האט איהם געענטפערט אז ער מוז איהם צוליעב טהון, און ער האט איהם געזאגט די סודות פון יענעם ענין. אויסער דעם האט ער געזאגט אז, דערפאר וואס ער האט איהם די סודות אויסגעזאגט, וועט ער (דער רבי, רער ר"י הקדוש) דאס יאהר מוזען שטארבען, און דאס האט ער געמיינט, אז ער (ר' חיים וויטאל ז"ל) וועט דערויף חרטה האבען. דער רבי האט ווייטער געזאגט: מיר איז נישט א שאד מיין הויזגעזינד און דאס, וואס איך געה א וועק פון דער וועלט, מיר איז א שאד וואס איהר וועט נעבאך איבערבלייבען אליין, אהן מיר. זיי האבען שטארק געוויינט און חרטה געהאט אויף ר' חיים וויטאל ז"ל פראגע. און א פאר וואכען ארום, האט זיך דער רבי פערשלאסען אין א בעזונדער שטוב, אין א בעזונדערען, הויף, וואס אויך זיינע תלמידים זענען דארטען געוועזין, איינמאל איז צווישען די תלמידים ארויסגעקומען א מחלוקת און דער רבי איז דערפון געוואהרגעווארען, און איז א גאנצען שבת ארומגעגאנגען טרויעריג. זיי האבען איהם געפרעגט פארוואס ער איז טרויעריג האט ער געענטפערט, ווייל מיט זייער מחלוקת האבען זיי געגעבען כח די סטרא אחרא מקטרג צו זיין און טהון וואס זי וויל, און זיין גזר דין איז שוין אין הימעל, דורך זייער מחלוקת, גע'חתמ'ט געווארען. ווארום די גאנצע צייט וואס דער רבי האט געלעבט, האבען די תלמידים זיך קיינמאל נישט געקריגט איינער מיט'ן צווייטען.

פאַר זײַן פּטירה האָט דער רבי געבעטען זײַנע תלמידים אַז זיי זאָלען נישט צופיעל אַרײַנקלערען אין יענע סודות פון זוהר, דען זיי וועלען חלילה נישט מאַריך ימים זײַן דאַדורך, וואָרום דאָס דור איז נישט ראוי צו אַזעלכע סודות. בײַ זײַן פּטירה איז געוועזען ר׳ יוסף כהן ז״ל. דער רבי האָט איהם געהײַסען אַרויסגעהן פון שטוב, און אַזוי ווי ער איז אַרויסגעגאַנגען, איז דער רבי נפטר געוואָרען דורך נשיקה. מען האָט איהם, מיט גרויס כבוד, מקבר געוועזען און דער עולם, האָט נאָך איהם שטאַרק געטרויט.

דאָ האָבען זיך שוין געענדיגט אַלע וואונדערליכע מעשיות, אותות און מופתים פון דעם הייליגען געטליכען נביא ר׳ יצחק לוריא ז״ל (האר״י ז״ל) זײַן זכות זאָל אויף אונז יודען מגין זײַן, און מיר זאָלען געהאָלפען ווערען מיט אַלעם וואָס מיר פערלאַנגען און מיט די גרעסטע ישועה, די גאולה שלימה במהרה בימינו, אמן.

ר׳ יחיאל מיכל פון זלאָטשוב זי״ע.

טז.

שיער הרוגה געהאַט אַ שוועסטער מיט אַ ברודער.

ר׳ ישראל מיט זײַן ווײַב און צוויי זיהן האָבען זיך מפרנס געוועזען פון אַ קרעטשמאַ וואָס זיי האָבען געהאַט אין אַ דאָרף נעבען טשעפּילאָוו. ויהי היום האָט זיך זייער מזל אַ דרעה געטהוען און זיי זענען, לא עלינו, געבליבען אָהן פרנסה. געוואוסט האָבען זיי אַז דער פריץ וועט פון זיי פאָדערען דירה געלד און חי באַלד, זיי וועלען איהם נישט קענען געבען, וועט ער זיי אָנטהון גרויסע צרות און דאריבער, איז ר׳ ישראל געגאַנגען בעטען בײַם פריץ אַז ער זאָל וואַרטען נאָך אַ זמן מיט דעם דירה געלד וועט ער איהם נאָכהער געבען פאַר צוויי זמנים אינאייינעם. ער איז געוואָרען איבער גליקליך פון דעם וואָס דער פריץ איז דערויף בעשטאַנען און איז אַ פרעהליכער, אַהיים געגאַנגען אָנזאָגען דעם ווײַב און קינדער די גוטע בשורה, אַז גאָט האָט זיי געהאָלפען און דער הריץ האָט זיך אויף איהם ערבאַרימט.

דער צווייטער זמן איז גאַנץ שנעל איבערגעלאָפען, און זײַן אומגליקליך מזל איז אינאײַנעם, גאַנץ שנעל, ערגער געוואָרען אויף אַזוי פיעל, אַז זיי האָבען נישט געהאַט אויף אַ שטיקעל טריקען ברויט. וויפיל דער הונגער האָט זיי געמוטשעט און פערענדערט זייער געשטאַלט, איז אַלץ פערשוואונדען געוואָרען בעת זיי האָבען זיך דערמאַנט אַז דעם פריץ׳ס לעצטער טערמין איז שוין אויך איבערגעלאָפען. און גאָט ווייסט וואָסער אומגליק עס שטעהט זיי פאָר!

געוועהנליך, האָט דער פריץ געפאָדערט געלד, פאַר דער קרעטשמאַ, פאַר צוויי זמנים און זיי האָבען נישט געהאַט צוגעבען. ער איז שטאַרק אין כעס געוואָרען און האָט בעפוילען, מען זאָל איהם, זײַן פרוי מיט זייערע צוויי זיהן אַרײַנלייגען אין אַ טיעף גרוב און דאָרטען, זיי דערלאַנגען יעדען טאָג ברויט מיט

וואַסער, און מען האָט באַלד אַלעס געטהוען, אַזוי ווי ער האָט געהייסען. דער פּריץ האָט געהאַט צוויי בעדינער איינער האָט געהייסען לודוויג און דער צווייטער איוואַן. לודוויג איז געוועזען אַ גרויסער שונא ישראל, אַ פּיאַק און בכלל שלעכטער מענש, דאַגעגען איוואַן איז געוועזען אַן אָרענטליכער קריסט, האָט נישט געהאַט קיין קינדער און צוליעב דעם האָט ער יעדער איינציגען אָרענטליך בעהאַנדעלט, אָהן אונטערשייד אַ גוי, צי אַ יוד. אָט די צוויי קריסטען האָט דער פּריץ איבערגעגעבען די שמירה ביים גרוב, ווי דער אָרימער ר׳ ישראל מיט זיין ווייב און קינדער זענען געלעגען, און לויט אַ געוויסען פּלאַן, האָבען זיי זיך געטוישט מיט דער שמירה, דאָס הייסט: ביידע זענען קיינמאָל נישט געשטאַנען בעיַאַנד, נאָר ווען דער צווייטער איז אָנגעקומען איז דער ערשטער אַוועקגעגאַנגען.

אין דעם גרוב איז דורך עטליכע חדשים געשעהן אַ שרעקליכע האַרצרייסענדע סצענע: ר׳ ישראל׳ס ווייב האָט איהם געבוירען אַ קינד (דען זי איז אַ מעוברת׳ע איינגעזעצט געוואָרען אין גרוב, אָהן רחמנות) און וויַיל מען האָט דאָס קינד ווי געהעריג נישט אַרומגעוואַשען, איז דאָס קינד און עטליכע טעג דערנאָך, געשטאָרבען. פון דעם טוידטין קינד איז אָנגעלאָפען ווערים, און דאָס האָט געבראַכט דערצו, אַז איינער פון זיינע צוויי זיהן, דער עלטערער, איז אין אַ קורצע צייט אַרום, אויך געשטאָרבען. דאַמאָלס האָט זיך איצטער געמאַכט דאָס רעכטע אומגליק; די ווערים—פון איין זייט און דער שרעקליכער שלעכטער ריח —פון דער צווייטער זייט, האָט זיי דריי, דעם כח אַוועקגערויבט, און האָבען מיט בלוטיגע טרעהרען געבעהטען דעם טוידט. ווי זאָגט מען אָדער?—„צו צרות איז מען שטאַרק״. יאָ, דאָס איז, נעבאַך, אַ ביטערער אמת! גאָט האָט זיי געהאָלפען, און זיי האָבען צו דעם אַלעם כח געהאַט.

דער פּריץ האָט אָנגעזאָגט די שומרים, זיי זאָלען איהם זאָגען אין וואָסער מעמד דער יוד מיט די קינדער געפונען זיך, און זיי האָבען איהם דאָס ערפיהלט.

דער שומר לודוויג האָט נחת געשעפּט דערפון, ווען ער האָט געזעהן דעם יוד׳ס ביטערען מעמד, און האָט זיך, בעת מעשה, געטראַכט „איהר לעבט נאָך?!״ נאָר אייער, איוואַן, האָט זייער אומגליק, ביי זיך אין האַרץ געפיהלט, און געוואָלט עצות זיי צו ראַטיווען, און ער האָט געפונען אַ גוטע עצה.

בלילה ההוא, און יענע פינסטערע נאַכט, ווען איהרע שוואַרצע וואָלקינס האָבען זיך מיט אַלע קרעפטען געשטאַרקט, אַ שפּור פון ליכטיגקייט צו פערשווינדען, האָט זיך דעם יוד, ר׳ ישראל׳ס, מזל געשטאַרקט און דאָך מנצח געוועזען די אַלע שלעכטע וועגען, און דער קריסט, איוואַן, האָט צום יוד אַ זאָג געטהוען: „מענטש, אומגליקליך באַשעפעניש; אומגליקליכער! דיין מזל איז ערוועקט געוואָרען צום גוטען, און דיין גאָט האָט דיר געהאָלפען אויסגעלייזט צו ווערען. נעם דאָס פלעשיל בראַנפען און דיינע הענט און, אַז לודוויג וועט שפּעטער צו דיר קומען, זאָלסטו איהם מכבד זיין מיט בראַנפען״. אַ בליק וואָס האָט בעוויזען אַ שמייכעל פון דאַנקבאַרקייט פון אַן אומגליקליכען האָט זיך אויף ר׳ ישראל׳ס געזיכט בעוויזען. און ער האָט צוגעזאָגט, אַלסדינג צוטהוען, חאָטש ער אַליין האָט נאָך נישט געוואוסט צי וואָס דאָס וועט איהם ברענגען. דער גוטער איוואַן, זעהנדיג לודוויגען

אָנקומען, איז ער פֿוג'ם גרוב אַוועקגעגאַנגען, צוגרייטען אַלעס נויטיגעס צודאַטיוּוען ר' ישראל'ן מיט זיין ווייב און זוהן.

לודוויג איז ווי אַ מערדער צום גרוב צוגעגאַנגען זעהן וואָס מיט זיי הערט זיך. ער האָט באַמערקט אַ פלעשעל בראָנפֿען און, נישט קלערענדיג, פֿון וואַנען איז צו זיי געקומען בראָנפֿען, האָט ער צו זיי אַריינגעלאָזט אַ שטריק, און אַרויסגעצויגען דעם בראָנפֿען, ער האָט דעם גאַנצען „ביטערען געטראַנק" אויסגעטרונקען, און צייט אַ פֿירטעל שעה איז ער אויף דר'ערד געליגען ווי אַ געהאַרגעטער. באַלד איז איוואַן אָנגעקומען מיט אַ געשפּאַנטער פֿוהר, האָט אַראָפּגעלאָזט, אין גרוב, אַ געזונדטען זיין שטריק און האָט אַרויפֿגעצויגען ר' ישראל'ן מיט ווייב. פֿון גרויס „שרעק־שמחה" האָבען זיי אָן זייער איינציגען, אַנדערהאַלבען יעהריגען זוהן, פֿערגעסען, און זענען פֿון דאָרטען אַוועקגעפֿאָהרען, ביז איבער די גרעניץ. אויף יענער זייט גרעניץ, (יענער זייט גרעניץ מיינט מען: דאָס אָרט ווי דער פּריץ האָט דאָרטען קיין דעה נישט) האָט איוואַן זיי געגעבען עטליכע רובל אַז זיי זאָלען האָבען חיונה ביז וואַנען זיי וועלען קומען צו אַ שטיקעל פּרנסה, זיי האָבען איהם געקושט און געדאַנקט, און ער איז אין די זעלבע ווינטער נאַכט, צו זיך אַהיים געפֿאָהרין, און קיינער אויסער ער, האָט פֿון דעם גאָרנישט געוואוסט.

צומאָרגינס, נאָך איידער ער האָט בעדאַרפֿט געהן זיך טוישען מיט לודוויגען האָט ער זיך דערוואוסט, אַז דאָס גאַנצע דערפֿיל מוט'ן פּריץ בראש ווייסען שוין אַז לודוויג האָט זיך אָנגעשכור'ט, אַז ר' ישראל מיט זיין ווייב זענען אַנטלאָפֿען, אַז לודוויג ליגט שוין אין קאָזע און דער עיקר דאָס, וואָס ער אליין האָט אויך גאָרנישט געוואוסט: אַז אין גרוב איז געבליבען זייער'ס אַן'אומגליקליך פֿערלאָזט קינד. ער האָט שוין נישט בעדאַרפֿט צו געהן היטען דעם „לעדיגען גרוב" און איז געגאַנגען צום פּריץ זיך בעטייליגען אין דעם פּסק דין אויף לודוויגען. לודוויגען האָט מען געפּסקנת מיתה, און מען האָט זי אויסגעפֿיהרט. דאָס קליינע קינד האָט מען געגעבען איוואַנען, וואָרום ער איז געוועזען קינדערלאָז. אַז דאָס קינד איז אונטערגעוואַקסין, האָט ער איהם איבערגעגעבען זיינע עטליכע בהמות צו פֿאַשען אין פֿעלד.

אין אַ צייט אַרום, האָט זיך דער קליינער צוקריגט מיט זיינע קאָלעגען די פּאַסטוכער, און זיי, וויסענדיג די גאַנצע מעשה אַז ער שטאַמט פֿון יודען, האָבען אויף איהם געשריגען „זשיד". דער קליינער איז בייז געוואָרען פֿון דעם זידעל נאָמען און האָט זיי געענטפֿערט אַז נאָר זיי זענען זשידעס. זעהנדיג דאָס, האָבען זיי איהם אויסגעוויזען אַז דערפֿאַר איז נאָר ער אַ זשיד און זיי נישט, ווייל ער איז געמל'ת און זיי—נישט. מיט אַ ברוגזע מינע איז ער צו זיינע מכלומר'שטע עלטערין אַהיים געלאָפֿען און אַלעס דערצעהלט, זיי האָבען איהם אָפּגענאַרט און געזאָגט אַז על פּי סבה האָבען זיי איהם געמוזט מל זיין, און ביים קליינעם איז אַראָפּ דער כעס. פֿון דאַמאָלס אָן, ווער ס'האָט זיך מיט איהם צושלאָגען האָט ער הויך געשריגען זשיד נישט זשאַליעוועדיג קיין כח. דער אמת מוז דאָך אָדער קאַפּויר קומען. און זיי האָבען איהם דערצעהלט די גאַנצע מעשה פֿון וועמען ער שטאַמט און ווי אַזוי זיינע עלטערען זענען. אַ דאַנק דעם שכור'ן לודוויג, געראַ-

פּוועט געוואָרען, און אויסגעוויזען אז זײַ אויף איהם קענען ווײַטער שרײַען זשיד, אָבער ער אויף זײַ — נישט, דען אַנדערש וועלין זײַ איהם צום טוידט שלאָגען.

די מעשה איז איהם גוט געקראָכען אין קאָפּ ארײַן, און ער איז בעפאַלען מיט ווײַנענדע בקשות איוואַנען, אַז ער זאָל איהם קלאָר מאַכען זײַן רעטעניש. נישט קענענדיג איהם אָבווענדען, האָבען זײַ איהם אַלעס דערצעהלט, זײַ האָבען געמײַנט אַז ער וועט ווערען רוהיגער, לסוף איז ער געוואָרען אומרוהיגער און פון זײַ פערלאַנגט, אויף איהם רחמנות צו האָבען און אוועקשיקען צו זײַנע עלטערען. איוואַן האָט אָדער דאָס נישט געקאָנט טהון בײַ זיך אין שטוב, ווארום דער פּריץ וואָלט איהם געוויס דערין חושד געווען און ממילא, וואָלט מען זיך שוין דערוואוסט ווער ס'האָט זײַנע עלטערען גערױבעט פון וואָס איהם איז געקומען אַ שטרענגע שטראָף, און האָט בעשלאָסען אַ נײַעם פּלאַן צוקלערהערען ווי אַזוי איהם צוראַטעווען.

ער איז אַוועק צום פּריץ און האָט איהם פערצעהלט וואָסערע צרות דער יודישער יונגעל לײַדט בײַ איהם פון די רעשט פּאַסטוכער און עס איז געבליבען, אַז ער זאָל ווערען דעם פּריץ'ס בעדינער, און אַזוי ארום וועט יעדער פאַר איהם דרך ארץ האָבען, און אויפהערען שרײַען זשיד.

איוואַן האָט דערצעהלט דעם יונגעל אַז ער וועט ווערען דעם פּריץ'ס בעדינער צוליעב דעם, ער זאָל זיך קענען ראַטעווען. ער האָט איהם דאָרטען אהין געפיהרט, און אויפ'ן וועג איהם בעשטימט אַ צײַט, וואָס ער זאָל פון פּריצ'ס שטוב אַנטלויפען, צו איוואַנען.

עס איז איבערגעלאָפען אַ האַלב יאָהר, דאָס איז געווען חנוכה צײַט, און דער קלײַנער יונגעל איז אין מיטען דערנאַכט אַנטלאָפען פון פּריצ'ס שטוב צו איוואַנען און פון דאָרטען, איז איוואַן מיט איהם אוועקגעפאָהרען ביז נאָך ריגערגין. ער האָט איהם דערצעהלט דעם אמת ווער ס'האָט זײַן פאָטער גערױבעט, איהם געגעבען עטליכע רובל, זיך געזעגינט מיט איהם און איז צוריקגעפאָהרען אין שטאָדט אַרײַן. צומאָרגינס האָט מען זיך דערוואוסט אַז דעם פּריץ'ס בעדיענער פעהלט, מען האָט איהם אומעטום געזוכט נאָר אין ערגיץ נישט געפונען.

פון די פאָר רובל וואָס ער האָט בעקומען פון איוואַנ'ן, האָט ער זיך געקויפט יודישע מלבושים. וואו ער איז געקומען האָט מען איהם זעהר פײַן אויפגענומען דען ער האָט געוויזען אַז ער איז גע'מל'ת. אײַנמאָל איז ער געקומען קײַן זלאַטשוב אין בית המדרש אַרײַן צום הײַליגען רבי'ן ר' יחיאל מיכל זצ"ל און האָט איהם אַלסדינג דערצעהלט. דער רבי האָט איהם גענומען צו זיך אַ היים, איהם געהאַלטען ווי אַנאײַגען קינד און פאַר איהם צוגענומען אַ מלמד וואָס זאָל איהם אָנהויבען לערנען יודישקײַט, ווארום ער איז דאַמאָלס אַלט געווען צעהן יאָהר און גאָרנישט געוואוסט. מען האָט איהם אַ נאָמען געגעבען „מאיר". ער האָט געלערינט מיט חשק און אויף זײַן בר מצוה האָט ער געהאַלטען אַנ'אײַגענע דרשה וואָס האָט דיעם עולם שטאַרק געפעלען. בײַ מלמדים האָט ער געלערענט ביז פונפצערן יאָהר און נאָכהער, האָט דער רבי אַליין געמיט מיט איהם לערנען דען מען האָט פאַר איהם, אין ערגעץ קײַן רבין נישט געפונען, אַזאַ גוטען קאָפּ האָט ער געהאַט.

ווערענדיג אז ער איז שוין א בחור פון זיבצעהן יאהר, און איז א גרויסער חריף, משלם און למדן אפילו אין קבלה, האט דער רבי צו איהם געזאגט: דו ווייסט דאך אז די הייליגע תורה זאגט בן שמונה עשרה לחופה — צו אכטצעהן יאהר בעדארף מען חתונה האבען, על כן וויל איך דיר ארויסגעבען א תשובה פאר דיינע מעשים ביים גוי אין שטוב, כדי דו זאלסט זיין א נ'אמת ערהליך הייליגער יוד און דאריבער, מוזטו אויף דיר נעמען א גאנץ יאהר גלות צוליידען און דאס, וועט זיין א נ'אפקימעניש פאר דיינע שלעכטע מעשים. מאיר'ן איז זעהר שלעכט געוועזען זיך אפצושיידען פון אזא ליכטיג הויז וואס אי תורה, אי אנדערע זאכען האט איהם קיינמאל נישט געפעהלט נאר, בגוואלד, האט ער אזוי געמוזט טהוען, ווען דער רבי האט אזוי געהייסען. דער רבי האט אנגעשריבען עטליכע ווערטער אויף א שטיקעל פאפיר און האט עס איהם צוגענייט צום טלית קטן און איהם געאסר'ט דערין צוליינענען ביז פאר דער חתונה זיינע און דאן, זאל ער עס נישט ליינענען אליין, פאר זיך נאר ער זאל צוזאמענרופען די אונטערפיהרערס מיט דעם שטאדט'ס רב, און פאר זייערע אויגע ליינען. דער רבי האט זיך מיט איהם געזעגינט, און איהם שטרענג פערבאטען זיך אין ערגיץ נישט בעוויזען מיט זיין תורה פריהער ווי דעם סוף יאהר. ער האט איהם בעגלייט אביסעל אונטער דער שטאדט. און האט צו איהם געזאגט אז אין סוף יאהר זאל ער א שידוך טוהען מיט דעם. וואס יענער וועט איהם רעלין, און נישט פערגעסין, ווענין זיין צוזאג מכח דאס בריוועלע פון טלית קטן. דער רבי איז אהיים געגאנגען צו זיך אין דער ארימער מאר, האט אנגעהויבען אפרעכטען גלות. ווסער האט ער זיך נישט געשראקען פאר די ברענענדיגע זון און ווינטער, פאר די שרעקליכע קעלט, און האט אלסדינג, אין בעסטען ארדנונג מקיים געוועזען ביז, אין סוף יאהר, בעת איהם איז אויסגעקומען צו נעכטיגען אין א קרעטשמא אין א דארף פאר סאסנאוויץ: דארטען, אין דער קרעטשמא, האט ער געהערט זיינע צוויי קינדער לערנען, בעמערקענדיג זייער טעות אין א שטיקעל רמב"ם האט ער עס זיי געגעבען צו פערשטיין, און די קינדער האבען זיך גארנישט געקאנט אויסוואונדערין. ווערענדיג אז דאס טרעפט שוין ביים דריטען מאל, וואס זיי און זייער רבי ווייסען נישט און מוזען אנקומען צו איהם, האט זייער פאטער בעשלאסען אז ער זאל זיין זייער רבי, און זייער געוועזענער רבי זאל לערנען מיט זיינע צוויי קלענערע קינדער, און אזוי איז טאקי געוועזען.

זייער מנהג איז געוועזען אלע ערב שבת צוגעהן אין שטאדט אריין. איינמאל, ערב שבת, האבען זיי איהם (מאיר'ן) געבעהטען אז ער זאל מיט זיי מיטגעהן און ער איז מיט זיי מיטגעגאנגען אין שטאדט אריין מיטנעמענדיג א יורה דעה אונטער זיין ארום. אויפ'ן וועג האט ער זיי געזאגט א חידוש אין יורה דעה און זיי געהייסען געהן פרובירען דעם רב פון סאסנאוויץ און זעהען, צי ער ווייסט דעם חידוש. זיי האבען אזוי געטהוען. דער רב האט נישט געוואוסט און זיי האבען איהם געזאגט. ער איז שטארק נתפעל געווארען דערפון און זיי געבעהטען, אז זיי זאלען איהם זאגען פון וואנען דער חידוש שטאמט, אז זיי האבען נישט געוואלט זאגען, מורא האבענדיג. טאמיר וועט ער איהם

(מאיר׳ן) פון זיי צוזאמענקומען און וועלען נישט האבען פון וועמען צו הערין את לערנען אזעלכע וועלטעגע חידושים. דער רב האט זיי שטארק בעשוואוירען און זיי האבען אים אויסגעזאגט, ער האט זיי געבעטען אז דעם קומענדיגען ערב שבת זאלען זיי מיט זייער רבין צו איהם קומען, און האלטען ביי איהם שבת. און זיי האבען איהם דאס געמוזט צוזאגען. עס איז איבערגעלאפען די וואך. דער רב פון סאסנאוויץ האט מיט אונגעדולד ערווארט זייער קומען, און פרייטאג פארנאכט האט ער זיי באגעגענט געהן מיט זייער רבין. די שמחה איז ביי איהם געוועזען זעהר גרויס. ער האט מיט איהם פרובירט שמועסין אין לערנען און האט געזעהן, אז ער וועט איהם נישט בייקומען. עס איז איהם (דעם רב) איינגעפאלען א געדאנק אז דער בחור וואלט גוט געוועזען צו זיין זיין איידעם, און ער איז אריין צו זיין טאכטער, און איהר געהייסען זיך האלטען אין ערד-גונג, און זי האט שוין פערשטאנען וואס דער פאטער איהרער מיינט דערמיט. זייז ענען געגאנגען דאווענען און נאכ׳ן דאווענען האט זיי דער רב פערבעטען צו זיך אין שטוב אויף דער סעודה. (דער רב איז געוועזען זעהר רייך, זיין מעביל איז געווע-זען פונם שענסטען און בעסטען וואס קען זיך נאר ביי די רייכע געפונען.) זיי, דער רב מיט די 3 בחורים זענען געזעסען ביי איין טיש און ביים צווייטען טיש איז געזעסען דעם רב׳ס ווייב מיט זייער טאכטער. די גאנצע צייט פון עססען האט מען כסדר געשמועסט אין לערנען, דאס זעלבע איז פארגעקומען צומארגינס א גאנצען טאג, ביז אין אבענד נאך הבדלה, ווען זיי האבען זיך הערצליך, געזעגינט מיט׳ן רב און געפאהרען צוריק אין דארף אריין.

ויהי כבואם. אזוי ווי דעם איינגענטימער פון דער קרעטשמא׳ס קינדער מיט זייער רבין זענען אהיים געקומען, האבען זיי דעם פאטער זייערען דער-צעהלט דאס פערגאנגענע און דער עיקר, אז זיי האבען בעמערקט ווי דער רב וויל איהם פאר אנ׳איידעם, על כן בעהטען זיי דעם פאטער אז ער זאל, ווי אמשנעלסטען מיט איהם א שידוך טהוען מיט זייער שוועסטער. דער פאטער האט זיך וועגען דעם מיישב געוועזען מיט זיין ווייב און טאכטער און ביי זיי איז געבליבען, אז זיי מוזען דאס גליק שנעל צוהאפען. רען וויבאלד זיי וועלען לאנגווארטען וועט דער רב איהם פאר אנ׳איידעם נעמען. דער פאטער האט אריינגערופען דעם בחור (מאיר׳ן) צו זיך אין א בעזונדער צימער, און האט איהם דערצעהלט אז ער וויל איהם פאר אנ׳איידעם. דער בחור, געדענקענדיג דעם הייליגען רבין ר׳ יחיאל מיכל׳ס רייד (אז וואו מען וועט איהם וועלין זאל ער דערויף בעשטיין) איז בעשטאנען אויף זיין פארשלאג. זיי האבען זיך צוקישט און איינער דעם צווייטען געווינשען מזל טוב. מען האט תנאים געשריבען און בעשטימט דעם זמן החתונה אויף צוויי וואכען שפעטער, נישט לענגער ווי ס׳בעדארף דויערין די מלבושים צומאכען פאר חתן און כלה.

עס איז איבערגעלאפען די צוויי וואכען, און ס׳איז אונטערגעקומען דער חופה טאג. אויף דער חתונה זענען געוועזען א גרויסער עולם, פון די געבעטענע געסט און דער רב פון סאסנאוויץ. דער רב איז שטארק טרויעריג גע-ווארין, בעת ער האט דערזעהען דעם חתן, נאר פערפאלען ער וועט זיך שוין גארנישט קענען העלפען, דאריבער האט ער ארויסגעשלאגען דאס אלעס פון

זײַן קאָפּ און האָט געפּרובט הערען דעם חתנ'ס דרשה וואָס איז געוועזען אזוי טיעף קבלה, אז אפילו ער האָט זי, כמעט, נישט פערשטאַנען. נאָך דער דרשת האָט דער בּרחן אַ געשרײַ געטהוען מען זאָל נעמען דאָס אונטערפיהרען בײַם חתן, נאָר אַזוי ווי דער חתן האָט נישט געהאַט קײַן עלטערין זענען די אונטערפיהרערס געוועזען פרעמדע מענטשין. ער האָט זיך דערמאָנט וועגען דעם שטיקעל כתב יד וואָס אין זײַן טלית קטן איז אָנגענײַט, און האָט געבּעהטען די אונטערפיהרערס מיט דעם סאָסנאָוויצער רב און דעם „חדר מיוחד" ארײַן און דאָרטען, האָט ער אויפגעריסען דאָס פערנײַהטע און ארויסגענומען דאָס כתב יד און געגעבען דעם רב צו איבּערלײַענען. דער רב איז געבּליבּען שטעהן ניערקלעהרט און נישט געוואוסט וואָס צו ענטפערין, דען אינוועניג איז געוועזען ננגעשריבּען „היתכן שיקה אח את אחותו?"—צי איז גלײַך אז אבּרידער זאָל חתונה האָבּען מיט אַנ'אײַגענע שוועסטער?—דערווײַל איז אָנגעקומען די כלה'ס פּאָטער און איז געוואויר געוואָרען פון דעם קוויטעלע. מען האָט אָנגעהויבּען פרעגען דעם בּחור פון וואַנען ער שטאַמט (צוליעבּ אײַלעניש האָבּען זײַ איהם נאָרנישט געפרעגט פאַר די תּנאים וועגען זײַן גרונדליכען אָפּשטאַמונג. זײַ האָבּען נאָר געוואוסט אַז ער האָט קײַן עלטערין נישט, אַזוי ווי ער האָט זײַ, בײַ זײַן אָנקומען, געזאָגט.) און ער האָט זײַ אַלסדינג דערצעהלט. עס וועט זײַן גאַנץ איבּעריג פון מיר, צו בּעשרײַבּען ווי אַזוי דאָס איבּערקעהרעניש איז דענסטמאָל שטאַנגען, און ווי אַזוי די אויסגעמישטע פון לײַדען און פרײַדען קישען האָבּען אויסגעזעהן אינאײַנעם מיט די קוויטשערײַען און חלשות'ן, מיט אײַן וואָרט: דאָס וואָס איז דאַמאָלס דערבײַ געוועזען האָט נאָך אַזוינס צײַט זײַן לעבּען נימ געזעהן. באַלד דערנאָך איז מען געגאַנגען צום טיש, און דער בּאָל איז שוין נישט געוועזען צוליעבּ די חתונה נאָר צוליעבּ דעם געפונענעם זוהן און צוליעבּ דעם גרויסען נס וואָס זײַ איז געשעהן, דורך די הילף פון דעם הײַליגען צדיק ר' יהיאל מיכל ז"ל וואָס האָט מיט נביאות געוואוסט וואָס שפּעטער וועט זײַן, און האָט פערהיט פון אַזאַ געפעהרליכען שריט.

פון די אַלע אונציפרידענע איז אײַנער געוועסען, וואָס נאָך די געשיכטע האָט זײַן פּנים געלויכטען פון שמחה. דאָס איז געוועזען דער סאָסנאָוויצער רב, דען ער האָט געזעהן אַז מן השמים איז בּאַשעהרט אַז דער חתן זאָל זײַן, זײַן איידעם אַזוי ווי עס איז טאַקי שפּעטער געוואָרען.

ר' נפתלי פון פּוזנא זי"ע

יז.

מבטל געמאַכט די גזירה רעה.

דער הײַליגער צדיק ר' נפתלי זי"ע איז געוועזען רבּי אין אַ קלײַן אָרים שטעדטיל און האָט אַלײַן אויך נישט געהאַט פון וואָס צולעבּען, אַז ער האָט

זיי געוואָלט ארוים העלפען פון זייער אָרימקייט און איינאיינעם זיך זעלבסט טובה טהוען, איז געוועזען זיין מנהג, ביי זיי צוּבעהאַלטען אַ שעהנע מתנה. אז זיי האָבען איהם געקויפט די מתנה זענען זיי און זיין זכות געהאָלפען געוואָרען. די שטאָדטס לייט ווי זיי האָבען געזעהן אז מיט זייער מתנהג עָבען בעקומען זיי הצלחה האָבען איהם פערלאַנגט אז ער זאָל וואָס מעהר מתנות פון זיי פאָדערין. איינמאָל איז אויסגעקומען עטליכע גרויסע לייט אדורך צופיהרען דורך יענעם שטעדטיל אַ וואונדערבאַר קעסטילע, פון וואָס די גאַנצע שטאָדט איז געלאָפען בעקוקען דאָס נייעס. אויך דער רב איז עס געגאַנגען בעקוקען און האָט בעמערקט אז אין עפענען דאָס טהירעל פון דעם וואונדערבאַרען קעסטיל שטעקט אַגרויסער סוד, אוז ער האָט זיי געבעהטען איהם טהוען די טובה און ווייזען ווי אַרים דאָס טהירעל צו עפענען. זיי האָבען איהם צוליעב געטהוען און ער האָט אונווייניג, אויף ס'ניי בעמערקט אונגעהויער גרויסע וואונדער. ער איז אהיים געגאַנגען און אויפ'ן גאַנצען וועג האָט ער אַלץ געטראַכט וועגען דעם קעסטעלע, ווילענדיג פרובען זיינע שטאָדט'ס לייט צי זיי האָבען בטחון צום אויבערשטין, האָט ער בעשלאָסען צופאָדערען ביי זיי פונקט אַזאַ קעסטעלע ויאָס ער האָט אין יענעם טאָג געזעהן, און ער האָט געשיקט אַ בריוועל צו עטליכע חשובים וועגען דעם. זיי האָבען איבערגעלייענט דאָס בריוועל און זעהענדיג, אז דאָס איז פאַר זיי אונמעגליך, זייער גאַנצע עשירות וועט נישט סטייען דעריויף האָבען זיי בעשלאָסין, איהם גאָרנישט צו ענטפערין און ממילא וועט ער שוין פערשטיין אז זיי קענען איהם, דאָס מאָל, נישט צוליעב טהוען, אויפ'ן צווייטען טאָג האָבען זיי ווידער פונ'ם רבין ערהאַלטען וועגען דעם קעסטעלע אַ בריוועל. זיי האָבען געמאַכט אַן אסיפה וואָס מען זאָל טהוען צי מען זאָל איהם ווייטער נישט ענטפערין, צי מען זאָל צו איהם שיקען עטליכע מענטשין וואָס זיי זאָלען איהם גיבען צו פערשטיין אז ער פאָדערט פון זיי צושטאַרק. דער צווייטער פונקט איז זיי אַלעם שטאַרק געפאַלען און בהסכם כולם האָט מען אויסגעקליבען דריי מענטשין מיט געשליפענע צינגלעך און זיי געשיקט צום רבין. אז דער רבי האָט זיי ביי זיך אין שטוב דערזעהן האָט ער זיי געפרעגט וועגען וואָס זיי זענען געקומען. עס האָט זיך פון זיי אָנגעהויבען צו שיימען אנטוואָרטען. דער ערשטער האָט געענטפערט: מאַכט אייך נישט נאַריש און פאָדערט נישט פון אונז אַזעלכעס, וואָס מיר וועלען אייך נישט געבען; דער צווייטער האָט געענטפערט אַביסעל געלאַסענער ווי דער ערטשער און האָט געזאָגט: רבי, פאָדערט נישט פון אונז אַזעלכעם וואָס מיר קענען באין אופן נישט צוליעב טהוען; דער דריטער האָט געענטפערט מיט מעהר דרך ארץ ווי די ערשטע צוויי גאָר אויך אין זיינע רייד האָט מען דערקענט עזות, ער האָט געזאָגט: רבי, לאָזט אונז צורוה, מיר זענען נישט אומשטאַנד אייך צוגעבען אַזעלכעס, צעהן אַזעלכע שטעדטליך ווי אונזער'ע וועלען קיינמאָל אין דער וועלט אַזעלכעס ניט אויספיהרען, על כן בעהטען מיר פון אייך אז איהר זאָלט אונז נישט אָנטוהען קיין עגמת נפש מיט אייערע בריוועלעך. אז זיי האָבען אָפגערעדט האָט דער רבי זיי אויפסניי געפרעגט צי זיי וועלען איהם שענקען אַזאַ קעסטעלע ווי יענץ און אַלע האָבען מיט איין קול געענטפערט אז נישט. דאָס האָט דעם רבין שטאַרק פערדראָסען און ער

האָט צו זײַ געזאָגט: נו, איך װעל אײַך יאָ געבען מתנות, אָבער גאַנץ נישט קשהדיגע. דו, (דער ערשטער) װעסט דאָס יאָהר נישט ענדיגען; דו (דער צװײַטער) װעסט אין דעם יאָהר בעגליקט װערען מיט אַ גרויס פערמעגען, דײַן סוף װעט אָדער זײַן אַז דו װעסט אַרײַנפאַלען אין רױבערישע הענט און דאַר-טען, װעסטו דײַן טױדט בעקומען; דו, (דער דריטער) װעסט בעגליקט װערען מיט עשירות און מיט אַ געראָטענעם זוהן, חאָטש דו האָסט נאָך קײנמאָל נישט געהאַט קײן קינדער, נאָר װען דײַן זוהן װעט אַלט װערען דרײַצעהן יאָהר װעט ער זיך שמד'ען (טױפען.) זײַ האָבען זיך פון זײַנע רײד כמעט װי אױסגעלאַכט, און זענען פון זײַן שטוב אַרױסגעגאַנגען. אַזױ, װי זײַ האָבען די סחורה פערמאַכט, זענען אָנגעקומען די דײנים, װאָס פלעגין אַלע טאָג קומען צום רבין. בעת דער רבי האָט זײַ דערזעהן האָט ער געשיקט נאָך משקה. ער האָט צו זײַ געטרונקען לחיים און געזאָגט: װינשט מיר מזל טוב, אַ דאַנק דעם אױבערשטען בין איך אױסגעקליבען געװאָרען פאַר רב אין פוזנאַ. זײַ האָבען איהם אָנגע-קוקט פערװאונדערט און האָבען נישט פערשטאַנען, װאָס זײַנע װערטער בעדײַ-טען. נאָכדעם װי זײַ האָבען אַלעס בײַ איהם אין שטוב געקאָנטשעט זענען זײַ פון איהם אַװעקגעגאַנגען נישט צו זיך אין שטוב אַרײַן, נאָר צו די חשובע לײַט פון די שטאָדט און זײַ דערצעהלט, װעגען דעם מזל טוב װאָס דער רבי האָט זיך געהײסען װינטשען. די שטאָד'ס לײַט האָבען רוהיג אַ טאַך געטהוען מיט זײַערע הענד, אַקוראַט װי אײנער זאָגט „נישקשה, ער װעט אונז נישט אַפלאָזען, װאָרום עס פעהלט איהם גאָרנישט בײַ אונז" און האָבען גאָרנישט געװאָלט הערין אַרײַנקלערען. זײַ האָבען אָדער אַ ביטערען טעות געהאַט: אין דרײַ טאָג אַרום איז צו זײַ אין שטעדטיל אַראָפגעקומען עטליכע חשובע לײַט פון פוזנאַ. מיט אַ בריף צום רבין, אַז ער זאָל שױן מיט זײַ מיטפאָהרען קײן פוזנאַ. און דאָרטען װעט ער װערין רב און ראש ישיבה. דער רבי האָט זיך גענומען גרײַטין אין װעג אַרײַן. דאָס איז מען באַלד געװאױר געװאָרען אין שטעדטיל אין אַלע, זענען געקומען איבערבעהטען דעם רבין און בײַ איהם פועל'ן, אַז ער זאָל זײַ נישט איבערלאָזען װי יתומים, ער, דער רבי, האָט זײַ געענטפערט אַז אַזױ װי עס איז מעגליך אַז הימל און ערד זאָלען בעהעפט װערען אין אײנס, אַזױ װעט ער װײַטער בלײַבען בײַ זײַ אין שטאָדט אַלס רב. ער האָט זיך מיט זײַ געזעגינט און איז אַװעק געפאָהרען קײן פוזנאַ. דאָרטען האָט מען איהם פיעל כבוד אָנגעטהוען, און ער איז דאָרטען געװאָרען רב און ראש ישיבה.

אַזױ װי ער האָט פערלאָזט זײַן שטעדטיל, האָט דאָרטען אָנגעהױבען מקױים צו װערען די קללות אױף די דרײַ שלוחים װאָס זענען צו איהם געהאַט געקומען מיט עזות רײד. דער ערשטער איז פליצלינג געשטאָרבען; דער צװײַ-טער איז װעגען גרױסע געשעפטען געפאָהרען, און אױפ'ן װעג האָבען איהם גזלנים דערהרג'ט; דער דריטער איז זעהר רײַך געװאָרען און זײַן װײַב האָט איהם געבױרען אַ זעהר געראָטענעם זוהן—שמעון. אַז דער שמעון איז אַלט געװאָרען צעהן יאָהר איז די גאַנצע שטאָדט פיל געװעזען פון זײַן שאַרפען הײַלדישען קאָפּ. װער ס'איז געװעזען צופרידען און נחת געשעפט האָט אָדער

גישט גע׳שפירט די וואונדער וואס זענען געוועזען ביי שמעונ׳ס פאטער אין הארץ, וואָרום זעהענדיג דעם סוף פון די ערשטע צוויי האט ער געוואוסט אז אויך אויף איהם וועט מקויים ווערען דער רבינ׳ס קללה און ער האט געזוכט אנ׳עצה אז ער זאל זיך חאטש קענען ראטירוען, און מענטשען זאלען אויף איהם מיט זייערע פינגער נישט טייטלען אז ער איז דעם משומד׳ס פאטער.

אין דעם זעלבען שטעדטיל איז געוועזען איינער וואס מ׳האט איהם גערופען „שלום דער בעהטלער״ זיין פרנסה האט ער געצויגען דערפון, וואס ער פלעגט ארום פאהרען, אויף זיין אייגען וועגעלע, פון איין שטאדט אין דער צווייטער צונויף קלויבען נדבות. אט צו דעם בעהטלער האט זיך שמעונ׳ס פאטער געווענדעט מיט א ביטע אז ער זאל איהם אוועקפיהרען אין א פרעמדע שטאדט, און דארטען איהם איבערלאזען אויף א זיכער ארט, כדי ווען ער וועט זיך שמד׳ען זאל קיינער נישט וויסען ווערינס זוהן ער איז. ער האט איהם צוגעזאגט דערפאר גוט צובעצאלען און האט איהם געגעבען פאראויס פאר א גאנץ יאהר.

אין מיטען דערנאכט, ווען דער קליינער שמעון איז אויף זיין ווייך גבוריש אויסגעבעט געלעגער געליגען, נישט חלומענדיג אפילו פון דעם געוועזענעם טאג, האט איהם „שלום דער בעהטלער״ א שלאפענדען צו זיך אויף דער פוהר ארויפגעלייגט. די עלטערען האבען דעם בן יחיד זייערען מיט בלוטיגע טרעהרען און מיט הייסע ברענענדע קישען, זיין פנים בעדעקט, און זענען באלד פון איהם, ווי פון א גרויס אומגליק, אוועקגעלאפען. אזא שרעקליך טרויעריגען איינדרוק האט אויף זיי דער געדאנק וועגען זייער זוהנ׳ס שמד געמאכט.

ער איז מיט איהם אוועקגעפאהרען אין א פרעמדע שטאדט אריין

צומארגינס האט זיך שמעון אויפגעכאפט פון זיין שלאף און ער האט באמערקט אז ער ליגט אויף א פוהר, צווישען פרעמדע אפגעריסענע קינדער. ער האט זיך אויפגעזעצט און געפרעגט וואו איז ערגיץ זיין פאטער און מוטער. שלום האט איהם געפרובט איינרעדען אז ער איז זיין פאטער נאר דאס אלעס האט גארנישט געהאלפען און דער קליינער האט געהאלטען אין איין שרייען צו די עלטערין, אז ער איז מיעד געווארען פון וויינען איז ער צוריק איינגעשלאפען. דער צווייטער שלאף האט פון איהם אוועקגערויבט דירעשטע זכרון און ער האט שוין כמעט פערגעסען זיין אפשטאמונג. שלום האט איהם די ערשטע צייט גאנץ ארענטליך בעהאנדעלט, איהם געגעבען ווייס ברויט מיט פוטער צו עססין, חאטש ער מיט זיינע קינדער האבען שווארץ טריקען ברויט געגעסען, און ער האט איהם געלאזט טראגען זיינע רייכע מלבושים. אז עס איז דורכגעלאפען עטליכע וואכען האט ער איהם אויסגעטהוען זיינע רייכע מלבושים, איהם אנגעטהוען אין אפגעריסענע צוגלייך מיט זיינע קינדער, און איהם געשיקט פון איין שטוב אין דער צווייטער קלויבען נדבות. ער האט פון איהם געהאט א גרויס איינקינפט ווארום זיין פנים האט עדות געזאגט אז ער איז פון רייכע עלטערין און ער האט ביי יעדען אין הארצען רחמנות אויף זיך דערוועקט. שלום איז פון יענער שטאדט אוועקגעפאהרען און געקומען אין א גרעסערע שטאדט, מיטנעמענדיג שמעונ׳ען אלס בעהטלער אין די הייזער.

איינמאל, דאס איז געוועזען ווינטער אין א גרויסען פראסט, ווען זיינע צוריסענע מלבושים האבען איהם קיין קעלט נישט געזשאליוועט, האט זיך שמעון מיישב געווען אז אנשטאט צוגעהן נדבות בעהטלען און געפרווירען צו ווערען איז גלייכער צוגעהן אין בית המדרש אריין לערנען, וועט ער אויך בעקומען זיין עסען און דערצו, ער וועט מעהר נישט פריהרען, און ער האט אזוי געטהוען. שלום האט איהם אומעטום געזוכט, זעהנדיג אז ער געפונט זיך אין ערגיץ נישט, האט ער גערעכינט מסתמא איז ער צוגעשטאנען צו אנ'אנדערען בעהטלער, און ער איז פון דארטען באלד אפגעפאהרען און זיך מעהר נישט געוויזען פאר שמעונ'ס עלטערען.

שמעון האט זעהר גוט געטראפען מיט זיין איינפאל. אין דעם בית המדרש האט מען איהם ליעב געקרוגען און איהם אפגעשיקט אין א ישיבה. און דער ישיבה האט ער ארויסגעוויזען זיין בקיאות אין פוסקים און דערפאר, האט איהם שוין גאר נישט געפעהלט, אלע גבירים און שעהנסטע לייט פון שטאדט האבען געהאלטען פאר א זכייה, אז ער האט געוואלט צו זיי אריינגעהן עסען. אין יענער ישיבה איז ער נישט מעהר ווי א האלב יאהר געוועזען, דען מען האט איהם געמוזט אפשיקען אין א גרעסערע ישיבה, אבער אויך פון דער צווייטער האט מען איהם געמוזט אפשיקען אין א גרויסע ישיבה אריין און מען האט איהם געשיקט אין איינע פון די פונער ישיבות. דארטען האט ער צוגלייך מיט אלע לומדים עוסק געוועזען אין קבלה. זיין קאפ און פערשטאנד איז געוועזען איינס אין דער וועלט.

ויהי היום, האט דער רב פון פוזנא, דער הייליגער צדיק ר' נפתלי זי"ע, געשיקט בריף צו אלע ראשי ישיבות אז דעם בעסטען און ארענטליכסטען בחור, וואס איז נאך קיין אכטצעהן יאהר נישט אלט, זאל מען צו איהם שיקען, דען ער וויל איהם פרובען און זעהן צי ער וועט איהם קענען נעמען פאר אנ'איידעם. אלע ראשי ישיבות האבען פון בעסטען און שענסטען פו איהם געשיקט. צווישען די געצעהלטע בחורים איז געוועזען שמעון אלס דער בעסטער. באלד ווי דער רב האט שמעונ'ן בעמערקט צווישען די בחורים, האט ער אין איהם דערקענט, אז ער איז אנ'עילוי און ער האט איהם, פערבעהטען צו זיך אין א בעזונדער צימער און דארטען איהם געפרובט אין לערנען. זיין בקיאות האט חן בייםם רב געפונען, און ער האט בעשלאסען מיט איהם זיך צו משדך זיין. אלע בחורים זענען צוריק אין זייערע ישיבות געשיקט געווארען, נאר שמעון איז פערבליבען ביים רב אין הויז. דער רב האט איהם געפרעגט ווער און פון וואנען זיינע עלטערען שטאמען, האט ער נישט געוואוסט וואס צו ענטפערין, דען ער האט דאך אין זיין שטאדט פערגעסען, ער האט נאר דערצעהלט די מעשה מיט שלום דער בעהטלער. דער רבי האט, דריי טאג נאכאנאנד, געהאט א ישוב צי ער זאל איהם פאר אנ'איידעם נעמען, און אז ביי איהם איז געבליבען אז יא, האט ער איהם געפרעגט צי ער בעשטייט דערויף. ער האט געענטפערט אז יא, און עס איז געשריבען געווארען תנאים. דעם זמן החתונה האט מען אפגעלייגט אויף דעם טאג וואס ער וועט ווערין בר מצוה.

עס איז אונטער געקומען די וואך פון דער חתונה, די פערבעהטענע געסט. מיט אלע ראשי ישיבות זענען אנגעקומען, און מען האט געמאכט גרויסע סעודות די עטליכע טעג וואס פאר דעם חתונה טאג, און ביי יעדער סעודה האט דער חתן געהאלטען זעהר שעהנע דרשות.

יענע וואָך איז פּונקט געוועזען אַ יריד אין פּוזנאַ, און אַז די יריד סוחרים זענען געוואויר געוואָרען וועגען די חתונה וואָס דאַרף פֿאָרקומען בײַם רב און די וועלטענע שעהנע דרשות וואָס דער חתן זאָגט, זענען זיי געגאַנגען הערין די דרשות. צווישען זיי איז געוועזען אײַנער אַ זעהר [illegible] טריב פֿונ'ם חתן, דעם חתנ'ס פֿאָטער'ס אַ ברודער (שמעונ'ס פֿעטער) ער האָט [illegible] זיך גוט אײַנגעקוקט אין דעם חתנ'ס פּנים. עס האָט איהם אָנגעהויבען שווינדלען פֿאַר די אויגען, דען ער האָט אין איהם דערקענט זײַן ברודער'ס זוהן, און איבערראשטער פֿון דעם פּלוצלינגען בעגעגעניש האָט ער קוים מיט זײַנע פֿיס זיך דערשלעפּט, צו דעם אָרט וואו ער האָט געהאַלטען סטאַנציע. ער האָט זיך אַנידערגעלײַגט. אויף זײַן געלעגער און האָט נישט געקאָנט אײַנשלאָפֿען. דאָס האָט איהם שטאַרק געערגערט און ער איז געבליבען ליגען אַ פֿערחלשטער. מען האָט איהם דערמונטערט. און איהם געבעהטען דערצעהלען וועלכעס האָט אויף איהם אַזוי שלעכט געווירקט, און ער האָט דערצעהלט שמעונ'ס (דעם חתנ'ס) גאַנצע ביאָגראַפיע און זײַן ציקונפֿט און דער עיקר, אַז דער רב האָט איהם געשאָלטען און איצטער נעמט ער איהם פֿאַר אַנ'איידעם. דער בעל אכסניא איז אויך געוואָרען איבערראשט פֿון דעם געשעהניש און בײדע האָבען בעשלאָסען דאָס צו פֿערצעהלען דעם רב.

פֿאַר דער חופּה, כמעט, פֿאַר מנחה אַ היבשע צײַט, זענען זיי געגאַנגען צום רב און איהם אַלסדינג דערצעהלט, דער רב האָט זיך דערמאַנט אַז ס'איז טאַקי אמת וואָס זיי זאָגען, און ער האָט זיי געהייסען אַרויסגעהן פֿון יענעם צימער בתנאי, אַז קײנער זאָל זיך נישט דערוויסען, און זיי זענען אַרויסגעגאַנגען פֿערמאַכענדיג די טהיר אונטער זיך.

דער רב איז אײנער אַלײן געבליבען אין צימער און האָט געדאַווינט מנחה. נאָך מנחה האָט ער זיך אַנידער געשטעלט ווײנען און האָט געבעהטען בײַם רבונו של עולם רחמים, ווײַל ער האָט געזעהן אַז ער איז זײַן טאָכטער'ס רעכטער זיווג.

נאָכהער איז ער אַרויסגעגאַנגען פֿון יענעם צימער, האָט צוגערופֿען זײַנע בעדינער און זיי געבעהטען אַז זיי זאָלען איהם צוזאַמענרופֿען אַלע טרעגער'ס פֿון דער שטאָדט, אַזוי ווי זיי זענען געקלײדעט אין זײערע מלבושים, דען ער וויל פֿאַר זיי מאַכען אַ ספּעציעלע סעודה פֿאַר די חופּה. צײַט צוויי שעה האָבען זיך בײַם רב אין שטוב פֿערזאַמעלט בענוי. צוויי הונדערט טרעגער'ס און מען האָט זיי געגעבען צוא עססין. נאָכ'ן בענטשען האָט דער רבי צו זיי געזאָגט: איצטער וועט זײַן די חופּה, על כן פֿאָדער איך פֿון אײַך אַקלײנע טובה: אַז איהר זאָלט שטעהן בײַ דער חופּה און יעדען פֿרעמדען אָפּשטויסען מעג ער זײַן פֿון די שעהנסטע פֿון די שטאָדט, דען אונטער דער חופּה וועט דער חתן שרײַען אַז ער וויל לײַקענען אין יודישען גאָט און וועט ווע‍לין אַוועקלויפֿען פֿון אונטער די חופּה, ווײַל איך אַז איהר זאָלט איהם דערין שטערין, און איהם, מיט אַלע אײַערע קרעפֿטין, אַראָפּלײגען צו מיר אין קעלער אַרײַן און איהם היטען עטליכע שעה אַז ער זאָל פֿון קעלער נישט אַנטלויפֿען, אום איך זאָל איהם קענען ראַטיוועז. די טרעגער'ס האָבען געענטפֿערט אַז זיי זענען גרייט צוטהוען אַלסדינג וואָס ער וועט פֿון זיי פֿערלאַנגען, און מען האָט אָנגעהויבען פֿיהרען דעם חתן צו דער חופּה. אַז ער איז געשטאַנען אונטער די חופּה האָבען

איהם ארומגערינגעלט די מחנה טרעגער'ס און קיין ויטינע מענטשען האבען זיי נישט צוגעלאזט.

ווען עס האט געהאלטען דאביי, אז דער חתן זאל מקדש זיין די כלה, האט ער אויפ'ן העכסטען קול אנגעהויבען שרייען אז ער וויל זיך שמד'ן. ער האט זיך פון זיי געוואלט אפרייסען און זיי האבען איהם נישט געלאזט. זיי האבען איהם אריינגעלייגט אין אונטערשטין קעלער און איהם געהיטען. דער רב איז אריין צו זיך אין צימער און מיט הייסע טרערען מתפלל געווען צום אויבערשטין אז ער זאל מבטל מאכען די שלעכטע גזירה. אלע מינוט איז אנ'אנדער ארויפגעקומען זאגען דעם רב אז זיינע קולות זענען אונגעהויער, און אז ער ברעכט די אייזערנע קראטען פון פענסטער. דעם רב איז זעהר שווער געווארען אויפ'ן הארץ, ער האט זיי געהייסען, גוט היטען, און מיט אלע קרעפטען זיך גענומען בעהטען ביים רבונו של עולם.

פונקט האלבע נאכט, צוועלף דעם זייגער, איז מען ארויפגעקומען זאגען צום רב אז ער ליגט אין שלאפט. דער רב איז אליין, מיט א ליכט אין זיין האנט, אראבגעגאנגען אין קעלער און האט איהם טאקי געטראפען שלאפען. ער האט איהם געהייסען ארויפטראגען צו זיך אין שטוב אריין. נאכהער האט ער די טרעגער'ס געדאנקט פאר זייער עהרליך ארבייטען און זיי געהייסען אהיים געהן.

צומארגינס איז דער חתן אויפגעשטאנען א נייע געבוירענער. ער האט זיך ארומגעוואשען און געהייסען צוזאמענ-רופען די געסט צו דער חופה.

פיינאכט האט מען געמאכט די חופה און די גאנצע שטאדט, פון קליין ביז גרוים, זענען געוועזען פערנומען אין די גרויסע שמחה, וואס צייט די וועלט שטעהט האבען זיי פון אזעלכע גרויסע נסים נישט געהערט. דער חתן האט אין נחת, עשירות מיט פיל תורה אויסגעלעבט זיינע גליקליכע יאהרען.

דער צדיק ר' אברהם ז"ע

יח.

די שרעקליכע גזירה.

דער קייזער „ציטהאן" מיט זיין פרוי זענען געוועזען זעהר גוט בעקאנט אין דער גאנצער וועלט מיט זייערע גוטע הערצער, און די יודען פון פארגרושע האבען זיך געשעצט גליקליך אונטער זייער שוין.

איינמאהל איז די קייזערין קראנק געווארען, אויף אנ'ערנסטען אופן, און די דאקטוירים האבען זיך מייאש געוועזען פון איהר לעבען. די יודען האבען פאר איהר געזונד פיל זיך אוועקגעבעטען נאר ס'האט נארנישט געהאלפען און זי איז אין עטליכע טעג ארום געשטארבען.

דער טרויער פון קייזער מיט זיין פאלק האט מען געקאנט אנזעהן אומעטום.

דען אַ צײַט דערנאָך, האָט מען נאָך װעגען איהר אין דער גאַנצער שטאָדט פיעל געהערט.

אין אײַנעם פון די קײזערליכע געזעצען (§§ 02723-25) שטעהט אַז דער קײזער טאָר נישט לענגער זיצען אָהן אַ פרױ װי דרײַ מאָנאַטין, און דאַריבער האָט מען גאַנץ בעצײַטענס אָנגעהױבען זוכען אַ פרױ, אַ פירשטין, פאַר דעם קײזער, חאָטש איהם איז שװעהר געװעזען פון זיך צו אָפּטרײַבען, דעם אײַנדרוק פון זײַן ערשטע פרױ. מען האָט צושיקט זײַן פאָטאָגראַף צו עטליכע פירשטינס (אַזױ מנהג איז דאַמאָלס געװעזען, פריהער צוזעהן צי מען געפעלט זיך) און אַנדערע גרױסע לײַט.

ויהי היום, איז צום קײזער אָנגעקומען אַ פאָטאָגראַף פון אַ פירשטין, װאָס איבעראַל איז זי בעװאוסט געװעזען מיט איהר חכמה און געלערנהײַט און דערצו, מיט איהר שטאַרק פערביסענע שנאה צו יודען. דעם קײזער איז זי שטאַרק געפעלען געװאָרען, און ער האָט איהר געשריבען אַ בריף אַז ער פערלאַנגט אַנטװאָרט, װען זי װיל בעשטימען דעם הײַראַטס-טאָג (חתונה) און צי װעט זי צו איהם אין שטאָדט קומען אָדער ער װעט דאַרפען צו איהר אין שטאָדט צו קומען.

אין עטליכע טעג אַרום האָט זי איהם געשיקט אַנטװאָרט, אַז זי קען בעשטימען דעם הײַראַטס טאָג נאָר דאַן, װען ער װעט איהר צוזאָגען אַרױסצוטרײַבען אַלע יודען פון זײַן לאַנד, דען זי קען אין זײַערע אױגען נישט קוקען. און אױב ער װעט איהר פערלאַנג בעשטימען, װעט זי װערין זײַן פרױ און זי װעט צו איהם קומען צופאָהרען, חאָטש איבעראַל פיהרט זיך אַז דער חתן מוז קומען צו דער כלה.

דעם קײזער איז זעהר שלעכט געװאָרען נאָכדעם װי ער האָט איבערגעלײענט דעם בריף און ער האָט געשיקט רופען זײַנע יועצים אַז זײַ זאָלען איהם אַן עצה געבען װאָס צוטהוען. נאָך לאַנגע קלערהרונגען איז בײַ זײַ בעשלאָסען געװאָרען אַז דער קײזער זאָל איהר פערלאַנג נאָכגעבען. באַלד האָט מען אומעטום צושיקט צורקוליאַרען אַז אין אַ יאָהר אַרום זאָלען די יודען זײַן לאַנד פערלאָזען און צו די יודען, פון זײַן רעזידענץ שטאָדט האָט מען בעפױלען, אַז אין דרײַ חדשים אַרום, זאָלען זײַ די שטאָדט פערלאָזען, כדי דער קײזער זאָל װאָס שנעלער חתונה האָבען.

מען האָט די פרינצען געענטפערט אַז איהר פערלאַנג איז ערפילט געװאָרען, און זי קען גאַנץ דרײַסט קומען. ערהאַלטענדיג דעם קײזערליכען אַנטװאָרט, איז זי בײַ זיך זעהר שטאָלץ געװאָרען דערפון, װאָס ער האָט איהר זעהר ליב, אַז ער האָט נישט געקוקט אױף אַזאַ געפעהרליכען שריט װי זײַן ליב פאָלק אַרױסצוטרײַבען צוליעב איהר, און האָט איהם אַ צװײַטמאָל געשריבען אַז זי גרײט זיך אין װעג אַרײַן.

מען האָט זיך גענומען שטרענגער װי צו אַלע, יאָגען די יודען פון זײַן רעזידענץ (הױפט) שטאָדט. די יודען זענען נעבאַך געװאָרען אומגליקליך פון דער ביטערע גזירה, דען עס איז זײַ געשטאַנען צופערלירען זײַער גאַנץ פערמעגען. זײַ האָבען גוזר תענית געװעזען און אַלע, פון קלײַן ביז גרױס, זענען געװעזען

בעדעקט מיט א טיפען טרויער. דער אויבערשטער האט זייער געבעטהם פערגומען און זיי א הילף געשיקט, אזוי ווי ווייטער שטעהט געשריבען

הי היום, איז דער צדיק ר׳ אברהם פון פאדגורושע געוואויר געווארען פון דער ביטערער גזירה. און ער האט בעשלאסען די יודען דערפון מציל צו זיין. ער איז, אויסער זיין צדקות, אויך געוועזען א גרויסער מלומד אין אנדערע חכמות, און ער האט געקאנט פיל פרעמדע שפראכען גאנץ געלויפיג. ווייסענדיג אדער אז ער ברויך פיל געלד דערצו צוהאבען, האט ער געבעטהען דעם שטארם רב אז, ער זאל איהם צווישען די גבירים שאפען די נויטיגע סוממע. און עטליכע טעג ארום האט ער דאס געלד געהאט ביי זיך אין שטוב. ער האט זיך געמאכט מלבושים ווי א פאפ און דעם קאטשער, וואס האט בעדארפט פיהרען זיין קאטש, האט ער געמאכט דיזעלבע מלבושים וואס דעם פאפ׳ס קוטשער טראגט. ער איז אוועקגעפאהרען, צוגלייך מיט אנדערע גלחים אויף דער קייזערליכער האכצייט.

קומענדיג אויפ׳ן ארט, האט ער אנגערופען א נאמען פון זעהר א ווייטע שטארט און האט געזאגט, אז ער איז דער דארטיגער פאפ, און איז געקומען בענטשען דעם קייזער און די קייזערין צו זייער האכצייט. אלע האבען דעם „גע-מאכטען פאפ" פיל כבוד אנגעטהוען, און ווען עס איז געקומען דער חופה טאג איז ער בעשטימט געווארען, ביי דער וועטשערע, צו בענטשען זייער קייזערלי-כען מאיסטעט

מען האט צו איהם געשיקט א קאטש מיט פערד אז ער זאל קומען אויף דעם ארט פון זייער האכצייט. ער האט די קאטש נישט געוואלט אננעמען און האט געענטפערט אז אין א האלבע שעה ארום וועט ער קומען צופאהרען אין זיין אייגענער קאטש. ער האט זיך פערמאכט אין א בעזונדער צימער, און זיין קאטשער האט איהם דערלאנגט זיין טלית און תפילין. אז ער איז פערטיג געווארען מיט תפילה צום אויבערשטין, איז ער אין קאטש איינגעזעסען און געפאהרען אויף דער האכצייט.

ער איז אנגעקומען פונקט און מיטען עסטין. אלע האבען זיך פאר איהם אויפגעשטעלט און ער האט אנגעהויבען האלטען זיין פייערדיגע רעדע. אלע זע-נען געבליבען ערשטוינט פון זיינע וואונדערליכע רייד, דען ער האט זיין רעדע געהאלטען אין פערשידענע שפראכען. אז ער האט זיין רעדע געענדיגט האט דער קייזער אליין איהם דערלאנגט א כוס ווייז צו טרינקען. ער האט געענטפערט אז ער וועט נישט פריהער טרונקען דעם וויין ביז וואנען ער וועט די קייזערין שענ-קען א זעלטענע מתנה. דער קייזער האט איינגעוויליגט צו זיינע רייד. ער האט ארויסגענומען, פון זיין מאנטיל, א זעקעלע און האט געבעטהען די קייזערין זי זאל דערין איהר האנד אריינשטעקין, און זיך ארויסנעמען די זעלטענע מתנה. זי האט אזוי געטהוען, נאר ווען זי האט איהר האנד פון דארטען ארויסגענומען האט זי נעמאכט א גרויס געוואלד, דען איהר האנט איז געוועזען בעדעקט מיט פיל שלאנגען. אלע געסט זענען דערציטערט געווארען און ער, דער געמאכטער פאפ, האט אויפסניי אנגעהויבען רעדען.

וויסען זאלט איהר—האט ער צו די אלע גרויסע לייט געזאגט—אז איך אליין בין א יוד, און בין געקומען העלפען מיינע ברודער פון דער ביטערער גזירה

וואָס די קייזערין האָט אויף זיי גוזר געווען. אצונד—האָט ער צו די קייזערין געזאָגט וויבאלד דו וועסט מיט דיין האַנט אונטערשרייבען מבטל צו מאַכען די גזירה אויף יודען און צוריק אריינעמען אין לאַנד די ארויסגעטריבענע, וועל איך מאַכען אז דיין האַנט זאָל באַלד אויסגעהיילט ווערען, און, וויבאַלד נישט, ביזטו און די אַלע וואָס זענען דאָ מיט דיר אין דעם זאַל,—פערפאַלען אויף אייביג. ער האָט קוים געענדיגט זיינע לעצטע ווערטער, און דאָס פּאַפּיר איז שוין געלעגען אונטערגעשריבען פון איהר, דעם קייזער אין די אַלע ארומיגע הויכגעשטעלטע געסט. זעהנדיג אַז עס איז איהם זיין ארבייט געלונגען, האָט ער איהר געהייסען די האַנט, נאָכאַמאָל אין זעקיל אריינשטעקין. איהר האַנט איז פערהיילט געוואָרען מאָמענטאַל און זי האָט פונ׳ם זעקיל ארויסגענומען אַ זעלטען שעהנע מתנה.

נישט וועלענדיג אַז מען זאָל איהם דאָרטין. מיט עפּיס מכבד זיין, האָט ער זיך מיט זיי געזעגינט און איז אהיים געפאָהו״ען, אָנזאָגען דעם רב מיט די שטאָדטלייט די גוטע בשורה.

אויפ׳ן וועג האָט זיך זיין קאָטש איבערגעדרעה׳ט, און ער איז ארויסגעפאַלען אויף ליגענדיגע דערנער, און האָט זיך געוואונדערט אײן אויג פון וואָס ער האָט דערויף מעהר נישט געקאָנט זעהען.

ער איז דירעשט וועג, מיט יסורים צופּיס דערגאַנגען. דער רב און די שטאָדט׳ס לייט האָבען פריהער, איידער ער איז צו זיי געקומען, געוואוסט פון דער ישועה, דען דער קייזערליכער בעפעהל איז מיט דעפּעשען אין די שטעדט צושיקט געוואָרען,

זעהנדיג זיינע יסורים אויפ׳ן אויג, האָט מען איהם גענומען אין שפּיטאָל אריין. עס האָט אָדער גאָרנישט געהאָלפען, און אין דריי טעג ארום איז ער אין שפּיטאָל געשטאָרבען.

אַלע גרעסטע און חשובסטע פון שטאָדט זענען ביי זיין לויה געוועזען, און הספדים האָט מען נאָך איהם כסדר געמאַכט.

יענע שטאָדט האָט דאָס ערשטע מאָהל געהאַט די זכייה צוזעהן אַ לויה. וואָס די גאַנצע שטאָדט זאָל דערביי זיין, און אַלע קראָמען זאָלען זיין געשלאָסען.

מען האָט איהם אָפּגעגעבען אַ בעזונדערע קרקע.

ער איז פערשריבען געוואָרען, און די חברה קדיש׳אס בוך, מיט גרויסע גאָלדענע אותיות, צו אָנדענקען פאַר קינד׳ס קינדער תנצב״ה.